

SPUI

UvA ALUMNI MAGAZINE 01 / 2011

34

HELPT SPIER-
VERSLAPPER
DRANK TE
LATEN STAAN?

P 04

**HANS
KEILSON (101)**
GEVLUCHT
ARTS WORDT
GEVIERD
SCHRIJVER

XANDRA SCHUTTE
WOEST UITGAAN MET
ARKTOS

P 08

JEROEN OERLEMANS
DE WERELD AAN MIJN
VOETEN

P 14

P04

HET GESPREK

Anonieme donateur financiert onderzoek alcoholverslaving

Een Franse cardioloog ging zijn eigen alcoholverslaving te lijf met de spierverlapper Baclofen en schreef daar een boek over. Dat trok de aandacht van een anonieme geveer, die een half miljoen euro beschikbaar stelde om erachter te komen of Baclofen werkelijk effectief is als middel om van de drank af te komen. Hoogleraar Ontwikkelingspsychopathologie Reinout Wiers leidt het baanbrekende onderzoek.

P08

DE STUDIE

Meisjesdispuut Arktos dood

Geen blij hockeymeisjes, maar dwarse dames met een lesbisch imago. Binnen het corps viel Arktos op als alternatief dispuut, voor de meer studieuze types. Nu is het opgeheven, wegens gebrek aan belangstelling. Meike Heeremans en Xandra Schutte blikken terug.

‘We konden ook woest uitgaan en veel drinken.’

P 10 HOOFDZAAK

Open access nieuw publicatiemodel voor wetenschap

P 13 UVA IN BEWEGING

Koningin opent nieuwbouw

P 18 DUBBELLEVEN

Econoom en jazzpianist Roefie Hueting

P 19 POST

Diplomaat Yvette van Eechoud op het Tahrirplein

P 20 KALENDER

Oratie Ernst Hirsch Ballin

P 23 WERK

Fleur Gieben en de taal van kunstenaars

P 24 WETENSCHAP

Beeldherkenning: een machine die buitenspel herkent

P 26 WETENSCHAP

Kort nieuws

P 31 PROEFSCHRIFT

Leila Ahmadian onderzocht het standaardiseren van een zorginformatiesysteem

P 32 PERSONALIA

Jet Bussemaker rector HvA

P 33 OVERLEDENEN

UITGEVER AMSTERDAM UNIVERSITY PRESS: ‘OPEN ACCESS IS DE TOEKOMST VAN WETENSCHAPPELIJK PUBLICEREN. DE TRADITIONELE SITUATIE IS ABSURD’ – P 10

P 34 IN MEMORIAM

Yvonne de Rijk

P 35 AMSTERDAMSE UNIVERSITEITS-VERENIGING EN KRINGEN

Nieuwe alumnireizen naar Duitsland en Engeland

P 36 ALUMNIVARIA

Enquête: alumni positief over UvA

P 38 AMSTERDAMS UNIVERSITEITSFONDS

Het nieuwe mecenaat

P 39 PENSIOEN

Frans van Eemeren: de redelijkheid zelve

P 28

ESSAY

Etnisch ondernemerschap 2.0

Veel toegevoegde waarde, professioneel, winstgevend, positieve motivatie, inspeland op de kansen van de postindustriële stad. De allochtone ondernemer is bakkerij en snackbar ontgroeid en stort zich in de zakelijke dienstverlening. Wat nou multicultureel drama? Ewald Engelen signaleert een heus integratiewonder! Jammer dat Nederland dat niet wil zien, want ‘dichte grenzen kunnen we ons niet permitteren.’

P 17

COLUMN

Gelezen worden voelt als cadeau

Zijn eerste vrouw analyseerde voor de oorlog Hitlers handschrift. Zij concludeerde: deze man steekt de wereld in brand. Als Joodse arts ontvluchtte Hans Keilson Duitsland, dook onder in Nederland en studeerde na de oorlog opnieuw af, aan de UvA. In 2010 – hij was de 100 al gepasseerd – kwalificeerde de *New York Times Book Review* hem als literair genie. Hoe een man met een boodschap zich verwondert.

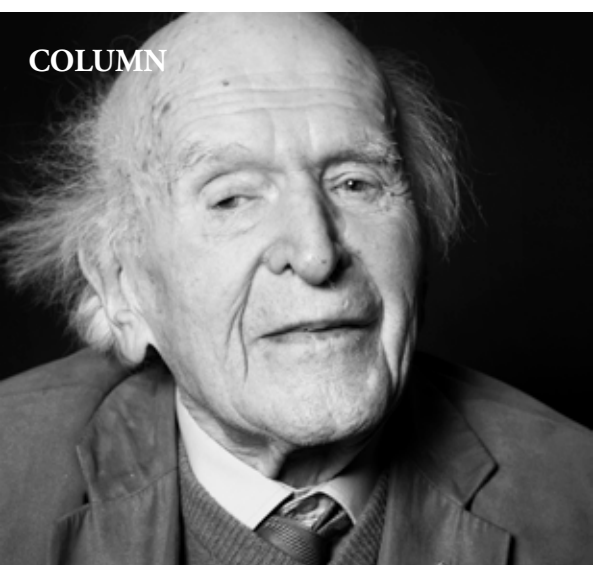

P14

LOOPBAAN

De academicus als fotograaf

Wat draagt een academische achtergrond bij aan het werk als fotograaf? Voor Jeroen Oerlemans komen een goede voorbereiding, systematisch werken en kijken naar de context het resultaat ten goede. Emilie Hudig heeft haar studieboeken over culturen in beeld brengen weer op haar bureau liggen. Nu leest ze vanuit het perspectief van de fotograaf.

Harry Starren, voorzitter AUV

GERUSTSTELLEND BEZORGHEID

Alles wordt minder. Maar niet in de betekenis die de meesten daaraan geven. De criminaliteit wordt minder: het aantal geweldsmisdrijven neemt al decennialang af terwijl de veiligheid toeneemt, net als onze levensverwachting, opleidingsniveau en besteedbaar inkomen. We worden steeds rijker en de absolute en relatieve prijzen van veel goederen dalen. Onze ouderen zijn de rijksten ooit, de tijd dat ouder worden tot armoede zou leiden, is verdwenen. Onze feitelijke onzekerheden zijn dramatisch afgenomen, ons bruto nationaal product neemt toe en onze handelsbalans vertoont al de hele naoorlogse periode een overschot. Op de geluksindex zitten we in de top drie. Van de wereld.

Toch ontmoet ik veel somberheid. De onzekerheid zou zijn toegenomen. Onze onvrede groeit. Het Sociaal en Cultureel Planbureau stelde vast dat we ieder voor zich tevreden zijn, terwijl we collectief ongerust zijn over de optelsom die we samenleving noemen, ongeruster dan ooit. Angst regeert de straat en de staat. We brengen alles en iedereen onder (camera)toezicht. We staan, voor eigen bestwil ongetwijfeld, onder curatele.

Ook het onderwijs stelt teleur. 'Ze weten niks meer.' Waar is onze algemene ontwikkeling gebleven? Vervult de universiteit haar taak nog wel? Het pessimisme over waar het naartoe moet, is van alle tijden. Dat is een geruststellende gedachte. Onze bezorgdheid houdt gelijke tred met onze voorspoed. En zou die voorspoed werkelijk de vrucht kunnen zijn van onze afnemende vermogens? Een wonderlijke conclusie, *to put it mildly*.

Zo zou internet onze verstandelijke vermogens aantasten, of tenminste onze feitenkennis verminderen, en ons leiden in oppervlakkigheid: 'ze weten niks meer'. Plato verhaalt hoe de god Thoth de schrijfkunst uitvond en deze vinding als een elixer van geheugen en wijsheid aanbood aan de farao van Egypte. Die reageerde als de bezorgde, boekenwijze generatie op het gebruik van internet. Schrijven, daarvan was de farao overtuigd, zou ons vermogen om zaken te onthouden ondermijnen en ons lui maken, omdat alles in het geschreven woord terug te vinden zou zijn. Hij heeft gelijk gekregen.

UvA-alumni somberen niet. Althans, de meer dan vierduizend alumni die meewerkten aan de online enquête zijn overwegend gunstig gestemd. Velen koesteren de band met hun universiteit en zouden ook anderen aanraden aan de UvA te gaan studeren. Ondanks dat alles minder wordt. Ook waarden zij het dat de UvA hen SPUI toestuurt en jaarlijks de Universiteitsdag organiseert. Op 28 mei is het weer zover. Dan vertelt Dick Swaab in de Aula dat wij ons brein zijn, niets meer en niets minder – ondanks dat we leerden schrijven, school gingen en internet hebben. 's Middags is er een prachtig programma met colleges, debatten en optredens. U kunt zich nog aanmelden. Voor de leden van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging begint de Universiteitsdag met de Algemene Ledenvergadering. Wees welkom om mee te praten over de nieuwe wegen die de AUV inslaat. De vereniging wil zich verbreden en de betrokkenheid van alumni op een originele manier vergroten. Van minder meer maken. Hoe? Daarvoor kijken wij goed om ons heen, ook bij andere universiteiten in Europa. Ik spreek u graag.

Harry Starren (Politologie / Bestuurskunde 1985) is voorzitter van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging.

colofon

Uitgever Alumnirelaties en Universiteitsfonds UvA

Redactie Albert Goutbeek (hoofdredacteur), Margreet Korsten, Daan Meijer, Carolyn Wever

Redactieraad Frank Aarts, Jim Jansen, Astrid Helstone, Marjolein Lever, Ron Plattel, Aleid Truijens, Ger Wieberdink, Fione Zonneveld

Ontwerp, realisatie & beeldredactie Mattmo

Fotografie/illustraties Amke, Bart Garssen, Emilie Hudig, Eduard Lampe, Jeroen Oerlemans

Druk Habo Da Costa

Aan dit nummer werkten verder mee Floor Boon (wetenschap), Peter Brusse, Lea Dyer, Yvette van Eeouchoud, Ewald Engelen, Julie de Graaf, Shirley Haasnoot (eindredactie), Jacqueline Hoefnagels, Jorn Hövels, Hans Keilson, Marie-José Klaver, Marion Rhoen, Fleur Speet, Tessa Stassen, Arnoud Veilbrief

Reacties SPUI, Alumnirelaties en Universiteitsfonds UvA, Postbus 94325, 1090 GH Amsterdam. E-mail: SPUI@uva.nl, ISSN 667-939X

De redactie heeft ernaar gestreefd de rechthebbenden van de foto's te achterhalen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich wenden tot Alumnirelaties en Universiteitsfonds UvA.

SPUI is een magazine voor, door en over alumni en vrienden van de Universiteit van Amsterdam. SPUI verschijnt twee keer per jaar in druk in een oplage van 90.000 exemplaren en wordt toegestuurd aan alle UvA-alumni (van wie het adres bekend is) en aan medewerkers van de UvA. Daarnaast verschijnt vijf keer per jaar SPUI digitaal. www.uva-alumni.nl/spui

***SPIERVERSLAPPER
BACLOFEN IN
DE STRIJD TEGEN
ALCOHOLVERSLAVING***

**DE SPIERVERSLAPPER BACLOFEN
LIJKT EEN EFFECTIEF MIDDEL IN DE
STRIJD TEGEN ALCOHOLVERSLAVING.
DANKZIJ EEN ANONIEME GIFT VIA HET
AMSTERDAMS UNIVERSITEITSFONDS
HOUDT DE UVA EEN GROOT ONDERZOEK,
IN SAMENWERKING MET EEN VERSLA-
VINGSKLINIEK. 'IN VERSLAVINGSSTUDIES
WORDEN VAAK STUDENTEN ALS PROEF-
PERSONEN GEBRUIKT, MAAR HEN KUN
JE NATUURLIJK GEEN ECHE PILLEN
VOORSCHIJVEN.'**

op de markt is als spierverslapper, is het patent verlopen. Een effectstudie zou de farmaceutische industrie, – drijvende kracht achter veel medicijnonderzoek –, daarom niets opleveren. De financiering van het project kwam echter uit onverwachte hoek. Een anonieme donateur stelde 500.000 euro beschikbaar via het Amsterdams Universiteitsfonds. Daarnaast betaalt ook de verslavingskliniek mee aan het onderzoek.

TERUGVAL

Bij verslavingskliniek *SolutionS* worden alcoholisten, naar het procedé van de wereldwijd toegepaste *12-stappenbehandeling*, vier weken opgenomen. **Bakker:** 'Ze schorten daarvoor tijdelijk alle contacten op, ook met hun gezin, en zijn

Cardioloog Olivier Ameisen (1954) was ooit lijfarts van de Franse oud-premier Raymond Barre, totdat aan zijn roemrijke carrière een vroegtijdig einde leek te komen doordat hij verslaafd raakte aan de drank. In 2008 publiceerde hij in Frankrijk het opzienbarende boek *Le dernier verre*, dat werd vertaald als *Het einde van mijn verslaving*. In het boek beschrijft de arts hoe hij jarenlang tevergeefs naar een effectieve behandeling van zijn verslaving zocht. Uiteindelijk vond hij die in de zelfmedicatie met Baclofen, een spierverslapper die nauwelijks bijwerkingen heeft en die voor de gezondheid even onschuldig is als aspirine.

Reinout Wiers, hoogleraar Ontwikkelingspsychopathologie, leidt inmiddels een baanbrekend onderzoek naar de effecten van Baclofen op alcoholverslaving. Hij werd daarvoor gevraagd door psychiater Bram Bakker van de private verslavingskliniek *SolutionS*. **Bakker:** 'Ik hoorde een radio-interview met Ameisen en dacht: wie weet is Baclofen geschikt voor de groep alcoholverslaafden die geen baat heeft bij ons huidige behandelaanbod.' Bakker startte een praktijkexperiment waarin hij de spierverslapper voorschreef aan de 'hopeloze gevallen': patiënten die meerdere behandelingen achter de rug hebben, maar die telkens terugvallen.

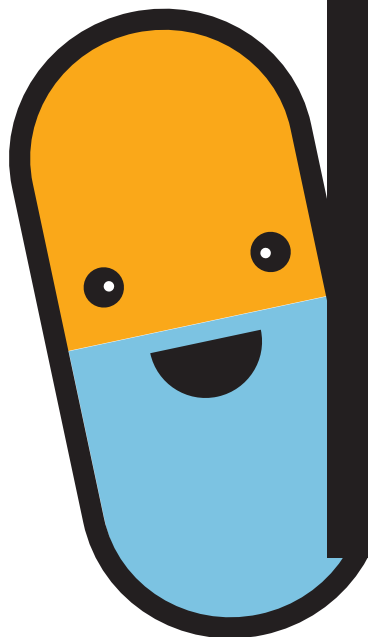
Dat Wiers en zijn collega's het effect van Baclofen op alcoholverslaving nu wetenschappelijk kunnen onderzoeken, is niet vanzelfsprekend. Want doordat het middel al jaren

van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in therapie. Dat is ingrijpend, je zou dus zeggen dat ze na meerdere behandelingen beter moeten weten, maar een deel van onze patiënten staan in *no time* weer op de stoep.'

Als aanvulling op de reguliere behandeling heeft Bakker tot nu toe aan ongeveer honderd zware drinkers Baclofen voorgeschreven. 'Genoeg om te concluderen dat het middel de kans op terugval voor sommige mensen sterk vermindert.' Ook Wiers verwacht veel van het onderzoek, maar om Baclofen een potentieel wondermiddel te noemen, gaat hem te ver. 'Wondermiddelen bestaan niet, net zo min als dat er één biologisch gen valt aan te wijzen voor het ontwikkelen van een alcoholverslaving.'

Volgens Wiers zijn er verschillende oorzaken voor een alcoholverslaving. Daarbij spelen zowel biologische en omgevingsfactoren een rol, zoals cognitieve processen – de manieren waarop de waarneming door de hersenen wordt omgezet in informatie. 'Van Baclofen vermoeden we dat het vooral aanslaat bij alcoholverslaafden met een angstdepressie en niet, of veel minder, bij de tweede grote risicogroep: mensen die in hun jeugd al last hadden van ongeremd gedrag en gedragsproblemen.' Mocht dat kloppen, dan is de vraag waarop het middel ingrijpt: op de verslaving, of op de angst of depressie.

Zo leed cardioloog Ameisen naast zijn alcoholverslaving aan het zogeheten *Impostor Syndrome*: hij raakte ervan overtuigd dat zijn succes onverdiend was en werd bang

'EEN PIL TEGEN VERSLAVING WERKT NIET ALS EEN ANTIBIOTICUM TEGEN EEN LONGONTSTEKING'

dat hij ooit ontmaskerd zou worden. Ameisen zei daarover in een interview: 'In sociale situaties bleef ik me daardoor minderwaardig voelen en om dat gevoel weg te nemen, dronk ik.'

ZOUTTABLETTEN

'Of Baclofen daadwerkelijk de verslavingszucht vermindert of slechts een angstremmer is, kunnen we later nog onderzoeken', zegt Wiers. 'First things first. Als we in een vergelijkende controlestudie met een placebo kunnen vaststellen dat Baclofen sommige patiënten van hun verslaving afhelpt, langs welke weg dan ook, zijn we al een hele stap verder.'

Bakker: 'Dat heeft ook mijn prioriteit. Vrijwel alle medicatie die ik voorschrijf, heeft ook een placebowerking. Zo slaan antidepressiva bij de helft van de patiënten aan omdat ze geloven dat het effect heeft. Dus als de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst het niet zou verbieden, zou ik ze aan de lopende band voorschrijven, grote roze zouttabletten, want die werken beter dan blauwe. Ik zou tegen mijn patiënten zeggen: ik weet niet of deze pil ook voor u werkt, maar als u er een droge keel van krijgt, is dat een goed teken.'

Bakker verwacht dat bij uitstek Wiers een fijn onderscheid weet te maken tussen het placebo- en het werkelijke effect van Baclofen. 'Zijn vakgroep is gespecialiseerd in onbewuste cognitieve processen en hij publiceerde in 2007 het boek *Slaaf van het onbewuste*. Als iemand er kijk op heeft, is hij het.'

Wiers is enthousiast over de samenwerking met *SolutionS*. 'In veel verslavingsstudies wordt de ontwikkeling van alcoholverslaving onderzocht. Vaak worden jongeren of studenten als proefpersonen gebruikt, die drinken meer dan gemiddeld, maar hen kun je natuurlijk geen echte pillen gaan voorschrijven. Dankzij de samenwerking met *SolutionS* kunnen we structureel onderzoek doen met patiënten.' Maar patiënten komen naar een kliniek voor een echte behandeling en niet voor een placebo. 'Dat probleem moeten we inderdaad nog zien te tackelen.'

Een andere voorwaarde voor goede samenwerking is dat de geldverstrekker het moet accepteren als wetenschappelijke

toetsing niets oplevert. **Wiers:** 'In de samenwerking met verslavingskliniek *SolutionS* zie ik wat dat betreft geen gevaar, Bram is niet geïnteresseerd in *window dressing*.'

Bakker: 'We zouden natuurlijk ook kunnen investeren in Emile Ratelband die over hete kolen loopt, of in Jomanda die water bestraalt, maar dan nemen we onszelf niet serieus. We willen de beste verslavingsbehandelingen in Nederland kunnen aanbieden.' **Wiers:** 'En dat zijn die behandelingen waarvan het effect ook wetenschappelijk bewezen is.'

Dat Baclofen slechts effect heeft op een specifieke groep alcoholverslaafden, die kampt met angsten of depressie, doet niet af aan de remedie. **Wiers:** 'Een behandeling die voor iedereen werkt, bestaat waarschijnlijk niet. Behandelingen worden in de toekomst steeds fijner afgestemd op patiëntengroepen die van elkaar verschillen in hun genen en cognities. De Baclofenstudie is onderdeel van een veel breder verslavingsonderzoek naar uiteenlopende behandelingen, voor verschillende patiëntengroepen.'

FRISDRANK

Wiers onderzoekt ook het effect van cognitieve trainingen op de hersenen. Het gaat om varianten van zogeheten *Cognitieve Bias Modificatie (CBM)-trainingen*, waarvan hij er een zelf heeft ontwikkeld. 'In de hersenen van zware drinkers ontstaan verschillende vertekeningen: zo kan alles wat met alcohol te maken heeft hun aandacht trekken, er kunnen geheugenassociaties ontstaan en een (fysieke) *actietendens* in de richting van alcohol. Die automatische, vaak onbewuste, processen vergroten de kans op terugval. De CBM-trainingen beïnvloeden die processen om terugval te voorkomen.'

Effectonderzoeken naar CBM, onlangs gepubliceerd in de wetenschappelijke tijdschriften *Psychological Science* en *Drug & Alcohol Dependence*, trokken internationaal veel aandacht. Voorafgaand aan de reguliere verslavingsbehandeling deden 214 patiënten vier cognitieve trainingssessies op een computer. Met een joystick duwden zij aan alcohol gerelateerde beelden van zich af en trokken zij beelden van frisdrank en water naar zich toe, waarbij het beeld verkleinde met het afduwen en groter werd als ze de joystick naar zich toe bewogen. Wat bleek? Proefpersonen uit het experiment vielen

minder vaak terug in hun alcoholverslaving **Wiers:** 'Waar zij alcohol eerst met *benaderen* associeerden, veranderde dat na de training in *vermijden*; door het wegduwen van de joystick.' Het lijkt te mooi om waar te zijn; dat je ingesleten gedrag kunt beïnvloeden met een simpele handeling. Toch komt die bevinding niet helemaal uit de lucht vallen, benadrukt Wiers. 'Zo is al bekend dat onze spieren mentale feedback geven. Als mensen een pen tussen hun tanden steken, lachen ze eerder om grappige cartoons, omdat ze hun lachspieren gebruiken.' De hersenen concluderen: kennelijk valt er wat te lachen. Bij de joysticktraining denken ze: alcohol, daarmee heb ik kennelijk niets te maken, dat moet vermeden worden.'

GRIEP

Cardioloog Ameisen zag in zijn succesvolle zelfmedicatie het bewijs dat alcoholisme een ziekte is, net als griep en kanker. 'Een alcoholist kan niet simpelweg stoppen met drinken. Het is veelzeggend dat uit dierproeven blijkt dat verslaving wordt gereguleerd in het *limbisch systeem* van de hersenen en niet in de *cortex* die de wilskracht stuurt.' Alcoholisten worden vanwege hun vermeende gebrek aan ruggengraat dan ook onterecht uitgespuwd door de samenleving, aldus de arts.

Maar wat overeind blijft, is dat mensen voldoende wilskracht moeten hebben om in behandeling te gaan, op te komen dagen en de behandeling af te maken. Oftewel, geen remedie is geschikt voor de groep verslaafden die zich niet van het middel wil onthouden. 'Zo kan Baclofen je wel helpen om van de alcohol af te blijven, maar dan moet je het medicijn wel innemen.'

Bakker: 'Zo behandelde ik een jonge, aan alcohol en drugs verslaafde, patiënt wiens bemiddelde vader inmiddels al een vermogen heeft gependend aan zijn behandeling. Ik merkte al snel dat Baclofen wel bij hem aansloeg. Het middel ontspande hem en de hang naar middelen verdween als sneeuw voor de zon. Maar zodra de deur op een kier stond, piepte hij er snel tussenuit om, – zonder jas, paspoort, telefoon of geld –, naar Oost-Europa te reizen omdat hij hoorde dat de cocaïne daar spotgoedkoop was.'

Pas later bleek dat de jongen schizofrenie had. 'Ook haalt Baclofen niets uit als de patiënt niet in een dagstructuur leeft en daardoor zijn medicijn niet regelmatig inneemt.'

Wiers: 'Er bestaan zelfs behandelingen die er specifiek op gericht zijn om patiënten hun medicatie te laten slikken.'

Bakker: 'Er bestaan zoveel misverstanden over verslaving. Neem die bekende foto van Balkenende; daarop staat hij in Volendam waar hij is uitgenodigd door de *Moedige Moeders* die zich tegen de cokeverslaving van hun jongens verzetten. Onze zoons moeten niet snuiven, maar een biertje is prima. Ze missen daarmee de essentie van verslaving, want stoppen met coke lukt echt niet als je bier blijft drinken. En dan Balkenende geportretteerd tussen die jongens: biertje in de hand en op zijn t-shirt staat: *Fuck drugs*. Hilarisch.'

Wiers: 'Veel van die Volendamse jongeren zullen ook helemaal niet willen stoppen met hun middelengebruik. Wat we maar willen zeggen is: een pil tegen verslaving werkt niet als een antibioticum tegen een longontsteking. Baclofen zal vooral ter ondersteuning dienen. Het kan het mensen gemakkelijker maken om van hun drankverslaving af te komen.'

IN BEELD

- A Balkenende met biertje in Volendam (foto ANP)
- B Reinout Wiers

ANONIEME DONATEUR FINANCIERT ONDERZOEK VIA AMSTERDAMS UNIVERSITEITSFONDS

Het onderzoek naar de behandeling van alcoholisten met Baclofen is mogelijk vanwege een anonieme schenking van een half miljoen euro. Deze gift loopt via het Amsterdams Universiteitsfonds, een onafhankelijke stichting die onder meer onderzoek wil bevorderen via fondsenwerving onder particulieren. Omdat het Amsterdams Universiteitsfonds een bij wet erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) is, zijn donaties belastingaftrekbaar en vrijgesteld van schenkings- en successiebelasting.

Fondsenwerper Jochem Miggelbrink: 'Als een donateur geld schenkt aan een bepaald onderzoek, – dat kan bijvoorbeeld via een Fonds op Naam, met een eerste inleg vanaf 30.00 euro –, onderzoeken wij eerst of dat onderzoek past bij de doelstellingen van de stichting en die van de universiteit.' Vervolgens stelt de stichting dan een Fonds op Naam in, waarmee donateurs hun naam kunnen verbinden aan de wetenschap. 'Dat laatste hoeft overigens niet. Zo wilde de donateur van het onderzoek naar Baclofen liever anoniem blijven. Daarom is dit fonds vernoemd naar het

onderzoek zelf: Amsterdams Fonds voor Verslavingsonderzoek.'

Onderlinge afspraken over de naam, voorwaarden en het doel van het fonds worden in goed overleg vastgesteld. Daarmee wordt de onafhankelijkheid van het onderzoek gewaarborgd. Bij de totstandkoming van de afspraken met Reinout Wiers en Bram Bakker voor het onderzoek naar Baclofen heeft het bureau Kennistransfer van de UvA ook een belangrijke rol gespeeld.

In Nederland schenken particulieren steeds vaker aan universiteiten. 'Veel mensen denken bij goede doelen vooral aan bijvoorbeeld humanitaire en natuur- en milieuorganisaties. Maar ook de wetenschap is een legitiem schenkingsdoel. Het onderzoek naar Baclofen is daarvan een schoolvoorbeeld.'

BRAM BAKKER

– 1963

- 1999 registratie als psychiater
- 2000 promotie op behandeling van paniekstoornis
- 2003 debuteert als publicist met *Te gek om los te lopen*
- 2009-heden: psychiater en medisch directeur *SolutionS*
- 2010 publicatie *Zucht. Over verslaving van speen tot spuit*

REINOUT WIERS

– 1966

R.W.H.J.Wiers@uva.nl

- 1992 Psychologie cum laude
- 1998 promotie Klinische psychologie / Kinderpsychiatrie cum laude
- 1998-2008 universitair (hoofd)docent experimentele psychologie en verslaving UM
- 2002 VIDI-stimuleringssubsidie Impliciete Cognitie en Verslaving
- 2006-2008 bijzonder hoogleraar Experimentele psychologie en verslaving bij jongeren RUN
- 2007-heden hoogleraar Ontwikkelingspsychopathologie UvA
- 2008 VICI-stimuleringssubsidie Impliciete Cognitie en Verslaving, Neurocognitie en Nieuwe Behandelingen

tekst • Marion Rhoen
beeld • Amke

DWARSE

Arktos, het oudste meisjesdispuut van het ASC/AVSV, is niet meer. Na 97 jaar gaat een roerig gezelschap onconventionele dames 'dood'. Xandra Schutte (1963, Communicatiewetenschap en Nederlands) was lid in de jaren tachtig, Meike Heeremans (1986, Arbeids- en organisatiepsychologie) ruim twintig jaar later.

Xandra Schutte

XANDRA SCHUTTE
– 1965

schutte@groene.nl

- 1982-1986 Arktosiet
- 1986 Communicatiewetenschap cum laude
- 1988 Nederlandse taal- en letterkunde
- 1992-1999 redacteur *De Groene Amsterdammer*
- 2000-2004 hoofdredacteur *Vrij Nederland*
- 2005-2008 uitgever Meulenhoff
- 2008-heden hoofdredacteur *De Groene Amsterdammer*

IMAGO

Te midden van al die blije meisjes met staartjes, die aan hockey en skiën deden, was Arktos een verademing. Ik had er meteen echte gesprekken: over de wereld, over wat je gelezen had. Door een film die we maakten, kregen we een lesbisch imago. Maar dat betekende niet dat het merendeel van de leden lesbisch was. Het was een soort geuzennaam, stond voor een onafhankelijk perspectief. Arktos een hip merk? Nee, nooit geweest ook. Eerder een sterk alternatief merk.

SCHOOL DES LEVENS

Voor het eerst kwam ik meisjes tegen die een beetje waren als ik: studieus, lezend, maar allerminst tutjes. Ernstig klinkt al snel saai, deze dames konden ook woest uitgaan en veel drinken. We hadden een gemeenschappelijke droom van mooi en avontuurlijk leven.

XANDRA SCHUTTE

A

IN BEELD

- A Arktoshuis
- B Xandra Schutte, vooraan midden met witte sokken

B

HET EINDE

Het dispuut is altijd stukken kleiner geweest dan de andere. Dat het nu slaapt, vind ik sneu voor de meisjes die nog actief zijn: de fakkel doorgeven is mooi. Maar als je dat alternatieve karakter loslaat, verlies je het van de rest. Bovendien, een einde aan een traditie is ook mooi. In de jaren zeventig is Arktos al eens met trots begraven. Iets tuttigs als het corps paste niet meer in die tijd, was toen het idee.

HOOGTEPUNT

De weekendjes in een huisje in Bergen aan Zee. Gezamenlijke anarchie was dat. Iedereen had boeken bij zich, zat eindeloos te lezen. Lange strandwandelingen, en 's avonds uitgebreid eten aan een lange tafel.

STAMKROEG

Carel's Café, om de hoek bij het Maagdenhuis. Een bruine kroeg. Arktos was er elke maandagavond, een goed begin van de week.

FAVORIETE STUDIEPLEK

Thuis – daar kon je ook naar muziek luisteren. Ik woonde onder meer in de Steenhouwerssteeg, achter de Dam, op een zolderkamertje met lekkend dak. Heel romantisch. Twee scripties zijn daar tot stand gekomen.

FAVORIETE COLLEGE

De werkgroep postmodernisme van Anthony Mertens. Dat was nou echt hip! Het was een kennismaking met een heleboel buitenlandse literatuur, en natuurlijk de nieuwste filosofie van Lyotard. Mertens was een geweldige verteller. Hij praatte met zijn hele lijf; als een bokser kon hij voor de klas staan, met gebalde vuisten.

NEGATIEF/POSITIEF AAN DE UVA

Vooral het eerste jaar bij Nederlands had ik weinig colleges, en het niveau viel tegen. Ik had veel te weinig te doen. Positief: als je eenmaal de weg wist, kon je heel veel vakken volgen. Filosofie, literatuurwetenschap, zelfs een werkgroep museologie heb ik gedaan, in Leiden. De vrijheid om je pakket samen te stellen, was enorm. ●

DAMES

Meike Heeremans

IMAGO

Het merk Arktos was nooit hip. We werden gezien als wat saai, Joost mag weten waarom. Een feestdispuut waren we niet echt, evenmin extreem cultureel. We gingen naar opnames van De Wereld Draait Door, naar toneel. In het verleden zette Arktos zich af tegen parelkettingen en het corps. Toen ik kwam, was dat niet meer zo. Eigenzinnig waren we nog wel, een beetje rebels. Als enige meisjesdispuut hadden wij een das. Die droegen we tijdens diners ook in combinatie met een jurk.

SCHOOL DES LEVENS

Arktos heeft me wel gevormd. Soms was het hard. 'Zit jij bij Arktos!' kreeg ik te horen. Dan moest ik me verdedigen. Zo'n vereniging is de samenleving in het klein. Dat we in een bepaald hokje zaten en daar niet uit kwamen, was ook een les. Ik heb ervaren dat je niet alles naar je hand kunt zetten.

MEIKE HEEREMANS – 1986

meikeheeremans@hotmail.com

- 2005-heden Arktosiet
- 2007-2008 bestuur Arktos
- 2008-2009 Senaat (dagelijks bestuur) ASC/AVSV
- 2010 bachelor Psychologie
- 2010-heden master Arbeids- en organisatiepsychologie en master Training en Development, UvA

HET EINDE

We kregen al tijden minder meisjes dan de andere dispuuten. Twee, drie; andere dispuuten krijgen er minstens tien. In de kennismakingstijd, eind augustus, hebben we alles op alles gezet. Dan moet je jezelf echt neerzetten. Het heeft niet mogen baten. Na die week koos geen van de nieuwe leden voor ons. Toen hebben we gestemd over het voortbestaan. Het merendeel van de veertien actieve leden vond: laten we ophouden.

HOOGTEPUNT

De reis naar Boedapest, bij het negentigjarig lustrum. Daar naar de beroemde baden, op slijk naar de opera. En het damesdiner in februari was heel bijzonder: 135 arktosieten. Mijn oma had er kunnen zitten. Die oude dames horen ergens bij waar jij ook bij hoort, dat schept een band.

STAMKROEG

Stevens, op de Nieuwmarkt. Een bruin café waar we vaak lunchten – het Arktoshuis is vlakbij. Op de sociëteit kwamen we ook zeker elke woensdag.

FAVORIETE STUDIEPLEK

De 'vissenkomp': een ruimte met ramen aan drie zijden, in het Psychologiegebouw op het Roeterseiland. In dat gebouw kom ik vaak bekenden tegen. In de computerzaaltjes zit ik ook wel. Het P.C. Hoofthuis is ook leuk: helemaal tussen de boeken.

FAVORIETE COLLEGE

Persoonlijksleer van Pleun van Vliet. Wat drijft de mens, dat kwam aan de orde. Met die vraag was ik ook aan de studie begonnen. Vanuit veel verschillende invalshoeken kwamen er antwoorden op. Van Vliet gaf bovendien heel levendig en aansprekend college.

NEGATIEF/POSITIEF AAN DE UVA

Eeuwig zonde dat een deel van de locaties in de binnenstad verdwijnt naar de Watergraafsmeer. Juist dat stadse is fijn: terwijl je in je eentje zit te werken, is er reuring om je heen. Fijn vind ik de informele sfeer. De werkgroepdocenten zijn altijd heel benaderbaar. ●

'DIE OUDE DAMES HOREN ERGENS BIJ WAAR JIJ OOK BIJ HOORT'

IN BEELD

- Ⓐ Meike Heeremans, vooraan midden
- Ⓑ Café Stevens

OPEN ACCESS: DE TOEKOMST VAN HET WETENSCHAPPELIJK PUBLICEREN

Zonder beperkingen digitaal toegang bieden tot wetenschappelijke publicaties. Open access publiceren is momenteel onderwerp van discussie tussen uitgevers, bibliothecarissen, bestuurders en financiers. Het is tijd dat ook wetenschappers zich in dit debat gaan mengen, want deze manier van publiceren kan grote gevolgen voor hen hebben.

tekst • Marie-José Klaver
beeld • Terry Haggerty

Eind 2010 verscheen er een nieuw wetenschappelijk tijdschrift voor neerlandici, het *Journal of Dutch Literature*. Dit Engelstalige tijdschrift komt twee keer per jaar uit en is geheel gewijd aan het onderzoek naar Nederlandstalige literatuur, van de middeleeuwen tot heden. Auteurs zijn vooraanstaande literatuurwetenschappers. Bijzonder aan het *Journal of Dutch Literature* is dat het uitsluitend digitaal verschijnt, als eerste *open access*-tijdschrift voor neerlandici. Open access publiceren betekent zonder beperkingen digitaal toegang bieden tot artikelen, boeken en onderzoeksresultaten die met belastinggeld zijn gefinancierd. Dat betekent dat lezers geen abonnement hoeven te nemen op het tijdschrift. Ze kunnen de artikelen gratis lezen via internet. Gratis toegang bieden betekent echter niet dat open access niets kost. De rekening wordt betaald vanuit het onderzoeksbudget van de auteur(s) of door een subsidieverstrekker.

Thomas Vaessens, hoogleraar Moderne Nederlandse letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam en medeoprichter van het *Journal of Dutch Literature*, vertelt dat open access publiceren grote voordelen heeft. 'Wij proberen de studie van de Nederlandse literatuur internationaal zichtbaar te maken en als vakgemeenschap aan te sluiten bij internationale debatten en *communities*. We zijn dus gebaat bij een zo groot mogelijke verspreiding, en zo min mogelijk drempels tussen onze onderzoeksresultaten en de gebruikers ervan.' Volgens Vaessens past de 'economische logica van het open access-model' goed bij de wetenschap. 'Die logica komt erop neer dat de producent betaalt. Wetenschappers worden met rijksmiddelen gefinancierd om wetenschappelijk onderzoek te doen. Het is vreemd dat wie de resultaten daarvan wil raadplegen, daar uitgevers voor moet betalen. Met open access worden publicatiekosten meegenomen in de begroting van de onderzoekskosten.'

THE DUTCH SITUATION

Dat open access veel voordelen heeft, wordt bevestigd door een onderzoek van de SURF Foundation, het samenwerkingsverband van Nederlandse hogescholen, universiteiten en onderzoeksinstellingen voor innovatieve projecten. In dit onderzoek concludeert de Australische hoogleraar Economie John Houghton dat open access publiceren de Nederlandse samenleving veel oplevert. In Houghtons 'Costs and Benefits of Research Communication: The Dutch Situation' zijn drie publicatiemodellen vergeleken. Het grootste voordeel biedt het open access-model waarbij de onderzoeksfinancier of -instelling betaalt voor publicatie en het artikel vervolgens vrij toegankelijk is. Volgens Houghtons berekening van de 'effecten op het maatschappelijke rendement van onderzoek en ontwikkeling' kan dit Nederland een jaarlijkse besparing opleveren van 133 miljoen euro, in de situatie dat wereldwijd wordt overgestapt op open access publiceren. Zelfs als Nederland als enige land zou kiezen voor dit publicatiemodel, levert dat volgens Houghton nog steeds een meevaller op van 37 miljoen euro – waarvan een fors deel ten goede komt aan de universiteiten.

Een ander voordeel van publicaties die vrij toegankelijk zijn, is dat ze vaker worden geciteerd. Uit een studie van de Canadese wetenschapper Gunther Eysenbach uit 2006 blijkt dat open access-artikelen twee keer zo vaak worden geciteerd. Een recenter onderzoek, uitgevoerd in 2010 en dit jaar gepubliceerd, naar 12.354 artikelen uit 93 open access-tijdschriften van Oxford University Press, wijst uit dat de open access-artikelen 138 procent vaker geciteerd worden. Er zijn verschillende manieren van open access publiceren. Wetenschappers kunnen hun artikelen rechtstreeks in een open access-tijdschrift publiceren. Dit wordt wel de 'golden road' genoemd. Directory of Open Access Journals (DOAJ) geeft een compleet overzicht van alle *peer reviewed* open access-tijdschriften. Een andere optie is publiceren via een

digitaal *repository*, ook wel de 'green road' genoemd. Bij een repository wordt de universiteit zelf uitgever en moet zelf redactie, opslag en toegang betalen. Het maatschappelijke rendement ligt volgens voorstanders van open access echter vele malen hoger dan de kosten. Een van de voordelen is dat wetenschappers uit ontwikkelingslanden in staat worden gesteld om toegang te krijgen tot publicaties die voorheen onbetaalbaar waren. En ook niet-wetenschappers kunnen veel gemakkelijker bij academische informatie komen. De Universiteit van Amsterdam heeft een eigen repository, UvA-DARE geheten, waarbij DARE staat voor Digital Academic Repository. Alle proefschriften van UvA-onderzoekers verschijnen in dit repository, dat wordt beheerd door de Universiteitsbibliotheek. Het lukt de UB nog niet om ook alle artikelen van UvA-wetenschappers in het repository op te nemen. 'De Universiteitsbibliotheek moet veel moeite doen om wetenschappers ervan te overtuigen dat ze hun artikelen moeten aanleveren. En dan krijgen we vaak niet de versie die naar de uitgever gaat,' zegt UB-directeur Nol Verhagen. Dat heeft te maken met auteursrecht aan de ene kant en het verdienmodel van open access aan de andere kant. 'Vaak maakt een wetenschapper afspraken met een traditionele uitgever over de publicatie van een artikel. Die uitgever neemt dan het auteursrecht over van de wetenschapper. Dikwijls wordt wel toegestaan dat een eerdere versie van het artikel wordt opgenomen in een repository.'

Ook het ontbreken van een verdienmodel is een struikelblok voor open access, zegt Verhagen. 'De universiteiten betalen zelf voor het publiceren van onderzoek. Dat kan behoorlijk in de kosten lopen bij een instelling als de Universiteit van Amsterdam.' Jaarlijks verschijnen circa 7.500 wetenschappelijke publicaties van UvA-medewerkers. Volgens Verhagen is open access publiceren voor de universiteit uiteindelijk duurder dan abonnementen afnemen bij uitgevers van wetenschappelijke tijdschriften en boeken. Nu gaat volgens Verhagen ongeveer één procent van het totale budget van universiteiten naar abonnementen. Bij open access zou zo'n twee procent opgaan aan het bieden van toegang tot onderzoeksresultaten. Open access publiceren zou volgens zijn berekening tien miljoen euro kosten, terwijl de abonnementskosten voor wetenschappelijke publicaties nu vijf miljoen euro bedragen. Dat open access publiceren de samenleving als geheel ten goede komt, zoals Houghton in zijn onderzoek betoogt, weerspreekt Verhagen niet. Maar dat de universiteiten daar financieel wijzer van worden, bestrijdt hij.

NUTSBEDRIJF

Het *Journal of Dutch Literature* is een uitgave van Amsterdam University Press. AUP is ook initiatiefnemer van de OAPEN Library, de eerste internationale collectie van vrij toegankelijke academische monografieën in Europa. OAPEN staat voor Open Access Publishing in European Networks. De OAPEN bibliotheek bevat meer dan duizend *peer reviewed* boeken van Europese academische uitgevers, waaronder die van Amsterdam University Press, Manchester University Press, Universitätsverlag Gottingen en KIT Scientific Publishing.

Internationaal gezien loopt AUP voorop als het gaat om open access uitgeven. Directeure Saskia de Vries, vindt dan ook dat een *university press* zich goeddeels als nutsbedrijf zou moeten opstellen. 'Wetenschappelijk uitgeven heeft een maatschappelijke functie en wetenschappelijke resultaten moeten zo goed en breed mogelijk verspreid worden. Het heeft veel voordelen om dat via een vrij toegankelijke internetomgeving te doen. Open access zal de wijze van wetenschap bedrijven ook zeker veranderen, want vrije toegang tot artikelen, boeken en onderzoeksresultaten leidt tot nieuw onderzoek.'

De Vries is ervan overtuigd dat open access de toekomst

van wetenschappelijk publiceren is. 'De traditionele situatie is absurd. Het universitair onderzoek wordt grotendeels betaald met belastinggeld. De onderzoeker staat zijn onderzoeksresultaten en vaak ook zijn auteursrecht gratis af aan de uitgever en de publicatie die verschijnt moet vervolgens worden betaald door de universiteitsbibliotheek.'

Op dit moment houden wetenschappers zich volgens De Vries niet erg bezig met de bedrijfsmatige kant van publiceren en weten ze over het algemeen weinig van open access. 'Ze denken soms zelfs dat alles al open access is omdat ze zelf bij alle publicaties kunnen. Ze realiseren zich niet dat de universiteitsbibliotheek daarvoor veel geld betaalt aan wetenschappelijke uitgevers.

de reputatie van de uitgever en diens redactie. 'Dit is een benadering waarmee de kwaliteit van startende open access-tijdschriften kan worden vergeleken met die van bestaande traditionele, wetenschappelijk tijdschriften.'

Engelen zou het liefste zien dat wetenschappers alleen nog maar open access zouden publiceren. NWO, met 700 miljoen euro per jaar de grootste financier van wetenschappelijk onderzoek in Nederland, probeert de overgang van traditioneel publiceren naar open access dan ook te stimuleren met behulp van subsidies. Zo kunnen wetenschappers een beroep doen op het in 2010 opgerichte Stimuleringsfonds Open Access-publicaties, dat vijf miljoen euro bevat. Daarnaast is er subsidie voor het oprichten van

project een businessmodel is ontwikkeld waarbij de lezer niet alleen gratis artikelen kan opzoeken, maar ook niet hoeft te betalen voor online boeken. Dit model van AUP gaat uit van verschillende inkomstenbronnen: enerzijds financieren auteurs, hun universiteiten of onderzoeksinstituten de open access-editie van een boek. Anderzijds heeft de uitgever inkomsten uit traditionele boekverkoop, al dan niet via e-books of Printing on Demand.

Ook de Association of American University Presses (AAUP) is enthousiast over het model van OAPEN. In het rapport *Sustaining Scholarly Publishing* wordt de combinatie van inkomstenbronnen nadrukkelijk genoemd als een van de belangrijkste aspecten van het model. ●

'Voor wetenschappers is open access een non-issue, behalve voor enkele bestrijders van het kapitalisme van de commerciële uitgevers'

EVANGELISCHE VOORVECHTERS

Ook John MacKenzie Owen, UvA-hoogleraar Informatiewetenschap, vindt dat wetenschappers zich te weinig verdiepen in open access. 'De meesten weten niet waar ik het over heb, als ik erover begin. Voor wetenschappers is het een non-issue, behalve voor enkele evangelische voorvechters die strijd voeren tegen het kapitalisme van de commerciële uitgevers.' Wat MacKenzie Owen opvalt – en stoort, is dat de hele open access-discussie een gesprek is tussen uitgevers, bibliothecarissen, bestuurders en financiers. 'Het is een gesprek dat zich vrijwel geheel buiten de werk- en denkwereld van de gemiddelde wetenschapper afspeelt.'

MacKenzie Owen vindt dat wetenschappers zich in de discussie over open access publiceren moeten mengen omdat dit potentiële nadelen voor hen kan hebben. Net als UB-directeur Nol Verhagen denkt MacKenzie Owen dat dit publicatiemodel kan leiden tot hogere kosten voor universiteiten en onderzoeksinstituten. Een uitvloeisel daarvan kan zijn dat werkgevers hun personeel vragen om minder te publiceren. Dit zou volgens de hoogleraar Informatiewetenschap zelfs een vicieuze cirkel tot gevolg kunnen hebben. Als er minder wordt gepubliceerd, hebben open access-uitgevers minder inkomsten en zullen ze hogere tarieven rekenen voor publicaties, waardoor publiceren duurder wordt.

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) stelt vast dat open access publiceren slechts langzaam op gang komt. 'De transitie naar open access verloopt traag. Onderzoekers zijn conservatief en willen geen onderzoekstijd besteden aan het zoeken naar nieuwe wegen voor hun publicaties', stelde Jos Engelen, voorzitter van het Algemeen Bestuur van NWO tijdens het NWO-symposium Open Access in oktober 2010. Maar volgens Engelen dwingen financiers de onderzoekers ook tot conservatisme. Bijvoorbeeld door de kwaliteit van een aanvraag mede te bepalen op basis van de *past performance* van de betreffende onderzoeker – de zogenoemde Hirsch-index geeft een indicatie van de impact van een wetenschapper gebaseerd op zijn of haar publicaties – en de *impact factor* van tijdschriften.

Engelen pleit voor meer creativiteit, bijvoorbeeld door nieuwe open access-tijdschriften een start-impactfactor mee te geven. Deze beredeneerde voorspelling van de impact die een tijdschrift kan krijgen, wordt onder meer samengesteld uit indicatoren voor de kwaliteit van het uitgeefproces en

open access-tijdschriften en het omzetten van traditionele tijdschriften naar open access-tijdschriften. En wetenschappelijke conferenties die aandacht besteden aan open access, kunnen aanspraak maken op een financiële bijdrage. NWO hoopt dat deze subsidies ertoe leiden dat onderzoekers zelf meer gaan nadenken over manieren van publiceren. NWO subsidieert ook de OAPEN Library. Het OAPEN-initiatief is volgens NWO interessant omdat binnen het

PUBLICATIEMODELLEN

Traditioneel publiceren

- Bibliotheken betalen vooraf voor abonnementen
- Markt wordt gedomineerd door grote uitgevers
- Wetenschappers dragen hun auteursrecht over aan uitgevers
- Universiteiten betalen voor hun eigen artikelen
- Universiteiten maken geen eigen archief
- In westerse landen hebben wetenschappers toegang tot wetenschappelijke publicaties

Open access publiceren

- Wetenschapper of instelling betaalt voor publicatie
- Nieuwe uitgevers en publicaties maken een kans
- Wetenschappers behouden hun auteursrecht
- Iedereen heeft toegang tot de artikelen
- Universiteiten maken hun eigen archief/repository
- Wetenschappers in ontwikkelingslanden krijgen nu ook toegang tot wetenschappelijk onderzoek

LAWRENCE LESSIG

Wie zich in open access verdiept, komt al snel de naam Lawrence Lessig tegen. Deze Amerikaanse rechtsgeleerde, hoogleraar aan Harvard Law School, is een pleitbezorger van gratis toegang tot allerlei soorten informatiebronnen, zoals boeken, wetenschappelijke artikelen en video's. Lessig is de initiatiefnemer van het zeer succesvolle Creative Commons-project, dat wereldwijd de standaard voor open content-licenties heeft gezet. Creative Commons-licenties geven auteurs de mogelijkheid om zelf te bepalen onder welke voorwaarden hun werk gekopieerd en hergebruikt mag worden. Ook veel wetenschappers maken gebruik van Creative Commons om open toegang tot hun artikelen te bieden. Lessig ontving vorig jaar een eredoctoraat van de Universiteit van Amsterdam voor zijn verdiensten om het publieke domein te vergroten.

OPEN ACCESS-PUBLICATIES

UvA DARE
<http://dare.uva.nl>

OAPEN library
www.oapen.org

NARCIS
www.narcis.nl

Directory of Open Access Journals
www.doaj.org

UVA IN TOP EUROPESE UNIVERSITEITEN —

DE UVA HOORT BIJ DE ALLERBESTE UNIVERSITEITEN VAN EUROPA. DE UNIVERSITEIT STAAT IN DE TOP VAN DE DUITSE CHEEXCELLENCERANKING, SAMENMETTOONAANGEVENDE NAMEN ALS OXFORD, LEUVEN EN MÜNCHEN, EN IS DE ENIGE NEDERLANDSE UNIVERSITEIT DIE IN ALLE CATEGORIEËN 'EXCELLENT' SCOORT. DE CHE EXCELLENCE RANKING MEET DE KWALITEIT VAN HET WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS EN ONDERZOEK IN DE DISCIPLINES ECONOMIE, POLITIEKE WETENSCHAPPEN, PSYCHOLOGIE, SCHEIKUNDE, NATUURKUNDE EN WISKUNDE.

OPLEIDINGEN UVA BESTE IN ELSEVIER

Weekblad *Elsevier* beoordeelt ook dit jaar veelgekozen opleidingen aan de Nederlandse universiteiten. Ruim 140.000 studenten en 2.450 hoogleraren (en universitair hoofddocenten) velden hun oordeel over in totaal 47 opleidingen. In het hooglerarenoordeel komt de Universiteit van Amsterdam landelijk op de eerste plaats met Communicatiewetenschap en Psychologie. Biologie aan de UvA komt dit jaar op een eerste plaats in het studentenoordeel (gedeeld met Wageningen Universiteit). De hoogst beoordeelde UvA-opleidingen door studenten zijn Biologie en Wiskunde met beide gemiddeld een 7,3. Studenten die de Nederlandse University Colleges beoordeelden, plaatsten het Amsterdam University College op een vierde met gemiddeld een 7,1.

www.uva.nl/nieuwsarchief

GROTE FINANCIËLE IMPULS SPINOZACENTRUM VOOR NEUROIMAGING

In het kader van het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling ontvangt het Spinozacentrum voor Neuroimaging een subsidie van bijna acht miljoen euro.

Door deze subsidie kan het instituut zeer geavanceerde apparatuur aanschaffen. Het Spinozacentrum is een gezamenlijk initiatief van de UvA, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, het Nederlands Instituut voor Neurowetenschappen, het AMC, de VU en het VU medisch centrum.

www.uva.nl/nieuwsarchief

KONINGIN BEATRIX OPENT NIEUWBOUW

Hare Majesteit Koningin Beatrix opende op woensdag 24 november het nieuwe gebouw van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica (FNWI) op Science Park Amsterdam. Zij deed dit in aanwezigheid van Karel van der Toorn (voorzitter College van Bestuur), Eberhard van der Laan (burgemeester Amsterdam) en Bart Noordam (decaan FNWI). Het bureau van architect Rudy Uytengaak ontwierp het gebouw. Met de voltooiing van de nieuwbouw is de eerste

van drie campussen gerealiseerd.

Op donderdag 25 november verrichtte koningin Beatrix de officiële opening van de nieuwe hoofdlocatie aan de Zuidas van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA), een gezamenlijk project van UvA en VU. President van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen Robbert Dijkgraaf en de rectoren magnifici van UvA en VU, Dymph van den Boom en Lex Bouter, verzorgden de officiële opening. Het gebouw is ontworpen door Bentham Crowel Architecten.

www.uva.nl/nieuwsarchief

PRIJS VOOR ENERGIE-OPWEKKENDE DEUR

De afdeling Inkoop UvA/HvA heeft de Sustainable University Award 2010 gewonnen met de energieopwekkende draaideur. De deur wordt in 2011 bij de Oudemanshuispoort geïnstalleerd.

Drie medewerkers hebben de prijs op 14 december in ontvangst genomen uit handen van Paul Doop, vicevoorzitter van het College van Bestuur. De Sustainable University Award wordt uitgereikt aan een werknemer of student die het beste plan heeft om de UvA duurzamer te maken. Met de prijs – budget om het winnende idee uit te voeren – wijst de universiteit haar studenten en medewerkers op de mogelijkheden om zelf bij te dragen aan een duurzame leefomgeving. www.uva.nl/nieuwsarchief

UVA GEEFT TRANSGENDER NIEUWE BUL

Begin april kreeg transgender Justus alsnog een nieuwe bul van de UvA. Dit naar aanleiding van het besluit van onderwijsminister Marja van Bijsterveldt dat onderwijsinstellingen een nieuw diploma mogen uitgeven aan mensen die een geslachtsverandering hebben ondergaan. Nadat Justus – als vrouw – aan de UvA afstudeerde, onderging hij een geslachtsverandering. Sindsdien is hij een man. Hij

verzocht de UvA een nieuw getuigschrift te geven met zijn nieuwe naam daarop. De UvA stond positief tegenover dit verzoek, maar vond de Wet Hoger Onderwijs op haar pad. Daarin staat dat iedere afgestudeerde slechts één keer een getuigschrift mag ontvangen.

www.uva.nl/nieuwsarchief

EERSTE PAAL NIEUWBOUW AMSTERDAM UNIVERSITY COLLEGE

Studenten van het Amsterdam University College (AUC) van de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit sloegen op 10 februari de symbolische eerste paal van de nieuwbouw van het AUC op Science Park Amsterdam. Het duurzame gebouw gaat onderdak bieden aan de AUC-studenten, die van over de hele wereld samenkomen in een selectief en residentieel programma. In de Engelstalige *liberal arts and science* opleiding verdiepen zij zich vanuit brede maatschappelijke en wetenschappelijke vraagstukken in verschillende disciplines. Bètavakken en academische vaardigheden krijgen veel aandacht. Intensief en kleinschalig onderwijs wordt gegeven door docenten met een sterke internationale achtergrond. De studenten worden geselecteerd op hun academische kwaliteiten en motivatie. Ongeveer de helft komt uit het buitenland. www.uva.nl/nieuwsarchief

INSTITUTE OF PHYSICS OPGERICHT

Vanaf begin dit jaar zijn drie UvA-instituten op het gebied van de natuurkunde samengevoegd tot één Institute of Physics (IoP). Het gaat om het Instituut voor Hoge Energie Fysica (IHEF), het Instituut voor Theoretische Fysica Amsterdam (ITFA), en het Van der Waals-Zeeman Instituut (WZI) voor experimentele fysica. Directeur is Kareljan Schoutens, die hiervoor het ITFA leidde. www.science.uva.nl

tekst • Fleur Speet

beeld • zelfportretten Jeroen Oerlemans en Emilie Hudig

FOTOGRAAF WORDEN AAN DE UVA

JEROEN OERLEMANS

– 1970

www.jeroenoerlemans.com

- 1998 Politicologie
- 1999 postgraduate programma Fotojournalistiek, London College of Printing
- 2000-heden freelance fotograaf
- 2006 eerste prijs categorie 'oorlogsfotografie' bij Prix Photographie Paris en eervolle vermelding van o.a. World Press Photo vanwege reportage over Libanese 'Zomeroorlog'
- 2011 voor de vijfde maal een prijs van de Zilveren Camera
- soort werk: reportages voor publicaties in binnen- en buitenland, veelal vanuit crisisgebieden in o.a. Afghanistan, Irak, Sudan en Haïti

Jeroen Oerlemans studeerde Internationale betrekkingen en laat als fotograaf de wereld zien. 'Door de universiteit besepte ik dat de wereld aan mijn voeten lag.'

'Toen ik begon met studeren wist ik al dat ik journalist wilde worden. Een hbo-opleiding leek me echter niets en ik wilde ook niet naar een andere stad voor de academische opleiding journalistiek. Toen werd het de UvA. Ik begon met Politicologie en koos de specialisatie Internationale betrekkingen.

Uiteindelijk deed ik er acht jaar over, met tussenpozen. Toen ik stage deed bij de Verenigde Naties vond ik dat heel bijzonder, maar ik wist dat het mijn ding niet was. Het was te bureaucratisch, te veel gedoe op de vierkante millimeter. Tegelijkertijd was ik door een dispuutsgenoot geïnfecteerd met het fotografievirus. Hij had een doka in de kelder, ik assisteerde hem soms. Toen ik mijn eerste camera had, maakte ik vakantiekiekjes en raakte ik door de fotografie bevangen. Al snel wist ik dat ik de eenjarige fotografie-opleiding in Londen wilde volgen. Maar om daarvoor in aanmerking te komen, moest ik een universitaire studie hebben afgerond. Ik was al een half jaar bezig met afstuderen, maar steeds bleek ik niet over de noodzakelijke concentratie te beschikken, bij langdurige projecten verlies ik mijn interesse al gauw.

Ik sloot me op in de UB, maar dat werkte niet. Ik sloot me op bij m'n moeder thuis, maar dat werkte ook niet. Toen had ik plotseling nog maar drie weken en móest het af.

Ik werkte dag en nacht, nam bijna geen tijd om te slapen en kwam toen eindelijk in de goede *flow*. Vrijdagmiddag om vier uur, de laatste dag dat ik de scriptie nog in kon leveren, donderde ik 'm op de toonbank. Paul Aarts was mijn scriptie-begeleider en hij deed dat bijzonder goed. M'n scriptie ging over de olieproblematiek in de Kaukasus en oliepolitiek viel onder zijn vakgroep. Hij onderkende dat er haast bij was en stuurde op tijd bij, dat was prettig. Hij was erg te spreken over het eindproduct. Toentertijd kon nog niemand weten dat ik een verkeerde conclusie trok, dat bleek pas jaren later. Ik stelde dat een bepaalde pijpleiding in Rusland essentieel zou blijken, maar uiteindelijk was dat een pijpleiding in Turkije.

De colleges van Cees Wiebes staan me nog goed bij. Hij was een expert als het ging over de Binnenlandse Veiligheidsdienst, zat helemaal in de spionagewereld en gaf je de indruk dat hij achter iedere deur een BVD'er vermoedde. Hij vertelde buitengewoon boeiend en betekende trouwens ook nog heel wat voor mijn arbeidsethiek. Ik kreeg een paar keer een flinke schrobbering van hem, die ik ook nodig had: 'Denk je dat je het met deze manier van werken gaat redden, later, in de echte wereld?' Want ik was verschrikkelijk ongeorganiseerd bezig.

JEROEN OERLEMANS

'Een dispuutsgenoot infecteerde mij met het fotografievirus'

Maar er heerste ook grote vrijheid binnen de opleiding. Het was bepaald geen strakke, gestroomlijnde studie, waardoor er ook weinig beroep op je verantwoordelijkheidsgevoel werd gedaan. Die keuzevrijheid was een nadeel, ik deed er daardoor extra lang over, maar ook een voordeel. De universiteit bood een goede voedingsbodem voor de gedachte dat de wereld aan je voeten ligt. Misschien kreeg ik onbewust een bredere kijk op de dingen, en besepte ik dat niets onmogelijk is. Waarschijnlijk dat ik daardoor zo onbevangen de fotografie-opleiding in Londen aanging; ik was niet gehinderd door enig besef over mijn talent. En dat was maar goed ook.

Met mijn fotografie wil ik iets van de wereld laten zien, in zoverre speelt Internationale

betrekkingen indirect nog een beetje een rol. Ook leerde ik onderzoek doen tijdens de studie, wat voor journalistieke fotografie van groot belang is. Het product wordt wat het is door de voorbereiding, door het storyboard dat je van tevoren bedenkt. Systematisch werken en kijken naar de context, vaardigheden die ik opdeed aan de universiteit, gaan dan een rol spelen.

Groene Amsterdammer-redacteur Joeri Boom ken ik niet van de studietijd, hij studeerde Geschiedenis aan de UvA. We leerden elkaar kennen in Irak. Sinds de eerste democratische verkiezingen in Afghanistan werken we samen. Hij schrijft, ik fotografeer. Dat is vooral in de Nederlandse journalistiek handig: het bespaart kosten,

EMILIE HUDIG

– 1973

www.emiliehudig.nl

- 1993-1995 propedeuse en gedeeltelijk doctoraal Culturele antropologie
- 2000 Film- en televisiewetenschap
- 2007 Vakfotografie, Fotoacademie Amsterdam
- 2007 nominaties Photo Academy Award door *Volkscrant Magazine*, *De Standaard* en FOAM; winnaar expositie in FOAM
- 2007-2008 tweede behandeling ziekte van Hodgkin, met succes (eerste behandeling 1994)
- 2009 expositie 'Controle' in FOAM 3h en boekpresentatie *Controle | In control*
- 2010 winnaar Zilveren Camera 'Fotoverhaal van het Jaar 2009'; werkbudget Fonds BkvB voor project over de adel in Nederland
- 2010 geselecteerd voor tweejarige internationale masterclass onder leiding van Giorgia Florio en Gabriel Bauret
- soort werk: diverse opdrachten voor o.a. *Internationale Samenwerking*, *Nieuwe Revu*, *George*, *Advocatenblad*, *Crossmarks*; Bovag, Rechtbank Amsterdam, Baker & McKenzie, Prins Bernhard Cultuurfonds

EMILIE HUDIG

'Soms droom ik ervan alsnog af te studeren in de Antropologie'

we leveren een compleet product af en het is stimulerend.

Veel vrienden van destijds zijn internationaal gaan werken. De een zat bij Heineken, de ander werd bankier, een volgende kwam terecht in de reclame. Een groot aantal werd journalist. Niemand die ik nog ken van Internationale betrekkingen is iets concreets met zijn studie gaan doen. Dat relatief veel studievrienden kozen voor freewheelende beroepen kan te maken hebben met het slag mensen dat ik graag om me heen heb, maar misschien stimuleerde de UvA dat vrijgevochtene ook een beetje. De relatieve chaos die er heerste, maakt wellicht dat mensen dichter bij zichzelf gekomen zijn dan wanneer ze in een keurslijf hadden gezeten.'

Emilie Hudig studeerde Antropologie en Film- en televisiewetenschap. 'Ik heb mijn studieboeken weer op mijn bureau liggen, om ze opnieuw te bestuderen, maar nu vanuit een fotografenstandpunt.'

'Ik begon met Antropologie, met als specialisatie Visuele antropologie. Die specialisatie werd afgeschaft terwijl ik er nog mee bezig was. De Amerikaan Douglas Harper gaf een zomer lang gastcolleges, dat was geweldig inspirerend. Toen werd ik voor de eerste keer ziek en werd ik zes maanden met chemotherapie behandeld. Ik moest bij de universiteit en de studiebegeleider een uitschrijfgesprek voeren, niet echt iets wat je graag doet als je 21 bent.

Op het moment dat ik weer wilde beginnen, wat ik natuurlijk zo snel mogelijk wilde, kreeg ik van de studieadviseur op mijn kop omdat ik de eerste colleges van het nieuwe semester had gemist. Terwijl ik nog bestraald werd. Ik had moeite om na zo'n zware medische behandeling mijn draai weer te vinden bij Antropologie. En achteraf gezien kreeg ik eigenlijk te weinig steun vanuit de faculteit. Misschien dat ik er daarom Film- en televisiewetenschap bij ging doen, wat nu Mediastudies heet. Soms droom ik ervan om alsnog af te studeren in de Antropologie,

maar bij Film- en televisiewetenschap zat ik toen veel meer op m'n plek. De studie was concreter, ik ging al meer de praktische kant op.

Mijn scriptie ging over het in beeld brengen van andere culturen. Ik heb m'n studieboeken en scriptie tegenwoordig weer op m'n bureau liggen in m'n kantoortje, om ze opnieuw te bestuderen, maar nu vanuit een fotografenstandpunt. Ik ben op een punt in mijn leven beland waar alles wat ik deed lijkt samen te komen. De vraagstukken waarover ik me boog tijdens mijn studie keren steeds meer terug in de uitwerking van mijn benaderingen. Interesse in mensen, documentairefotografie, het hangt allemaal samen. Het draait om de verschillende manieren waarop je verhalen vertelt, de rol die je wilt

innemen en de keuze voor je apparatuur. Zo vertel ik mijn verhalen met de camera die daarbij hoort. Mijn fotoboek *Controle* heb ik tijdens mijn ziekenhuisbehandeling gemaakt met een kleine analoge camera. Ik werd toen voor de tweede keer behandeld voor de ziekte van Hodgkin. Als ik een digitale camera had gebruikt, was het boek heel anders geworden. Ik wilde niet kijken wat er op het filmpje stond, maanden later was ik er pas aan toe om het materiaal te bekijken.

Voor m'n scriptie kreeg ik een mooi eindcijfer, een 8, wat ik niet had verwacht. De scriptiebegeleidster, Patricia Pisters, sleepte me er goed doorheen. Ik zei steeds, omdat ik supergrondig wilde zijn, "ja maar". Toen zei ze: "Nu even geen ja maar meer zeggen." Het onderwerp van m'n scriptie, de verbeelding van de ander in de etnografische documentaire, was nogal abstract. Het kon gauw doorschieten in het filosofische. Uiteindelijk werd het door haar concreter.

Ik ben heel blij dat ik afgestudeerd ben, al ging dat met horten en stoten. Ik had halverwege kunnen zwichten voor iets concreets als een fotografie-opleiding. Mijn moeder gaf wijze raad. Ze zei: "als je een praktisch vak wilt leren, doe je dat toch gewoon daarna?" Ik heb er enorm veel aan gehad dat ik de bevalling van de scriptie heb meegemaakt. Dat ik het proces doorliep, wat die materie met me deed, hoe het onderzoek veranderde. Ik werk nu aan langdurige projecten en maak hetzelfde door. Ook het maken van een fotoboek vergt een lange adem, je moet ieder onderdeel in het traject stapje voor stapje

door, langzaam maar gestaag. En je moet er in blijven geloven, want er zijn ontzettend veel redenen om ontmoedigd te raken.

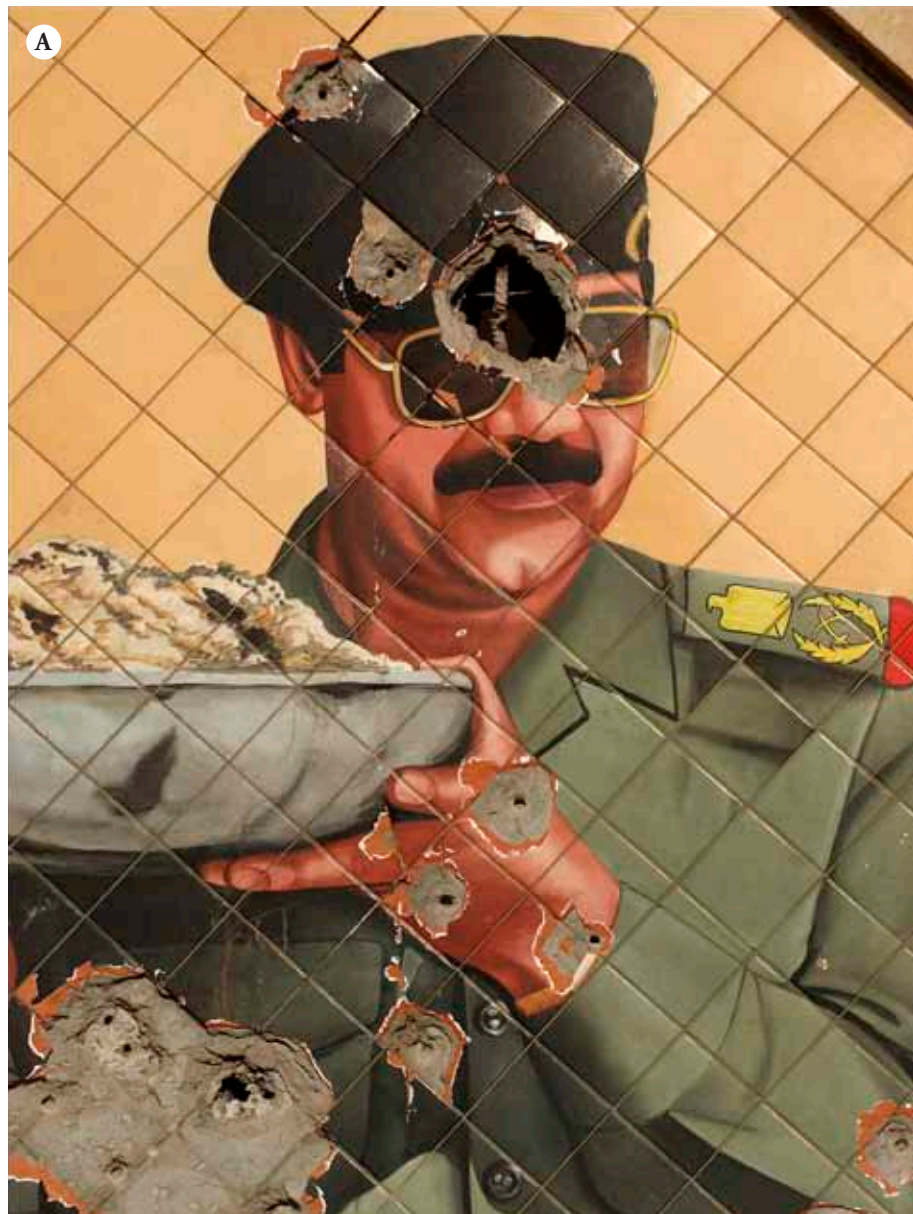
Het is vooral moeilijk om niet te blijven twijfelen, en ik herken die momenten direct uit mijn scriptietijd. Met *Controle* dacht ik lang dat ik te dicht op het gefotografeerde stond om een selectie te kunnen maken, maar door het vertrouwen van anderen lukte het toch. Ik heb door de scriptie geleerd dat je veel hebt aan mensen die je stimuleren. En ik begin steeds vanuit de inhoud, bij ieder nieuw project dat ik start. Dat dank ik toch aan de universitaire opleiding. Ik heb nog steeds contact met medestudent en collega-fotograaf Karijn Kakebeeke. Zij deed ook Antropologie en Visuele antropologie. We hebben veel aan elkaar en filosoferen samen over het vak. Zij volgde in Londen dezelfde opleiding als Jeroen Oerlemans.

Fotografie wordt nu multimediaal omdat de technische ontwikkelingen dat mogelijk

maken. Ik heb een nieuwe camera gekocht en kan nu ook filmpjes maken. Ik dacht in mijn scriptie al na over de veranderende rol van verhalenvertellers. Mensen vertellen nu verhalen met filmpjes of foto's van hun telefoon. Dat interesseert me. Ik wil binding hebben met het onderwerp, dat is het antropologische dat in al mijn werk zit. Hoe dichterbij, hoe beter.' ●

IN BEELD

- A** Jeroen Oerlemans: portret van Saddam Hoessein vol met kogelgaten in Bagdad, Irak
- B** Emilie Hudig: Mr. Ernest, uit serie De Marollen, over de oudste volkswijk van Brussel

Andere fotografen die aan de UvA studeerden

HANS AARSMAN, *kandidaats Scheikunde 1973, Nederlandse taal-en letterkunde 1977*
www.nederlandsfotomuseum.nl, zoek op 'Hans Aarsman'

www.xs4all.nl/~keizerh/index.html

PIETER KERS, *Fysische geografie 1989*
www.beeld.nu

SACHA DE BOER,
Communicatiewetenschap 1993
www.sachadeboer.com

JINKE OBBEMA, *Nederlandse taal-en letterkunde 1988*,
picasaweb.google.com/Job61

BOB BRONSHOFF, *Nederlandse taal-en letterkunde 1993* www.bobbronshoff.nl

ANJA ROBERTUS,
Communicatiewetenschap 1988
www.anjarobertus.com

HARALD EDENS, *Natuurkunde 2002*
www.weatherscapes.com

ILSE SCHRAMA, *Nederlandse taal-en letterkunde 1992* www.ilseschrama.nl

THIJS HESLENFELD, *Nederlands recht 1993* www.thijsheslenfeld.com

FLEUR SPEET, *Nederlandse taal-en letterkunde 1995* www.fleurspeet.nl

KARIJN KAKEBEEKE, *Culturele antropologie en niet-westerse sociologie 1998*
www.karijnakebeeke.com

Aanvullingen op deze lijst zijn welkom via SPUI@uva.nl. Zelf uw functiegegevens aanvullen in het UvA-bestand?

HUGO KEIZER, *Natuurkunde 1997*

Log in via www.uva-alumni.nl

tekst • Hans Keilson

beeld • Amke

HANS KEILSON

– 1909

- 1934 artsexamen, Berlijn
- 1936 vlucht naar Nederland
- 1942/1943 duikt onder (en verleent onder de naam 'dokter Van der Linden' psychotherapeutische hulp aan Joodse weeskinderen en hun pleeggezinnen)
- 1947 Geneeskunde, UvA
- 1960 Psychiatrie, UvA
- 1979 promotie Psychiatrie cum laude, UvA

- 1992 eredoctoraat Universiteit van Bremen
- 2009 Officier in de Orde van Oranje-Nassau, op honderdste verjaardag
- 2010 *New York Times Book Review* schrijft: zijn boeken zijn meesterwerken en Keilson is een genie
- Romans: o.a. *Das Leben geht weiter* (1933), *Komödie in Moll* (1947), *Der Tod des Widersachers* (1959)

Voordat ik in de jaren vijftig aan de UvA studeerde, had ik al een studie Geneeskunde in Berlijn achter de rug. Ik had daar mijn artsexamen gehaald, maar ik mocht niet praktiseren wegens een beroepsverbod voor Joden. In plaats daarvan werkte ik als sportleraar aan Joodse scholen. Ook schreef ik toen al en in 1933 verscheen mijn eerste roman onder de titel *Das Leben geht weiter*. Mijn eerste vrouw stelde voor om naar Nederland te vluchten. Zij was grafologe en heeft voor de oorlog het handschrift van Hitler onder ogen gehad. Ze analyseerde: deze man steekt de wereld in brand. Ik dacht dat ze gek was geworden, maar ze had gelijk.

In 1936 vluchtten we naar Nederland, waar we terecht konden bij familie van vrienden van ons in Naarden. De eerste jaren werkte ik als pedagogisch en psychotherapeutisch behandelaar met kinderen. Tevens publiceerde ik gedichten en proza onder de pseudoniemen Benjamin Cooper en Alexander Kailand. In 1942 moest ik onderduiken. Het manuscript waar ik in die tijd aan werkte, heeft mijn vrouw toen in een broodtrommel in onze tuin in Naarden begraven om het uit handen van de nazi's te houden. Na de oorlog heb ik op een laag pitje verder geschreven en uiteindelijk is dat boek in 1959 in Duitsland uitgebracht onder de naam *Der Tod des Widersachers*.

Tijdens de bezetting ben ik eerst ondergedoken bij de Rekkense Inrichtingen, een instelling voor moeilijk opvoedbare kinderen in het oosten van het land. Omdat mijn valse persoonsbewijs op Zuid-Holland was uitgeschreven, kon ik daar niet blijven en verkaste ik naar Delft. Daar kon ik terecht bij een man wiens dochter ik pedagogisch had begeleid. Hij vroeg mij of ik mij wilde inzetten voor een aan de UvA gelieerde verzetsorganisatie. De organisatie hielp Joodse kinderen die gescheiden waren van hun ouders met onderduiken. Als dokter Van der Linden bood ik psychotherapeutische hulp aan deze kinderen en hun pleeggezinnen. Voor de kinderen en die families was het natuurlijk een compleet nieuwe situatie waar soms problemen en conflicten uit ontstonden. Vele jaren later heb ik mijn promotie-onderzoek onder andere gebaseerd op mijn ervaringen uit die tijd.

Na de oorlog wilde ik niets liever dan verder gaan als arts. Ik nam contact op met de UvA en ben daar ongelooflijk goed geholpen. De medische faculteit raadde me aan om nog wat vakken te volgen en zo weer in de medische sfeer te raken omdat ik lange tijd uit het vak was geweest. Het was geweldig dat ze mijn situatie volledig begrepen en mij de gelegenheid boden om te doen wat ik graag wilde doen. Ik had niet verwacht dat de wereld mij nog zo lief zou hebben. Ik liep mee in klinieken, behaalde mijn examens en begon

NIET VERWACHT DAT DE WERELD MIJ NOG ZO LIEF ZOU HEBBEN

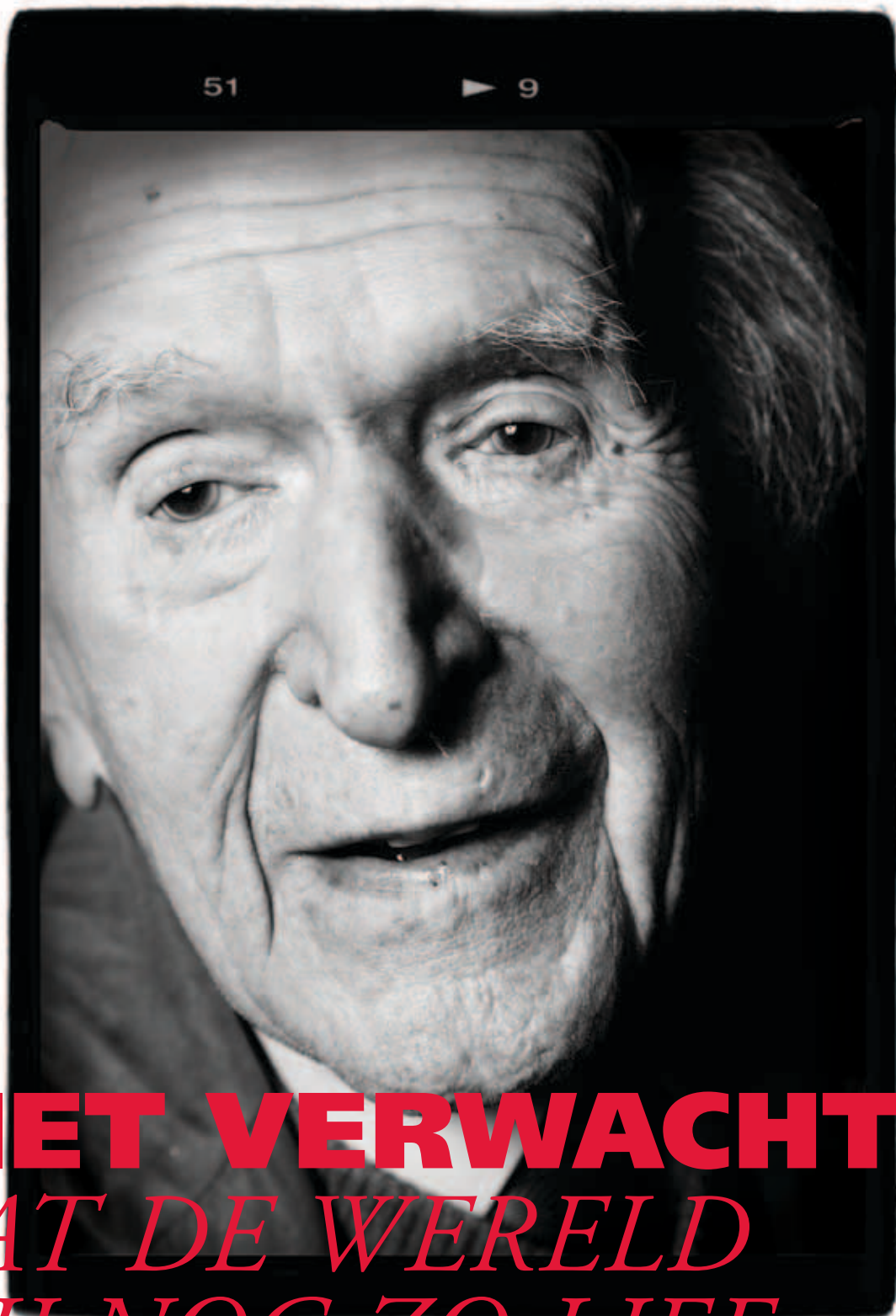
een opleiding Psychiatrie bij professor Van der Horst. Hij was gereformeerd en had een zeker gevoel voor het Joodse geloof. We stonden op zeer goede voet met elkaar. Het was een man met veel humor en ook zijn assistenten Hugenholtz en Ploegsma waren fantastische mensen. Tijdens mijn studie werd ik genaturaliseerd en in 1960 was ik officieel een Hollandse psychiater.

Mijn fascinatie voor de psychiatrie is er altijd al geweest, maar is zeker gegroeid door alles wat ik heb meegemaakt. In de oorlog zijn mijn ouders naar Auschwitz gebracht en daar vergast. Die gebeurtenis is beslissend geweest in mijn zoektocht naar wat mensen tot zoiets kan zetten en naar ziektes van de psyche. Wie weet wat er was gebeurd als ik in Duitsland was gebleven en Hitler nooit had bestaan. Misschien was ik dan ook psychiater geworden, maar dan had ik hele andere ervaringen gehad en minder lasten in mijn leven gekend.

Na mijn studie heb ik onderzoek gedaan naar de traumatisering van Nederlandse Joodse weeskinderen die in de

oorlog van hun ouders werden gescheiden en in 1979 ben ik aan de UvA gepromoveerd op mijn dissertatie *Sequentiële Traumatisering bei Kindern*. Het was belangrijk om mijn bevindingen voor de wetenschap te documenteren. Mijn onderzoek was in verschillende opzichten volledig nieuw – zoals ook wat die kinderen was overkomen in deze gruwelijke omvang volledig nieuw was. Ik besprak mijn onderzoek met kinderpsychiater Bets Frijling-Schreuder en met David de Levita, die uiteindelijk mijn promotor zou worden.

Wat er toen in Nederland en Europa is gebeurd, kan overal ter wereld nog een keer voorkomen. Het is belangrijk dat we dat niet vergeten en leren van wat wij hebben meegemaakt. Die boodschap heb ik in mijn wetenschappelijk werk maar ook in mijn literaire boeken willen benadrukken. Ik voel mij trouwens in de eerste plaats arts en geen literaat. Dat nu over heel de wereld juist mijn literaire boeken worden gelezen voelt voor mij als een cadeau: ik had het totaal niet verwacht en het had ook niet gehoeven, maar ik vind het natuurlijk wel heel leuk. ●

tekst • **Arnoud Veilbrief**
beeld • **privécollectie Roefie Hueting**

‘HET BEGON TOEN IK ZAG DAT KINDEREN NIET MEER OP STRAAT KONDEN SPELEN’

De zorg om de oprakende bodemschatten, het verlies aan natuur en duurzaamheid. Econoom Roefie Hueting publiceerde erover voordat het op de politieke agenda verscheen. Maar hij is ook een verdienstelijk jazzpianist, naar wie de jonge econoom Jan Pen graag kwam luisteren.

Hij begrijpt het niet. Van 1967 tot 2001 publiceerde Roefie Hueting tien goed ontvangen artikelen in *Economisch Statistische Berichten*. Na ieder artikel kwamen er veel reacties binnen. Het motiveerde hem steeds weer tot nieuwe artikelen. Vorig jaar schreef hij voor ESB een samenvatting van zijn wetenschappelijke werk in vijfduizend woorden. Vroeger hoorde hij altijd meteen wat. En nu wachtte hij bijna een halfjaar op een reactie. Zijn ze hem vergeten? Is zijn werk niet meer in de mode?

Zijn verbazing is begrijpelijk, want Hueting is niet de eerste de beste. Zijn werk als milieu-econoom wordt gezien als baanbrekend. Van de vele onderscheidingen die hij kreeg, zijn de UN ‘Global 500 Award’ (1994) en de door de KNAW en de Wereld Bank aan zijn werk gewijde symposia de bekendste.

Huetings naam zal voor altijd verbonden blijven met de term Duurzaam Nationaal Inkomen (DNI). Dat is het productieniveau waarbij voor productie en menselijk leven onmisbare functies van de fysieke omgeving (milieufuncties) behouden blijven voor komende generaties. Het DNI is geraamd op de helft van de huidige productie, zowel voor de wereld als voor Nederland.

Een andere bekende term uit Huetings werk is het begrip ‘asymmetrische boekingen’. Deze ‘asym’s’ zijn dat deel van de productie dat enkel dient om eerder toegebrachte schade aan de fysieke omgeving te compenseren. Om een zuiverder beeld te krijgen van de werkelijke productiegroei, zou er ook steeds een nationaal inkomen zonder die asym’s moeten worden berekend.

Het zijn omstreden opvattingen. ‘Al het economisch handelen is gericht op het bevredigen van behoeften oftewel op welvaart. En er zijn meer factoren dan alleen productie die de welvaart beïnvloeden, zoals het behoud van essentiële milieufuncties. Het behoud daarvan en productiegroei zijn aantoonbaar met elkaar in conflict. Het gros van de economen vindt echter dat als er maar meer geproduceerd wordt, dat goed is voor de welvaart.’ Hij kan daar met zijn verstand niet bij.

NORTH SEA JAZZ

Behalve vermaard econoom is Hueting een meer dan verdienstelijk pianist. Met zijn *Down Town Jazzband* trad hij vanaf 1949 op, in zaaltjes, en voor de radio. Vijf of zes keer speelde hij met zijn formatie op North Sea Jazz. Vanaf het

begin waren ze een veelgevraagde band. ‘Ik kon ruim leven van mijn muziek.’

De jazz ontdekte hij in de oorlog, op een zolder aan het Nassauplein in Den Haag. Hier kwamen de Huetings terecht nadat hun huis in de Bloemenbuurt moest wijken voor een tankgracht. Hueting kwam te wonen naast Bob Leenart, ‘toen de grootste jazzverzamelaar van Nederland’. Tot de avondschemering luisterde hij er plaatjes. Hij was verkocht en wilde zelf leren spelen. Op buurtfeesten na de oorlog zetten ze hem op een kruk achter een piano. ‘Ze vonden het mooi. Doorspelen, riepen ze.’

Dat hij in de economie terecht kwam, is toeval. In een café in het Achterom, een straatje in de Haagse binnenstad, trad de *Down Town Jazzband* regelmatig op. De jonge econoom Jan Pen was een vaste luisteraar. ‘Pen was enthousiast over mijn manier van spelen, we raakten aan de praat. Ik wist nog niet wat ik wilde gaan doen, ik had een aantal studies overwogen en allerlei plannen in mijn hoofd. Eigenlijk wilde ik schrijver en muzikant worden. Toen ik Pen vertelde dat ik wilde schrijven over de relatie tussen de werkloosheid en de opkomst van het nationaal-socialisme, zei hij: maar dan moet je economie gaan studeren.’ Ze bleven hun leven lang vrienden. Hij speelde op Pens begrafenis, een jaar geleden. Hueting ging in Amsterdam economie studeren. Hij betrof een klein kamertje in de Rivierenbuurt, maar hield zijn

‘WE NEED TREES, NOT CHILDREN’ LAS HIJ OP EEN MUUR IN INDIA

kamer in het ouderlijk huis in het Haagse Benoordenhout aan. Het is nu zijn werkkamer. Na de dood van zijn ouders ging hij het met zijn vrouw Erna – een beeldhouwster - volledig bewonen.

BODEMSCHATTEN

Na enkele jaren in de accountancy begon Hueting medio jaren zestig wetenschappelijke artikelen te publiceren. De ideeën kwamen altijd van de straat, of hij nu in Den Haag was of in Bombay. ‘Het is begonnen toen ik zag dat kinderen niet meer op straat konden spelen. De speelplaatsjes die ervoor in de plaats kwamen, waren maar een armzalig surrogaat. Ik dacht: daar gebeurt iets raars, de speelplaatsen worden wel bijgeboekt, maar het verlies aan speelruimte en natuur wordt niet afgeboekt.’

Hij begon met lezen, verslond rapporten en ging ‘een jaar lang naar bed met de mededeling aan mijn vrouw dat er iets heel fundamenteels aan de hand was en dat Pen en Tinbergen daarover moesten schrijven.’ Het onderwerp - de zorg om de oprakende bodemschatten, het verlies aan natuur - paste in de aankomende tijdgeest, maar was nog niet mainstream. Het waren de jaren vlak vóór *Grenzen aan de Groei*, het invloedrijke rapport van de Club van Rome uit 1972, dat waarschuwde voor de uitputting van natuurlijke hulpbronnen.

Hueting richtte de afdeling Milieustatistiek op bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, promoveerde en werd een bekend econoom. Hij raakte in contact met Jan Tinbergen, Pieter Hennipman, Jan Pronk, Herman Wijffels. Zijn werk bracht hem over de hele wereld. ‘We need trees, not children’

ROEFIE HUETING - 1929

- 1949-2001 bandleider *Down Town Jazzband*
- 1959 Economie
- 1959-1962 werkzaam in de accountancy
- 1963-1969 werkzaam in arbeidsmarktonderzoek, eerst bij ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, later bij Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
- 1969-2000 Centraal Bureau voor de Statistiek, oprichting afdeling Milieustatistiek
- 1974 promotie RUG cum laude
- 1983-1989 schrijvend lid UNEP-World Bank Working Group on Environmental Accounting
- 1994 UN ‘Global 500 Award’
- 1999 internationaal symposium KNAW over Huetings werk

las hij ooit op een muur in India. ‘Zie je wel, dacht ik. Ze weten het zelf beter dan wij.’ Maar wat tijdens het lange gesprek bij hem thuis duidelijk wordt, is dat Hueting zelf zijn missie maar half geslaagd vindt. De aanvallen op zaken die hij naar eigen zeggen niet beweerd heeft, de door tegenwerking en ‘leugens’ nooit echt van de grond gekomen internationale ramingen van het DNI; ze hebben hem uiteindelijk zeer aangegrepen. En het wetenschappelijk tijl keerde. Duurzaamheid staat als nooit tevoren op de politieke agenda, maar hij heeft het idee dat jonge economen zijn werk niet meer kennen. Dat vindt hij jammer.

Ook de *Down Town Jazzband* bestaat niet meer. Failliet gegaan in 2002, toen een lid van de band gefraudeerd bleek te hebben. Het voelt als een ‘amputatie’. Hueting loopt naar de stereo en zet zijn laatste cd op met eigen composities, gespeeld op piano. Prachtige stukken, kristalhelder gespeeld en opgenomen. Eerst Jamies’ blues, daarna Pascal, vernoemd naar zijn jongste kleinzoon.

Wijffels en Pronk schreven ‘een brief op poten’ naar de redactie van ESB. Hueting kreeg een excuusbriefje; men beloofde snel te reageren. ‘Ik hoop dat het artikel alsnog geplaatst wordt. Als ze het zouden weigeren, zou het een rel geven. Ze kunnen me toch niet zomaar negeren?’ ●

tekst en beeld • Yvette van Eecloud

POST UIT CAIRO —

ORLOG OP DE BRUGGEN OVER DE NIJL

Caïro. Ik dacht, kom, ik ga eens uit mijn comfortzone. Na vier jaar te hebben gewerkt voor het Koninklijk Huis was ik wel toe aan iets exotisch. En hoe exotisch wil je het hebben? De taal, de kleding, het geloof, de omgangsvormen, het verkeer, de natuur: allemaal volslagen vreemd voor de gemiddelde Nederlander. Maar pas aan je eigen grenzen leer je over jezelf. Een vreemde cultuur is één grote spiegel waar je in kijkt.

Na een jaar Caïro begon Egypte behoorlijk in mijn comfortzone te komen. Ik begon me redelijk te redden in het huis-tuin-en-keuken-Arabisch en dacht de volksaard en de verhoudingen wel zo'n beetje door te hebben. Op 25 januari zat ik nog met een Egyptische zakenman te lunchen. Nee, Egypte is geen Tunesië. Egyptenaren zijn anders. Lijdzamer, vreedzamer en vooral wars van verandering. Zaten wij er even goed naast! Inmiddels is het referendum over de Grondwet gehouden en heb ik wederom met verbazing gekeken naar de veerkracht, energie en vindingrijkheid van de Egyptenaren.

Veerkracht, energie en vindingrijkheid hadden wij op de ambassade ook met bakken nodig tijdens de revolutie. Mijn baan als hoofd economische en ontwikkelingszaken veranderde op slag in consulaire crisismanager. Goden, wat een paniek ontstond er toen de oorlog uitbrak op de eens zo romantische bruggen over de Nijl! Het internet, Facebook, sms-verkeer en tot overmaat van ramp ook nog de mobiele telefonie werden gewoonweg afgesneden. Ik was woedend maar ook ten einde raad: hoe krijgen we al die Nederlanders te pakken zonder mobiele telefoons? Onze satelliettelefoons werkten redelijk, maar wie te bellen? Dus dan maar rondrijden in de expatgemeenschap om iedereen te lokaliseren en in te lichten. 1500 Nederlanders in heel Egypte, dat schiet niet op...

De *black hole* duurde gelukkig maar 24 uur. De telefoon stond vervolgens twee weken roodgloeiend. Met zes man zaten we continue aan de telefoon, en maar loggen: namen, telefoonnummers, kinderen, grootouders, gestrande toeristen in Luxor, aardbeientelers bij de piramides, pasgeboren baby's zonder paspoort, meldingen van plunderingen, milities met messen en stokken: een kluwen aan informatie! En dan contactpersonen vervangen, evacuatiepunten bevoorraden, politieke en veiligheidsanalyses maken, vertrekkende en aankomende reizigers opvangen op het vliegveld.

22 februari 2011: Yvette, haar echtgenoot en zoon Mathys vieren diens negende verjaardag op het Tahrirplein terwijl Egyptische demonstranten hun revolutie vieren

‘EEN UITZINNIGE ONTLADING VAN OPGEKROPTEN, VREUGDE EN TESTOSTERON. EN HOOP’

En dan nog de journalisten. Eindeloos zijn we bezig geweest met het opsporen, ontzetten en weer opsporen van de verdwenen, aangevallen en verontruste Nederlandse media. Het was volslagen onduidelijk wie aan welke kant stond en waarom en door wie de buitenlandse journalisten zo ongemeen hard aangepakt werden. Ontluisterend. Stuiptrekkingen van het regime op haar laatste benen.

En die laatste benen waren nog best lang. Wat een cliffhanger! Maar Mubarak ging uiteindelijk toch. Na een zenuwslopende dag belandde ik op de avond van 11 februari 2011 op het Tahrirplein in een uitzinnige ontlading van opgekropte angst, vreugde en testosteron. En hoop. Want dat is waar de Egyptenaren nu verkeren: tussen en hoop en vrees, onder een eigenaardig militair bewind. Ik hoop met heel mijn hart dat het het allemaal waard is geweest... ●

YVETTE VAN EECLOUD
– 1968

yvette.eecloud@minbuza.nl

- 1994 Europese studies
- 1995–1997 stagiair en beleidsmedewerker Europese Commissie, Brussel
- Buitenlandse Zaken:
- 1997–1999 beleidsmedewerker Drugs, Terrorisme en Georganiseerde Misdaad, Den Haag
- 1999–2003 beleidsmedewerker Water en Lokaal Bestuur, Pretoria, Zuid-Afrika
- 2003–2005 coördinator Nederlands EU-voorzitterschap, Den Haag
- 2005–2009 particulier secretaris Prinses Máxima, Den Haag
- 2009–heden hoofd Economische Afdeling en Ontwikkelingssamenwerking, Caïro, Egypte

Oraties en afscheidsredes vinden plaats in de Aula van de UvA, Singel 411, tenzij anders vermeld.

Voor een actueel overzicht van UvA-gebeurtenissen: www.uva-alumni.nl/agenda

ALGEMEEN

13
AUG

Verboden Toegang GEHEIMEN VAN EGYPTISCHE TEMPELS

In deze tentoonstelling waant de bezoeker zich in een tempel uit de Egyptische Oudheid. Dit heiligdom was verboden gebied voor gewone mensen, toegang was uitsluitend voorbehouden aan priesters. De tentoonstelling biedt aan de hand van verschillende godenbeeldjes een kijkje in de Egyptische godenwereld.
www.allardpiersonmuseum.nl

Verboden toegang:
beeld van een slang

4

MEI

14.00

Godenverkeer TUSSEN DE EGYPTISCHE TEMPELS

Lezing door Olaf Kaper, hoogleraar Egyptologie aan de Universiteit van Leiden.
www.allardpiersonmuseum.nl

10

MEI

20.00
22.00

Stories that matter NARRATIVES FOR EUROPE

Adam Thirlwell gaat in gesprek met Liah Greenfeld. Vierde aflevering in een reeks van vijf dialogen, waarin prominente schrijvers, geschiedkundigen en filosofen nadenken over Europa. SPUI25 i.s.m. de European Cultural Foundation (ECF) en de opleiding Europese studies UvA. www.spui25.nl

18

MEI

14.00

Verboden toegang: (ON)BEVOEGDEN IN EGYPTISCHE TEMPELS

Lezing door Nico Staring, promovendus aan de Universiteit Leiden.
www.allardpiersonmuseum.nl

18

MEI

20.00
22.00

De overheid en het mecenaat WATER EN VUUR?

Interactieve lezingenreeks over mecenaat van SPUI25 i.s.m. het Prins Bernhard Cultuurfonds. Met Ellinoor Bergvelt, Sigrid Hemels, Cees de Graaff en Hans den Hartog Jager. www.spui25.nl

20

MEI

13.00
17.00

De Spaanse Burgeroorlog WAT WAREN DE OORZAKEN?

Symposium over de burgeroorlog in Spanje, die 75 jaar geleden begon. SPUI25 i.s.m. de Faculteit der Geesteswetenschappen en het Huizinga Instituut. www.spui25.nl

25

MEI

14.00

Verborgen rituelen in de tempels PTOLEMEÏSCH EN ROMEÏNS EGYPTE

Lezing door Carina van den Hoven, promovenda aan de Universiteit Leiden.
www.allardpiersonmuseum.nl

31

MEI

20.00

Amsterdamlezing MOOI GEMAAKT

De architectuur van Amsterdam: lezing door rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol. In 2025 bestaat Amsterdam 750 jaar. Met de Amsterdamlezings 2011 maakt Paul Scheffer, bekleeder van de Wibautleerstoel aan de UvA, een begin met nadenken over de viering in 2025. Welke projecten kunnen straks 750 jaar hoofdstad symboliseren? www.uva.nl/amsterdamlezingen

8

JUN

14.00

Tempels LEZING BEN HARING

De Oude Egyptische tempel als (staats-)bedrijf. www.allardpiersonmuseum.nl

8

JUN

20.00
22.00

Stories that matter NARRATIVES FOR EUROPE

Laatste aflevering in een reeks van vijf dialogen over Europa, waarin Karl Schlögel, Abdourahman Waberi en György Dragomán met elkaar in gesprek gaan, onder leiding van Margot Dijkgraaf en Guido Snel. www.spui25.nl

8

JUN

T
M
4
SEP

Toerist in de Gouden Eeuw AMSTERDAM VOOR VIJF DUITEN PER DAG

Tentoonstelling over toeristenstad Amsterdam in de zeventiende eeuw. Gastvrijheid, exotische koopwaren, kunst, cultuur en talloze herbergen, en huizen van plezier. Een tentoonstelling als een citytrip in de Gouden Eeuw, met alles over stappen, shoppen, vervoer en bezienswaardigheden.
www.bijzonderecollecties.uva.nl

21

JUN

20.00

Amsterdamlezing KANSEN VOOR EEN DERDE GOUDEN EEUW

Lezing door Eberhard van der Laan, burgemeester van Amsterdam.
www.uva.nl/amsterdamlezingen

24

JUN

T
M
OKT

Hedendaags Klassiek GODEN, GRAVEN EN KUNSTENAARS

Een uniek samenwerkingsproject mondt uit in de tentoonstelling Hedendaags Klassiek. 55 moderne kunstenaars lieten zich inspireren door de collectie klassieke oudheden in het Allard Pierson Museum.
www.allardpiersonmuseum.nl

22

AUG

T
M
2
SEP

Summerschool: Bladgoud BOEKEN IN DE AMSTERDAMSE GOUDEN EEUW

Verschillende experts geven cursussen en colleges. Maar ook rondleidingen door een tentoonstelling over Amsterdamse boekcultuur, historische stadswandelingen en een concert in Artis maken deel uit van het programma.
www.bijzonderecollecties.uva.nl

2

SEP

Afsluiting Summerschool DERDE FREDERIK MULLER LEZING

De Frederik Muller Lezingen bestrijken alle facetten van de boekgeschiedenis en presenteren de UvA-collectie op dit terrein in internationaal perspectief. De spreker van dit jaar wordt bekendgemaakt via www.bijzonderecollecties.uva.nl

7

SEP

20.00

Amsterdamlezing DE WINST VAN AMSTERDAM CULTUURSTAD

Lezing door Henk van Os, universiteits-hoogleraar Kunst en samenleving.
www.uva.nl/amsterdamlezingen

20

SEP

20.00

Mecenaat DE WETENSCHAP SPREEKT

www.spui25.nl

23

SEP

20.00
22.00

Vijfde SPUI25-lezing A.S. BYATT

De Britse auteur A.S. Byatt, onder meer bekend van haar roman *Obsessie*, waarmee ze in 1990 de Booker Prize won, verzorgt de openingslezing van het nieuwe seizoen van academisch-cultureel centrum SPUI25. www.spui25.nl

Toerist in de Gouden
Eeuw: gezicht op
Amsterdam vanaf
het IJ

Summerschool
Bladgoud:
een kookboek

27

SEP

T M 14

JAN

Tentoonstelling DE ONTDEKKING VAN DE MENS

Over kennis van de fysieke mens in heden en verleden. Boeken en objecten uit de medische collecties van de UvA.
www.bijzonderecollecties.uva.nl

5

OKT

UvA-HvA sportsymposium SPORTPSYCHOLOGIE: BODY AND MIND

Is de mentale belastbaarheid van de (jonge) atleet net zo goed ontwikkeld als zijn fysieke belastbaarheid? Dat is de kernvraag op het tweede symposium over sportpsychologie in het nieuwe sportcentrum Universum op het Science Park in de Watergraafsmeer. Deskundigen spreken daarnaast over de vraag wat de sportpsycholoog kan bijdragen aan de belastbaarheid van topatleten. Met o.a. Rico Schuijers (sportpsycholoog Olympische ploeg 2012), Jacques van Rossum (ontwikkelingspsycholoog VU en expert talentontwikkeling), Gerald Weltevreden (sportpsycholoog UvA bij minor 'Sport- en prestatiepsychologie'), Wim Keizer (sportpsycholoog HvA en jeugdopleiding AFC Ajax). Op de hoogte blijven van ontwikkelingen rondom het symposium? Stuur dan een e-mail naar congres@uva.nl.

18

OKT

20.00

22.00

Mecenaat WAAROM GEEFT HET BEDRIJFSLEVEN?

Vijfde bijeenkomst in lezingenreeks over het mecenaat. Wat zijn de redenen voor een bedrijf om mecenas te worden?
www.spui25.nl

16

JUN

T M 20

JUN

Studiereis KAE EUROPESE CENTRALE BANK

Studiereis naar Frankfurt. Hoofddoel van de reis is een bezoek aan de Europese Centrale Bank, gevolgd door een diner in de Alte Oper en een concert met violiste Janine Jansen. Nog niet aangemeld? Neem snel contact op met Ada Vermeer, via adaverm@xs4all.nl

GEESTES- WETENSCHAPPEN

29

APR

16.00

prof. dr. J.C. Kennedy

ORATIE
hoogleraar Nederlandse geschiedenis

12

MEI

20.00

Mensenrechten CRISTINA LAFONT

In de lezing 'Het staatscentrische concept van mensenrechten uitgedaagd, gaat Cristina Lafont (Northwestern University), die momenteel de Spinoza Leerstoel van de afdeling Wijsbegeerte van de UvA bezet, in op mondiaal bestuur en mensenrechten. Locatie: Aula van de UvA, Singel 411.
www.hum.uva.nl

13

MEI

10.00

16.45

Oost west, thuis best? ZIEKTE, DOOD EN GELDGEBREK OVERZEE

Een dag in het teken van overzeese archieven uit de vroeg-moderne tijd. Met Theo Thomassen, Roelof van Gelder, Frans Blom, Suze Zijlstra, Judith Brouwer, Remco Raben en Lennart Bes.
www.hum.uva.nl/illustereschool

19

MEI

15.30

17.00

De Amsterdamse Spanjaard YOLANDA RODRÍGUEZ PÉREZ

Lezing over een zeventiende-eeuwse roman en de constructie van een Nederlands nationaal verleden. Locatie: Universiteitsbibliotheek, Belle van Zuylenzaal, Singel 425.
www.hum.uva.nl

23

SEPT

16.00

prof. dr. F. Grijzenhout

ORATIE
hoogleraar Kunstgeschiedenis van de nieuwere tijd

14

OKT

16.00

prof. dr. S. Small

ORATIE
bijzonder hoogleraar Nederlands Slavernij-verleden en Erfenis, vanwege de Stichting NiNsee

GENEES- EN TANDHEELKUNDE

9

JUN

16.00

prof. dr. O.R.C. Busch

ORATIE
hoogleraar Gastro-intestinale chirurgie

8

SEP

16.00

prof. dr. P. Baas ORATIE

bijzonder hoogleraar Pulmonologische oncologie, vanwege de Stichting het Nederlands Kanker Instituut-Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis

16

SEP

16.00

prof. dr. S. Middelkoop DUBBELORATIE

hoogleraar Inwendige geneeskunde, in het bijzonder trombose en hemostase
prof. dr. E.S.G. Stroos
hoogleraar Inwendige geneeskunde, in het bijzonder de vasculaire geneeskunde

6

OKT

16.00

prof. dr. B.W. Mol ORATIE

hoogleraar Klinisch evaluatieonderzoek in de verloskunde, gynaecologie en fertiliteit

MAATSCHAPPIJ- EN GEDRAGS- WETENSCHAPPEN

13

MEI

10.00

13.00

Werkcolleges Andragogie ORGANISATIEONTWIKKELING

Collegereeks kring Andragologie, met Paul Bremmer over sociale innovatie. Vervolgcolleges op 10 juni (Bert Coenen: het verborgen lijden in organisaties) en 24 juni (Willem Vrakking: verandermanagement). Kosten per college: € 50, AUV-leden: € 20. Aanmelden: andragologie@uva.nl

19

MEI

13.30

16.30

Reünie ALUMNI PSF

Reünie van sociaal psychologen, sociaal pedagogen en andragologen die studeerden tussen 1947 en 1968. Locatie: Amsterdamse Academische Club. Inlichtingen en aanmelden: andragologie@uva.nl

19

MEI

16.00

prof. dr. A. de Becker prof. mr. dr. R. Nieuwenkamp DUBBELORATIE

bijzonder hoogleraar De overheid als arbeidsorganisatie, vanwege de Stichting Ien Dales Leerstoel

20

MEI

10.00

13.00

Werkcolleges Andragologie ONDERZOEK EN SOCIALE INTERVENTIE

Collegereeks door Gerard de Zeeuw. Ook op 17 juni. Kosten reeks: € 100, AUV-leden € 80. Aanmelden: andragologie@uva.nl

23

MEI

18.30

Academische werkplaats KENNISPRODUCTIVITEIT EN SOCIAAL KAPITAAL

Tweede bijeenkomst in reeks Andragologie door Joseph Kessels. Inlichtingen en aanmelden: andragologie@uva.nl

1
JUN
16.00

prof. dr. M. de Goede
ORATIE
hoogleraar Politicologie,
in het bijzonder externe betrekkingen
van Europa

8
JUN
16.00

prof. dr. J.D. Sidaway
ORATIE
hoogleraar Political and Cultural
Geography

17
JUN
16.00

prof. dr. M.L.L. Volman
ORATIE
hoogleraar
Onderwijskunde

29
SEP
19.00
21.00

Andragologie
PSYCHIATRIE EN
VERSLAVINGSZORG
Stagnatie overwinnen en resultaten boeken:
Jaap van der Stel over zijn publicatie *Focus*
op GGZ, psychiatrie en psychopathologie.
Inlichtingen en aanmelden:
andragologie@uva.nl

30
JUN
16.00

prof. dr. L.A. Leydesdorff
ORATIE
hoogleraar Communication and innovation
in the dynamics of
science and technology

1
JUL
16.00

prof. dr. K. Wittebrood
ORATIE
bijzonder hoogleraar
Sociale veiligheid in
de publieke stedelijke
ruimte, vanwege de
Stichting Synthesis

26
OKT

Academische werkplaats
PRESENTIE EN ANDRAGOLOGIE
Reeks van vier colleges door Andries Baart.
Ook op 16 november, 14 december en
25 januari 2012. Een andere reeks, door
Janneke van Mens-Verhulst, start in
september. Inlichtingen en aanmelden:
andragologie@uva.nl

RECHTS- GELEERDHEID

11
MEI
16.00

prof. dr. J. Legemaate
ORATIE
hoogleraar
Gezondheidsrecht

9
SEP
16.00

prof. dr. E.M.H. Hirsch Ballin
ORATIE
hoogleraar Rechten van de mens

*Ernst Hirsch Ballin
komt als deeltijd-
hoogleraar terug
naar de UvA, waar
hij studeerde en
cum laude promoveerde*

12
OKT
16.00

prof. dr. M. Peeters
ORATIE
bijzonder hoogleraar Derivatenrecht,
vanwege de Stichting Effecten, Markten
en Regulering

NATUURWETEN- SCHAPPEN, WISKUNDE EN INFORMATICA

15
MEI
11.00
12.00

Kinderlezing
WAT IS LOGISCH?
Met logicus Nina Gierasimczuk,
over manieren van denken en logica.
Locatie: science center NEMO.
www.kinderlezingen.nl

20
MEI
16.00

prof. dr. A.H.C. van Kampen
ORATIE
bijzonder hoogleraar
Biologische en
biomedische informa-
tiewetenschappen, in
het bijzonder Medische bioinformatica,
vanwege het Genootschap tot Bevorder-
ing van Natuur-, Genes- en Heelkunde

25
SEP
11.00
12.00

Kinderlezing
Wat zijn de allerkleinste bouwstenen?
Met natuurkundige Els de Wolf.
Over quarks, neutrino's en andere kleine
deeltjes. www.kinderlezingen.nl

30
SEP
16.00

prof. dr. R.P. Stevenson
ORATIE
hoogleraar
Toegepaste analyse

8
OKT
12.00
17.00

Oktober Kennismaand
Science Park Open Dag 2011
De Faculteit der Natuurwetenschappen,
Wiskunde en Informatica van de UvA
opent haar deuren voor belangstellenden.
www.science.uva.nl

Illustere School

Het programma van de Illustere School voor
het najaar van 2011 is bij het verschijnen van
deze SPUI nog niet bekend. Als u zich aan-
meldt voor de digitale nieuwsbrief van de
Illustere School, dan ontvangt u het program-
ma in juni per e-mail. Aanmelden via
www.hum.uva.nl/illusterenieuwsbrief

Bijzondere Collecties

Voor alle activiteiten van de Bijzondere
Collecties: www.bijzonderecollecties.uva.nl

SPUI25

Academisch-cultureel centrum SPUI25 pro-
grammeert lezingen, debatten, interviews,
boekpresentaties, discussies, prijsuitreikingen
e.d., gericht op de academische gemeenschap
van wetenschappers, alumni en studenten, en
op een breed geïnteresseerd literair-cultureel
publiek. Voor het actuele programma:
www.spui25.nl.
Aanmelden digitale nieuwsbrief: spui25@uva.nl

SPUI25

Open UvA-Colleges

Verdieping en verbreding op tal van terreinen.
Zie voor het actuele aanbod
www.studeren.uva.nl/open-uva

Mastercourses

Docenten in de schoolbanken! Vindt u het leuk
om te horen waarmee wetenschappers zich
momenteel bezighouden? Bent u op zoek naar
inspiratie voor lesmateriaal? Bezoek dan een
UvA mastercourse! Voor meer informatie en
aanmelden: www.uva.nl/mastercourses

tekst • **Jacqueline Hoefnagels**
beeld • **5eKwartier**

'KUNSTENAARS SPREKEN EEN ANDERE TAAL'

Als adviseurs en consultants zijn uitgekletst zet Fleur Gieben kunstenaars in. Zo worden emoties en ideeën in organisaties zichtbaar en tastbaar. 'Hulpverleners en jongeren gingen aan de slag met dans, muziek, kleur, taal en het werkte fantastisch.'

'Ik ben lastig te plaatsen, dat is altijd al zo geweest. Ik wilde Bouwkunde gaan doen, maar had een alfadiploma. Dan maar Planologie, dacht ik. Ik werd in Amsterdam geplaatst maar wilde per se naar Groningen, dus ging ik daar Rechten studeren. Na mijn kandidaats in Groningen heb ik in Amsterdam een uitgebreid hoofdvak Planologie gevolgd, dus toen ik afstudeerde als jurist had ik me jaren nauwelijks meer met rechten bezighouden. Ik zat in de faculteitsraad van Planologie en heb er mede de studentenvereniging Het Groene Hart opgericht.

Dick Schuiling, toen wetenschappelijk medewerker bij Planologie, maakte mij lid van zijn eetclub. Die draaide zo'n beetje om de Nieuwmarkt-stadsvernieuwing. Als student heb ik nog meegedaan met de rellen. We aten in het begin samen om snel weer verder te kunnen vergaderen, maar in de loop der jaren werden onze maaltijden culinaire hoogstandjes. Laatst was er een reünie. Grappig dat het toen allemaal protest was wat de klok sloeg en dat nu al die mensen aan de andere kant van het spectrum leven, ikzelf inclusief. Ik woonde zelfs al een paar jaar later op de Keizersgracht, als eerste "op stand".

Via Dick ben ik als juridisch medewerker bij een stedenbouwkundig bureau aangenomen. Daar bemoeide ik mij liever met de ontwerpen dan met de juridische zaken, wat niet de bedoeling was. Via via kwam ik bij het kabinet van de burgemeester terecht. Ik was er de jongste en de eerste vrouw, aangenomen voor de planologie, maar in de praktijk vooral bezig met het schrijven van speeches voor Ed van Thijn, die er soms wel vijf op een dag nodig had. Over bejaardenzorg, Chinees vuurwerk... mijn eerste speech ging over de onthulling van de kerstboom op de Dam. En er was veel gedoe over de Stopera. Ik ben er vijf jaar gebleven. Daarna heb ik als binnenstadscoördinator veel energie besteed aan het tegenhouden van het stadsdeel Centrum, wat helaas vruchteloos bleek. Vervolgens heb ik drie jaar lang als directeur van Amsterdam Kunstenstad geroepen dat kunst

meer is dan een bodemloze put. Toen werd ik directeur van een kunstadviesbureau en ik zat ook nog even bij De Baak. En ten slotte kwam het moment dat niemand snapte wat ik nou eigenlijk was, ikzelf ook niet. Toen heb ik maar mijn eigen baan gecreëerd en startte ik bureau Stad & Mens, nu tien jaar geleden.

Ik leg verbanden tussen kunst, stad en bedrijfsleven. Creativiteit krijgt steeds meer economische betekenis. Een van de eerste opdrachten kwam van Ruud Vreeman, toen burgemeester van Zaanstad, die het boek *The Rise of the Creative Class* van Richard Florida onder zijn kussen had liggen. Samen met Jeroen Saris heb ik een model ontwikkeld om te bestuderen waar de kansen lagen om Zaanstad aantrekkelijker te maken voor de creatieve industrie. Dat model hebben we later in een rij andere steden toegepast. Neem Leiden. Iedereen weet dat het een universiteitsstad is. Maar Leiden is ook een stad van communicatie: van ontwerpen en schrijven tot uitgeven en drukken. Zo is het huidige Huis van de Communicatie ontstaan, waar al die vormen samenkomen en door onderlinge kruisbestui-

'IK WERD AANGENOMEN VOOR DE PLANOLOGIE, MAAR WAS IN PRAKTIJK VOORAL BEZIG MET HET SCHRIJVEN VAN SPEECHES VOOR ED VAN THIJN'

ving vernieuwen. Het zit nu in een tijdelijk pand, maar gaat naar de veel grotere Meelfabriek, een gebouw dat toevallig is ontworpen door mijn grootvader.

Onlangs heb ik besloten Stad & Mens onder mijn eigen naam voort te zetten. Wat ik steeds meer doe, is kunstenaars inzetten bij het oplossen van vragen vanuit organisaties. Omdat kunstenaars anders kijken, zonder oordeel, neem ik al bij het eerste kennismakingsgesprek een of meer kunstenaars mee. Zo belde een ingenieursbureau dat meer bekendheid wil geven aan een innovatieve waterzuiveringsinstallatie. Hun project heet Nereda en daar was niks over te vinden op internet. Theatermaker Andreas Vonder heeft toen een volstrekt fictieve verklaring van het woord op Wikipedia gezet, over nimfen, mythologie en zuiver water. Daar blijft het natuurlijk niet bij, maar wat ik wil zeggen is: je krijgt een andere dynamiek.

Jeugdzorg in Limburg worstelde met klachten over de bejegening, over zaken als terugbellen en privacy. Daar heb ik de kunstenaar Frans-Jozef van Nispen tot Pannerden bij betrokken, die ook studieadviseur is bij het oriëntatiejaar UvA/HvA. Ik wilde eerst vaststellen wat bejegening eigenlijk is. Frans-Jozef heeft daarop samen met een danser een

aantal "creatieve laboratoria" georganiseerd. Hulpverleners en jongeren gingen in workshops aan de slag met dans, muziek, kleur, taal en het werkte fantastisch. Niet praten maar doen! En omdat jongeren vaak een hekel aan hun dossier hebben, kreeg Karin Peulen opdracht om een "jasje voor mijn dossier" te ontwerpen, met een kleurensysteem aan de hand waarvan het "gesprek" tussen de hulpvrager en hulpverlener verloopt. De dossierkast ziet er daardoor ook heel anders uit, als een toegankelijk kunstwerk.

Ik zie kunstenaars niet als vervangers van adviseurs, maar als een extra dimensie. Ze maken emoties en ideeën zichtbaar en tastbaar. Adviseurs en consultants zijn een beetje uitgekletst en hebben zelf ook behoefte aan andere methodes. Kunstenaars gebruiken een andere taal dan ambtenaren of managers en ik blijf goed in die vertaalslag.'

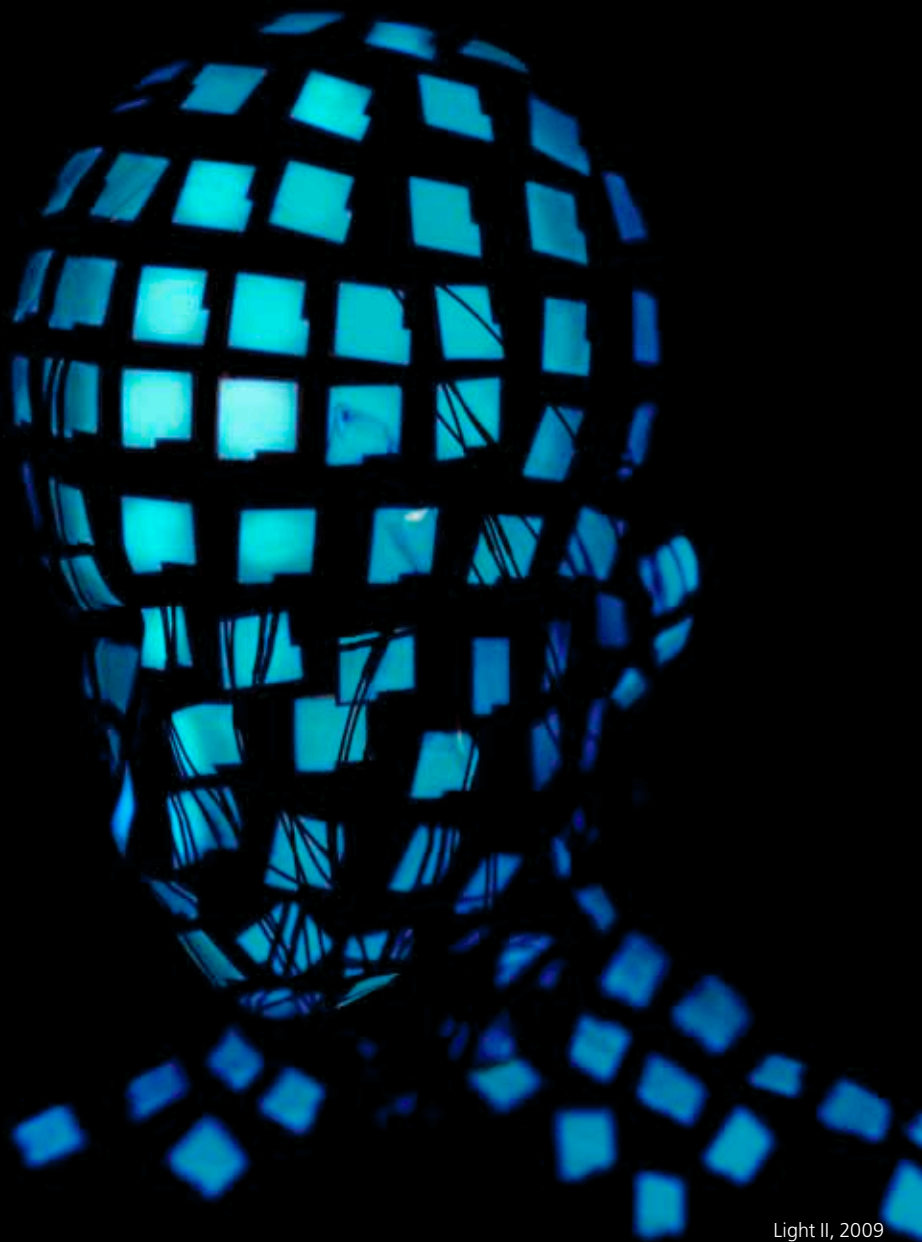
FLEUR GIEBEN

- 1954

contact@fleurgieben.nl

- 1979 Vrije studierichting rechtsgeleerdheid, hoofdvak Planologie
- 1979-1982: juridisch medewerker Stedenbouwkundig adviesbureau
- 1982-1988: medewerker Kabinet van de burgemeester Gemeente Amsterdam
- 1988-1991: binnenstadscoördinator Gemeente Amsterdam
- 1992-1995: directeur Amsterdam Kunstenstad
- 1995-1998: directeur Kunst en Bedrijf BV
- 1999-2000: projectmanager De Baak Management Centrum
- 2001-heden: eigenaar Fleur Gieben (w/h Stad & Mens)
- Nevenfuncties: bestuurslid Dogtroep, Stichting de Appel, Stichting Forteiland Pampus, theaterwerkplaats Generale Oost, Amsterdam Toerisme en Congres Bureau, voorzitter Amsterdam Underground Festival

tekst • Floor Boon
beeld • Levi van Veluw

Light II, 2009

HOE LEER JE EEN COMPUTER BEELDEN HERKENNEN?

Op YouTube wordt iedere minuut meer dan 24 uur aan videomateriaal geplaatst. Om al die beelden te kunnen doorzoeken, werken onderzoekers aan een machine die het menselijke waarnemings- en herkenningsvermogen kan nabootsen.

Een machine om beeldmateriaal te doorzoeken. Het klinkt simpel, maar is in de praktijk zo makkelijk nog niet. Wat zijn bijvoorbeeld de karakteristieken van een hoed of boot? En als je een boom beschrijft als een stam met takken en bladeren, betekent het dan dat een winterse boom geen boom is? En een boom met knoppen ook niet?

Al sinds begin jaren negentig houdt Arnold Smeulders, hoogleraar Multimediale informatieverwerking en directeur van het Intelligente Systemen Lab Amsterdam (ISLA), zich bezig met het ontwikkelen van een dergelijke machine. Een Amerikaanse hoogleraar Radiologie bij wie Smeulders logeerde, bracht hem op het idee. Of hij geen machine kon ontwikkelen die door zijn radiologische archief kon gaan, was de vraag. Smeulders legde hem uit dat dat onmogelijk was, omdat daar een universeel model voor nodig is dat bepaalt hoe een object eruit ziet: dat omvat bij wijze van spreken alle menselijke kennis daarover. Toch inspireerde die vraag tot het onderzoek.

Afgelopen najaar ontving Smeulders een Amerikaanse miljoenen subsidie, samen met informaticus Cees Snoek, die in 2008 al een Veni-stimuleringsubsidie ontving voor onderzoek naar videozoekmachines. Met het Amerikaanse geld willen zij een zoekmachine maken die nóg beter is. Een hele opgave, want in de jaarlijkse competitie voor beeldzoekmachines komt het werk van de onderzoekers van de UvA de afgelopen zeven jaar altijd in de top drie. Ze moeten zichzelf overtreffen.

De hoofdvraag is al jaren hetzelfde: hoe breng je een

computer beeldsemantiek bij? Hoe overbrug je de kloof tussen het hoge cognitieve niveau dat de mens eigen is en de bits van een computer? Kortom: hoe maak je een computer intelligent? Ter vergelijking: wanneer de mens een potje schaak speelt, gebruikt hij vijf procent van zijn hersenen. Om te kunnen zien ruim vijftig procent. 'Toch is het voor veel mensen lastig te begrijpen dat er computers zijn die mensen kunnen verslaan met een potje schaken, maar dat ze niet in staat zijn een bekertje te herkennen,' vertelt Snoek.

CATAMARAN

De beeldmachines die Smeulders en Snoek hebben ontwikkeld, kunnen steeds beter herkennen welk object in beeld is. Dat gebeurt door de machines steeds meer te leren. 'Neem een boot,' legt Snoek uit. 'Dat klinkt misschien als een makkelijk object, maar een zeilboot ziet er heel anders uit dan een vrachtschip, en een roeiboort lijkt in de verste verte niet op een catamaran.'

De eerste stap, detectie, is het invoeren van duizenden afbeeldingen van boten, legt Snoek uit. In stap twee leert de computer het onderscheid met afbeeldingen die een ander label hebben. Het blijkt zo te zijn dat een boot vooral wordt herkend omdat het steeds een gat in het water is. Snoek: 'Het is logisch dat de computer ook nog wel eens booreilanden of een grote eend aanwijst als boot, maar dat kan weer worden ondervangen door de machine genoeg tegenvoorbeelden te voeren.' Stap drie is dat de machine leert lokaliseren waar de boot zich in het plaatje bevindt. En stap vier is de

moeilijkste, segmentatie: welke pixels horen bij het object en welke niet? Als de segmentatie lukt, kun je ook de handeling in de scène herkennen. Hangt de man zijn jas aan de kapstok, of loopt hij toevallig langs een kapstok met zijn jas over zijn arm?

Wereldwijd houden duizenden wetenschappers zich bezig met het verder ontwikkelen van dit type zoekmachines. Om kennisdeling te bevorderen en te toetsen welke van de tot nu toe gemaakte machines het beste werkt, organiseert het Amerikaanse National Institute for Standards and Technology (NIST) sinds 2000 een wedstrijd. Het NIST stelt de data ter beschikking en schrijft taken uit. Iedere groep gaat daarmee aan de slag en degene die met de best werkende zoekmachine komt, moet uitleggen wat hij precies heeft gedaan.

Dit heeft tot voordeel dat onderzoekers echt weten wat werkt en wat niet, op basis van dezelfde data. Zo werkte Snoek voor zijn afstuderen aan een machine die doelpunten in voetbalwedstrijden moest herkennen. 'Dat deed ik niet alleen op basis van de handeling, maar omdat er vroeger tijdens de herhaling een R in beeld knipperde. Als een machine die kon herkennen, wist hij dat er daarvoor iets belangrijks was gebeurd.'

Dat gaat inmiddels een stuk beter en de 'taken' die de machines voor de wedstrijd van komend jaar moeten herkennen, zijn onlangs bekend gemaakt. Snoek: 'We krijgen ieder tienduizend uur videomateriaal, vooral korte filmpjes, en moeten ervoor zorgen dat we daaruit scènes kunnen destilleren waar

**ARNOLD
SMEULDERS**
– 1952

- 1977 Natuurkunde, TUD
- 1983 promotie Geneeskunde, LEI
- 1993-heden hoogleraar Informatiesystemen, in het bijzonder de multimedia informatieverwerking, UvA
- 1995-heden hoogleraar Informatietechnieken in de biologie, UvA
- 2004-heden wetenschappelijk en algemeen directeur van MultimediaN
- 2005-2009 hoofd Intelligent Systems Lab Amsterdam (ISLA)
- 2005-heden wetenschappelijk directeur ASCI research school
- 2010 subsidie SESAME

CEES SNOEK
– 1978

- 2000 Bedrijfsinformatiesystemen
- 2005 promotie Computer Science
- 2008 VENI-stimuleringsimpuls NWO
- 2010 Fullbright Junior Scholar, Berkeley
- 2010 subsidie SESAME

Light I, 2009

Light III, 2009

onder andere dieren worden gevoerd, verjaardagen en trouwerijen worden gevierd, flashmobs worden georganiseerd en skateboardtrucs worden gedaan.' Om de menselijke maat te herkennen: tienduizend uur video is ongeveer vierhonderd dagen achtereen beeld.

KINDERPORNO

De onderzoekers van het ISLA doen sinds 2001 mee aan deze wedstrijd en sleepten de afgelopen drie jaar de hoofdprijs in de wacht. Dat was voor de Amerikaanse overheid een van de redenen om de onderzoeksgroep van Smeulders en Snoek een subsidie toe te kennen voor een verdere ontwikkeling van het project onder de naam Video Search with Speed and Accuracy for Multimedia Events (SESAME). Het vijfjarige project wordt jaarlijks geëvalueerd. SESAME heeft als doel om een machine te ontwikkelen die automatisch complexe visuele handelingen en activiteiten kan herkennen. Dat kan gaan om het herkennen van buitenspel in een voetbalwedstrijd, maar ook om het identificeren van kinderporno op het web. Dat laatste zal volgens Snoek nog wel even duren. 'Op dit moment kan onze machine wel zeggen: dit is een koe, maar niet of die specifieke koe ook Berta 5 is; hij kan het verschil tussen mannen en vrouwen wel zien, maar niet of die man ook mijn buurman Joop is.' Wel kan de machine grote hoeveelheden beeld scannen. 'In de grote zedenzaak die nu in Amsterdam loopt, moeten rechercheurs nu vaak uren kijken naar vreselijke dingen. In de toekomst hopen we zo specialistisch te zijn, dat onze

*'ONZE MACHINE KAN ZEGGEN:
DIT IS EEN KOE, MAAR NIET OF DIE
SPECIFIEKE KOE BERTA 5 IS'*

machine kan zeggen: dit specifieke fragment is belangrijk, naar de rest hoeft je eigenlijk niet te zien.' De huidige tags die aan beeld zijn gekoppeld, geven nog weinig houvast. Een grote site als YouTube werkt met vrijwilligers die controleren of filmpjes niet aanstootgevend zijn en onder de wet vallen. Clubs van bezorgde moeders scannen in hun vrije tijd beeld en merken dat zelf aan als goed of niet goed. Snoek: 'Onbegonnen werk natuurlijk en nog steeds op basis van menselijk handelen, zeker als je bedenkt dat de meest gebruikte tag op dit moment het woord 'video' is. Uiteindelijk willen we een zoekstelsel ontwikkelen dat zelf kan herkennen wanneer er iets niet in de haak is, zelfs wanneer er stukjes kinderporno in grote hoeveelheden ander beeld worden verstopt.' Zowel Snoek als Smeulders vindt het moeilijk om ver in de toekomst te kijken en de mogelijkheden te overzien van de toepassingen die ze nu ontwikkelen. Smeulders: 'Nog maar tien jaar geleden kregen veel mensen digitale camera's en werden er ineens enorm veel digitale afbeeldingen geproduceerd. Dat leidde tot grote veranderingen in ons vakgebied. Om te zeggen hoe ons vak er over vijftien jaar uitziet is

daarom echt heel ver weg.' Snoek geeft als voorbeeld dat grote hoeveelheden digitale foto's makkelijker doorzoekbaar worden, en dat historici met deze nieuwe technieken toegang krijgen tot een enorme hoeveelheid nieuwe bronnen in de vorm van beeldmateriaal. 'Dan kan iemand veel makkelijker een studie doen naar de mode in de jaren tachtig bijvoorbeeld. In het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, waar we nu ook al veel mee samenwerken, kunnen wetenschappers dat direct terugvinden.' Smeulders: 'Je zou er ook aan kunnen denken dat vergaderingen in de toekomst worden opgenomen, dat een machine zowel beeld als geluid scant en daar een adequate samenvatting van maakt.' Volgens Smeulders richten de onderzoekers zich nu nog op vrij makkelijke handelingen en scènes. 'Maar ik ben uiteindelijk pas tevreden als ik zeker weet dat we ook het moeilijkste voorbeeld kunnen opsporen en detecteren.' ●

Hoe herken je een boot? Op www.mediamill.nl, de website van het Intelligent Systems Lab Amsterdam van de UvA, is naast andere informatie over het *concept semantic video search engine* een grafische demonstratie te vinden van de manier waarop de zoekmachine leert beelden van een boot te identificeren.

SPUI — kort nieuws

De wetenschappelijke kennis neemt dagelijks toe. Onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam dragen daaraan bij met proefschriften, papers en andere publicaties waarin zij de vruchten van hun arbeid wereldkundig maken. SPUI biedt een selectie van recente resultaten.

ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

Tussenpersonen

Het zou verboden moeten worden dat aanbieders van verzekeringen, hypotheek en andere risicovolle financiële producten provisieafspraken maken met tussenpersonen. Doordat tussenpersonen afhankelijk zijn van dit beloningssysteem, is het risico op marktfalen groot. Dat concludeert Fred de Jong (promotie Economie 2010) in zijn proefschrift *Marktfalen bij tussenpersonen*. In Nederland zijn 9400 tussenpersonen of intermediairs actief. Deze ondernemingen adviseren consumenten welke financiële producten ze het beste kunnen aanschaffen. De tussenpersonen worden niet betaald door de consument, maar door de aanbieders van producten via een systeem van provisies. Daardoor kunnen zij hun onafhankelijkheid verliezen.

GEESTESWETENSCHAPPEN

Burgemeester

Het beeld van de Bredase burgemeester in oorlogstijd, B.W.Th. van Slobbe, dient positief te worden bijgesteld. Dat concludeert Joop Bakker (promotie Geschiedenis 2011), die in maart op zeventigjarige leeftijd aan de Faculteit der Geesteswetenschappen promoveerde op het proefschrift *Gemeentebestuur in oorlogstijd*. Volgens Bakker is de beeldvorming rond de burgemeester op meerdere vlakken onterecht negatief. Zo heeft Van Slobbe de schuld gekregen van de chaotische evacuatie van Breda op 12 mei 1940 waarbij veel burgers om het leven kwamen. Bakker: 'Van Slobbe nam die beslissing omdat hij overtuigd was van het gevaar voor zijn stad. Het waren Franse officieren die aandrongen op het

vertrek van de bevolking.' Daarnaast ging de burgemeester tijdens de oorlog door met gemeentelijke herindeling. Ook dit wordt gezien als collaboratie. Onterecht, volgens Bakker.

Spraakkanaal

Het spraakkanaal van vrouwen is optimaal om duidelijk te kunnen spreken. De anatomie van mannen is hiervoor iets minder goed. Dat blijkt uit onderzoek van Bart de Boer, verbonden aan het Amsterdam Center for Language and Communication van de UvA. Zijn bevindingen zijn online gepubliceerd in het *Journal of Phonetics*. De Boer heeft met computermodellen onderzocht wat de invloed is van de positie van het strottenhoofd op de duidelijkheid van spraak. Dit deed hij door met een model van het menselijk gehoor te meten hoeveel verschillende klanken er gemaakt kunnen worden. Het bleek dat de vrouwelijke anatomie perfect gevormd is voor het maken van zoveel mogelijk verschillende spraakklanken. De anatomie van apen (met hun hogere strottenhoofd) is aanmerkelijk slechter, en de anatomie van mannen (met een extra laag strottenhoofd) is een klein beetje slechter.

MAATSCHAPPIJ- EN GEDRAGSWETENSCHAPPEN

Slaapproblemen

UvA-neuropsycholoog en promovendus Ed de Bruin (Psychologie 2009) heeft met zijn team een online behandelprogramma ontwikkeld tegen slapeloosheid onder jongeren. De behandelmethode duurt zes weken en bestaat uit het maken van wekelijkse opdrachten, het invullen van vragenlijsten en het bijhouden van een zogenaamd 'slaapdagboek', dat vervolgens door een therapeut wordt geanalyseerd. Uit onderzoek is gebleken dat 9 tot 25 procent van de jongeren last heeft van slaapproblemen, zoals lastig in slaap vallen, vaak of heel vroeg wakker worden, slaapwandelen of het hebben van nachtmerries. De Bruin bekijkt of een digitale behandeling dezelfde effecten sorteert als de gebruikelijke therapie. Beide richten zich op het doorbreken van problematische slaapgewoontes.

IQ-test

Rakit, een veelgebruikte IQ-test voor kinderen in het basisonderwijs, houdt geen rekening met culturele verschillen. Allochtone kinderen scoren stelselmatig lager op de test dan autochtone kinderen en dat komt voor een aanzienlijk deel door de methode. Dat concluderen UvA-onderzoekers Jelte Wicherts (Psychologie 2002 cum laude, promotie 2007) en Conor Dolan (Psychologie 1987 cum laude, promotie 1992) in een onderzoek in het wetenschappelijke tijdschrift *Educational Measurement: Issues and Practices*. Een simpel voorbeeld is het leren van namen met behulp van plaatjes. Daar zitten ook figuren als Sneeuwvitje tussen, die kinderen met een niet-westerse achtergrond niet kennen waardoor zij de informatie minder snel zullen opslaan.

Knuffelhormoon

UvA-onderzoekers onder leiding van hoogleraar Arbeids- en organisatiepsychologie Carsten de Dreu (promotie Psychologie 1993 RUG) hebben voor het eerst een neurobiologische oorzaak van etnocentrisme en vooroordelen blootgelegd. Uit hun experimenten blijkt dat oxytocine ervoor zorgt dat mensen de eigen groep positiever gaan beoordelen. Daardoor worden leden van andere groepen gediscrimineerd. Oxytocine is een in de hersenen aangemaakte zogeheten 'neuropeptide'. Neuropeptides zijn kleine proteïneachtige moleculen die door zenuwcellen worden gebruikt om met elkaar te communiceren. Oxytocine, ook 'knuffelhormoon' genoemd, functioneert als hormoon en neurotransmitter.

Schoonmaken

De relatie tussen de werkster en de persoon die haar inhuurt om het huis schoon te maken, is vaak ongemakkelijk. Terwijl diezelfde werkgever geen enkele moeite heeft met de serveerster of met de loodgieter. Sjoukje Botman (promotie Maatschappij- en gedragswetenschappen 2011) deed onderzoek naar de ongemakkelijke relatie. De belangrijkste conclusie: we zijn de omgang met huispersoneel verleerd. Uit onervarenheid geeft de werkgever vage instructies, slikt gevoelens over onvrede in en bedenkt slappe smoezen om van iemand af te komen. Ook ontbreken vaak duidelijke afspraken over ziekte en vakantiegeld.

MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Honing

Onderzoekers van de afdeling Medische microbiologie van het AMC hebben voor het eerst de antibacteriële werking van honing ontrafeld. Een ontwikkeling voor nieuwe antibiotica die op de huid kunnen worden gesmeerd, is hiermee in gang gezet. Microbioloog Paul Kwakman (Scheikunde 2000, promotie Geneeskunde 2010) promoveerde op het honingonderzoek. Dat honing de eigenschap heeft om bacteriën te doden, is al lang bekend. Het is de hoge suikerconcentratie in honing (ongeveer 80 procent) die een rol speelt. Sommige bacteriesoorten kunnen daar niet tegen. Daarnaast breekt een enzym in honing suiker af, waarbij

waterstofperoxide ontstaat. Niet schadelijk voor de huid, maar genoeg om sommige bacteriën te doden.

Huidkanker

Uitgezaaide melanoom, een agressieve en moeilijk behandelbare vorm van huidkanker, kan men in principe bestrijden door kunstmatig de huidaandoening vitiligo op te wekken. Vitiligo is een kwaal waarbij de huid en het haar pigment verliezen, waardoor witte plekken op de huid kunnen ontstaan. Dit is bijvoorbeeld het geval bij albino's. Bij vitiligo valt de eigen afweer pigmentcellen in het lichaam aan. Die worden afgebroken en er ontstaan witte vlekken op de huid. Bij melanoom is sprake van woekering van pigmentcellen; afbraak daarvan is dan ook gunstig. Met behulp van het huidbleekmiddel monobenzon, bekend geworden door zanger Michael Jackson, kan deze afbraak door het immuunsysteem worden gestimuleerd. Dit blijkt uit het onderzoek *Vitiligo pathogenesis and immunotherapy of melanoma* waarop Jasper van den Boorn (promotie Geneeskunde 2010) promoveerde.

Hiv

Het hiv-virus wordt steeds resistenter tegen antistoffen. Dat schrijven onderzoekers van het AMC in een artikel dat in augustus online werd gepubliceerd in *Nature Medicine*. Het virus dat twintig jaar geleden circuleerde, was makkelijker te neutraliseren dan het virus van recenter datum. Dat suggereert dat het hiv-virus zich aanpast aan de afweerreactie van de gastheer. 'De lat voor een nog te ontwikkelen vaccin komt daarmee nog hoger te liggen', zeggen onderzoekers Hanneke Schuitemaker (promotie Geneeskunde 1992) en Evelien Bunnik (promotie Geneeskunde 2010).

Malaria

Met het antimalariamiddel artesunaat kunnen veel meer levens worden gespaard dan met het middel kinine, dat op dit moment op grote schaal wordt gebruikt. Dat ontdekte infectioloog en intensivist Arjen Dondorp (Geneeskunde 1986, promotie 1999) via de Aquamat-studie onder ruim vijfduizend kinderen in negen Afrikaanse landen. 'Het aantal kinderen dat je kunt redden door om te schakelen naar artesunaat loopt in de honderdduizenden. En dat is niet overdreven,' aldus Dondorp. Dondorp werd opgeleid in het AMC en werkt nu in Bangkok als hoofd malariaonderzoek van de Mahidol Oxford Clinical Research Unit. Het grote verschil tussen artesunaat en kinine is dat artesunaat – afkomstig van een plantje dat zomeralsum heet – krachtiger is en ingrijpt in een vroeger stadium van de levenscyclus van de malariaparasiet.

NATUURWETENSCHAPPEN, WISKUNDE EN INFORMATICA

Andes

De oorsprong van de soortenrijkdom in het Amazonegebied hangt nauw samen met de gebergtevorming van de Andes. Dit verklaart waarom de biodiversiteit in het

Amazonegebied veel ouder is tot nog toe werd aangenomen. Dat blijkt uit onderzoek van een internationaal onderzoeksteam onder leiding van UvA-onderzoeker Carina Hoorn (Geologie en Geofysica 1988, promotie 1994). Het onderzoek verscheen als review-artikel in *Science*. In hun artikel beschrijven de auteurs de ontwikkeling van de Amazonische landschappen en de flora en fauna. Lang is gedacht dat de ijstijdcycli een drijvende kracht achter soortvorming in het Amazonelaagland waren. Uit het onderzoek blijkt echter dat de landschapsontwikkeling een belangrijke rol heeft gespeeld. Het team stelt dat zogenoemde 'amazonische ecosystemen' zich begonnen te vormen nadat de eerste sedimenten van de Andes 23 miljoen jaar geleden het laagland van de Amazone bereikten. Daarmee ligt de oorsprong van de biodiversiteit van de regio veel verder terug in de tijd dan veelal werd aangenomen. Hoorn spreekt over dit onderwerp op de Universiteitsdag van 28 mei.

Buitenaards leven

De bacterie die astrobiologen van de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie Nasa hebben gevonden, is niet buitenaards en gedijt ook niet onder de speciale omstandigheid waarin het element fosfor in het dna is vervangen door arseen. Dat stelde hoogleraar Aquatische microbiologie Jef Huisman (promotie Biologie 1997 RUG). Na de vondst van de bacterie gonsde het een week lang van de geruchten: zou de Nasa nu echt bewijs hebben gevonden voor buitenaards leven? De verwachtingen waren hooggespannen, maar tijdens het bekijken van de Nasa-persconferentie en het lezen van bijbehorend artikel in wetenschappelijk tijdschrift *Science* wist Huisman het zeker: het gaat niet om een buitenaardse, maar om een aardse bacterie en de resultaten van het onderzoek worden groter gepresenteerd dan ze zijn. Volgens de Nasa-onderzoekers is er een bacterie gevonden die kan overleven en zich kan vermenigvuldigen zonder dat daar fosfor aan te pas komt. Nadere bestudering van de meetmethoden wijzen volgens Huisman echter uit dat er waarschijnlijk sprake is van een vervuild kweekje dat zij in het laboratorium hebben gemaakt. Fosforresten hebben de resultaten waarschijnlijk beïnvloed.

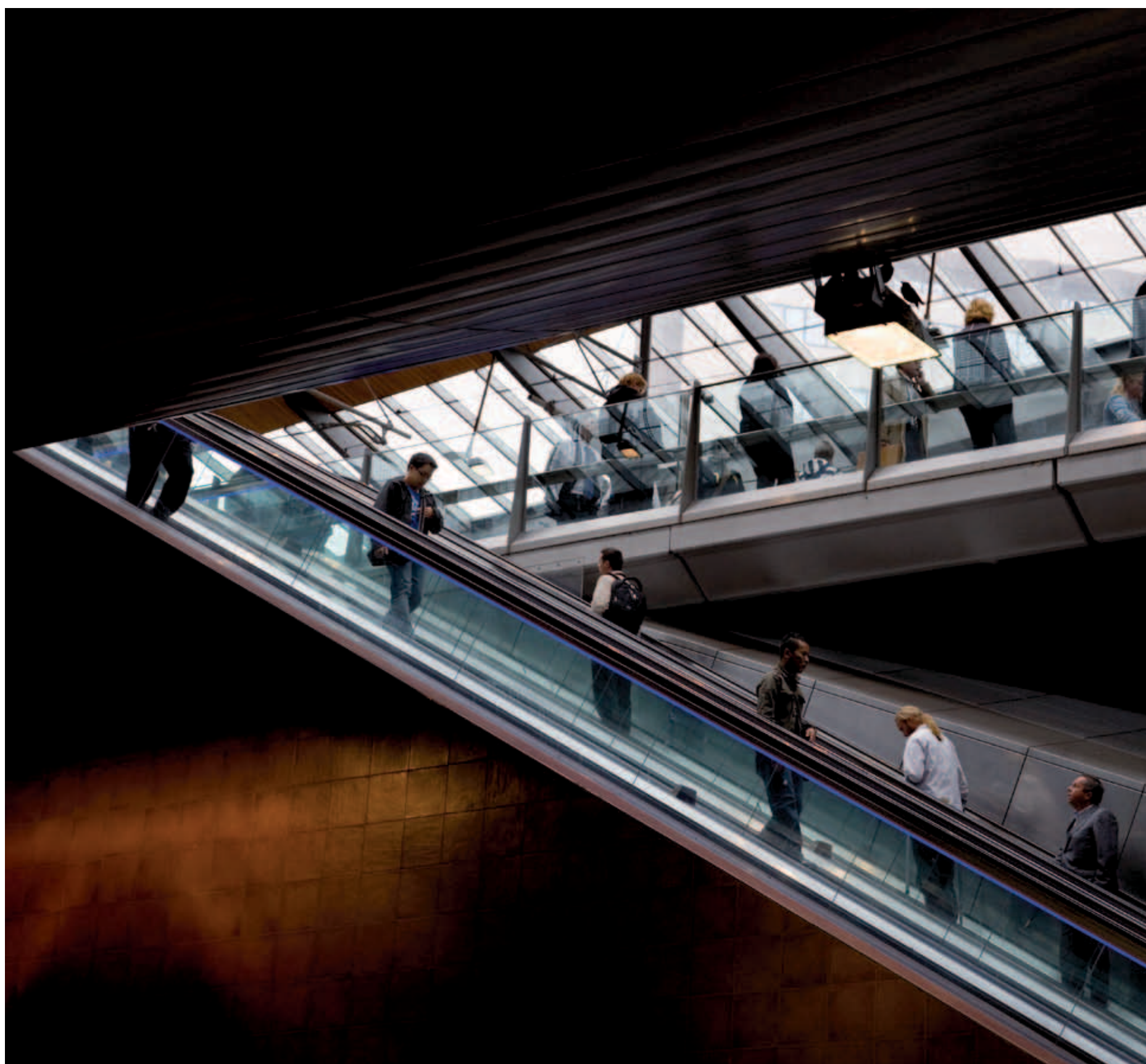

RECHTSGELEERDHEID

Politieverhoor

Bij politieverhoren moet altijd een advocaat aanwezig zijn, om erop toe te zien dat de rechten van een verdachte niet worden geschonden en dat de verhorende ambtenaar zich aan de wet houdt. Dat zei Tom Blom (promotie 1998 EUR) in zijn oratie waarmee hij op 14 oktober zijn hooglerarschap Straf- en procesrecht aanvaardde. Wanneer een bekentenis van een verdachte wordt afgelegd onder druk van onwettige verhoormethoden, wordt deze bekentenis vaak toch gebruikt in het strafproces waarin de verdachte terecht staat. ●

VAN MULTICULTUREEL DRAMA NAAR INTEGRATIEWONDER

tekst • Ewald Engelen

beeld • John Schaffer / Hollandse Hoogte

TERWIJL WIJ ONS BLIND STAREN OP HUN KLEINE EIGENAARDIGHEDEN, ZIEN WE NIET DAT ONZE TURKSE EN MAROKKAANSE BUREN STEEDS MEER OP ONS LIJKEN. IN HET ONDERWIJS, OP DE ARBEIDSMARKT EN OP DE WONINGMARKT MAAKT DE TWEDE GENERATIE NIET-WESTERSE MIGRANTEN EEN ONSTUIMIGE INHAALSLAG. WIJ MOETEN DEZE MENSEN KOESTEREN, BINNENKORT ZIJN IMMIGRANTEN HARD NODIG IN HET VERGRIJZENDE NEDERLAND.

Het Nederlandse integratiedebat is de laatste jaren steeds topperiger geworden. Dat is nergens voor nodig en kan ons duur komen te staan. Hoewel de teneur is dat migranten teveel kosten en Nederland zich open grenzen niet kan permitteren, geldt door vergrijzing en een dalend geboortecijfer binnenkort het omgekeerde: dichte grenzen zijn dan een luxe die wij ons niet kunnen veroorloven. En dus moet Nederland nu alles op alles zetten om de huidige migranten aan het werk te krijgen en straks via slimme arbeidsmigratie de meest ambitieuze migranten aan zich proberen te binden. Maar eerst moeten hardnekkige mythes over migranten in Nederland van tafel. Het multiculturele drama is namelijk een integratiewonder geworden.

Na jaren van 'minzame verwaarlozing' ontdekte Nederland eind jaren zeventig dat de Turkse en Marokkaanse gastarbeiders die hier op uitnodiging van het bedrijfsleven waren, zouden blijven. En dus kregen deze migranten langzaam dezelfde rechten die de Nederlandse arbeiders, Molukkers en katholieken voor hen hadden gekregen: een eigen omroep, eigen scholen, eigen inspraakorganen en eigen sportverenigingen. Dat was geen multiculturalisme. Turken en Marokkanen waren doorgewoond de volgende doelgroepen van de verzuilde arrangementen die in het ontzuilde Nederland een sluimerend bestaan hadden geleid. In de statistieken verschenen zij als 'etnische minderheden zoals bedoeld onder het allochtonenbeleid'. Die cijfers stemden niet vrolijk. De schoolprestaties waren matig, de werkloosheid was ruim vier keer hoger dan onder autochtonen en de sociaal-culturele segregatie was groot en groeiend. En dus werd er begonnen met gerichte achterstandsbestrijding. Via etnische registratie, een gewichtenregeling (meer geld) voor allochtone leerlingen, wijkaanpak voor verkleurende buurten, positieve actie voor werklozen en kanszones voor ondernemers.

In die jaren kwam namelijk nadrukkelijk het etnisch ondernemerschap in beeld. Eerst lokaal, later nationaal. In de oude volkswijken bleek de middenstand te zijn vervangen door Turkse en Marokkaanse ondernemers. Dit strookte met Amerikaanse observaties, waar zich net zulke etnische stoelendansen hadden voorgedaan. Lokale bestuurders zagen hierin een fraaie kans om twee doelen te bereiken. Zij wilden de leefbaarheid van de oude wijken op peil houden en migranten een alternatief pad naar economische zelfstandigheid bieden.

MIRAKEL

Landelijk spitste de discussie zich ook toen al toe op de vraag of etnisch ondernemerschap gericht beleid vergde of dat kon worden volstaan met generieke ingrepen. Het verzet tegen de etnische arbeidsregistratie die midden jaren negentig wettelijk werd opgelegd en het economische mirakel van Paars beslechtten het pleit in het voordeel van het laatste. Toen de economie in de tweede helft van de jaren negentig onstuimig groeide en de vrees voor hoge structurele werkloosheid plaatsmaakte voor zorgen over arbeidstekorten, was specifiek beleid ineens niet meer zo hip. De overheid moest zich beperken tot het scheppen van voorwaarden voor economische dynamiek; als er maar voldoende 'trek in de schoorsteen' zat – geliefde beeldspraak uit die tijd – zou de achterstand van migranten vanzelf verdwijnen.

Met dit optimisme tuigde Paars I een ambitieus hervormingsprogramma op, 'Marktwerking, Deregulering, Wetgevingskwaliteit' geheten, dat werd getrokken door het Ministerie van Economische Zaken onder leiding van Hans Wijers. De nieuwe liberale

marktordeningsfilosofie resulteerde in meer vrijheid voor gevestigde ondernemers en – vooral – meer ondernemerskansen voor nieuwe. Denk aan ruimere winkelsluitingstijden, zondagsopenstelling, de privatisering en commercialisering van de kinderopvang, het afschaffen van de vestigingsvergunning, en een sindsdien continue aandacht voor de administratieve lastendruk en voor het algehele ondernemersklimaat in Nederland.

Het resultaat mocht er zijn. Bedroeg de werkloosheid in 1994 bij het aantreden van Paars I nog 7,5 procent, in 2001 was dat gedaald tot 3,5 procent, de laagste van Europa. En daarvan hebben niet-westerse migranten buitenproportioneel geprofiteerd. Al bleef de werkloosheid onder allochtonen veel hoger dan onder autochtonen, de vermenigvuldigingsfactor daalde (van vier naar drie) en het absolute werkloosheidspeil werd fors lager. Geen wonder dat er voor doelgroepenbeleid minder draagvlak was. Het was simpelweg niet meer nodig.

SCHEEPSRUIMEN

En toen boorden op die prachtige nazomerochtend twee vliegtuigen zich in de torens van het World Trade Center en werd zo op het oog alles anders. Uit '9/11' en de moorden op Fortuyn en Van Gogh brouwen politieke 'entrepreneurs' een programma van gedwongen assimilatie en dichte grenzen, dat bij een globaliseringsmoes electoraat groeiende weerklink vond. Het gevolg was een scherpe culturalisering van het integratievraagstuk. Hoewel economische zelfstandigheid nog steeds het doel was, waren niet langer ongelijke ondernemerskansen of discriminatie het probleem, maar de cultuur van de migrant. En waren niet langer voorkeursbeleid en liberalisering de oplossing, maar assimilatie en migratiestop. Nu het integratiedebat met het kabinet Rutte zijn climax lijkt te bereiken, voltrekt zich onder onze ogen echter een heus integratiewonder: onze Turkse en Marokkaanse burens beginnen zowaar steeds meer op ons te lijken. Na de verburgerlijking van de katholiek en de arbeider begin vorige eeuw, die van de Molukker en de Surinamer in de jaren tachtig en negentig, zijn wij nu getuige van het *embourgeoisement* van de kinderen en kleinkinderen van de herder uit het Rifgebergte en de boer uit Anatolië, die in de jaren zestig naar Nederland waren gehaald om scheepsruimen te reinigen, fabrieken te bemannen en leer te looien.

De tweede generatie weet uitstekend de weg te vinden naar het hoger onderwijs. Vooral het Hbo en de universitaire studies Rechten en Bedrijfseconomie blijken geliefde paden naar goede banen. Het resultaat tekent zich af op de arbeidsmarkt. In de nasleep van de zwaarste economische crisis sinds de jaren dertig bedraagt de werkloosheid onder niet-westerse migranten slechts elf procent, tegen vier procent onder autochtonen. Het verschil wordt vooral veroorzaakt door de hoge jeugdwerkloosheid van jongeren met een Vmbo of Mbo-diploma, waar allochtonen nog altijd zijn oververtegenwoordigd. Bij oudere en bij hoog opgeleide migranten is het werkloosheidspeil vergelijkbaar met dat van autochtonen.

Hetzelfde patroon toont de woningmarkt. Steeds meer niet-westerse migranten weten de weg naar het koopsegment te vinden. En net als autochtone Nederlanders verkiezen migranten meer en meer de laagbouw van de randgemeenten boven de naoorlogse stadswijken. Zelfs op het gebied van voortplanting en opvoeding beginnen niet-westerse vrouwen zich naar Nederlands patroon te voegen: ze krijgen steeds later en steeds minder kinderen, en prefereren net als autochtone vrouwen kleine deeltijdbanen.

ONDERNEMERSCHAP 2.0

Naast de successen op de arbeidsmarkt stijgt het zelfstandig ondernemerschap onder niet-westerse migranten. Het lijkt erop dat werknemerschap en ondernemerschap niet langer communicerende vaten zijn. Eerst de kwantitatieve ontwikkelingen. Mede dankzij de maatregelen van de Paarse kabinetten waren er in 2010 ruim een miljoen ondernemingen in Nederland, waarvan ongeveer de helft eenpitters. ►

EWALD ENGELEN – 1963

E.R.Engelen@uva.nl

- 1994 Wijsbegeerte
- 2000 promotie, cum laude
- 2000-2007 onderzoeker Sociale geografie
- 2004-2006 fellow Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
- 2007-2009 universitair hoofddocent Sociale geografie
- 2009-heden hoogleraar Financiële geografie en bijzonder hoogleraar Etnisch ondernemerschap, vanwege de Stichting VNO-NCW

Uit de laatste *Monitor Nieuw Ondernemerschap* blijkt dat vooral het aantal Turkse ondernemers sinds de jaren negentig stormachtig is gegroeid. 12,4 Procent van de Turkse beroepsbevolking in Nederland is zelfstandig ondernemer. Dat is een percentage dat hoger ligt dan onder autochtonen. De andere etnische minderheden blijven daar bij achter, maar vertonen een vergelijkbaar groeitempo.

Belangrijker is de kwalitatieve verbetering die het etnisch ondernemerschap heeft ondergaan. Dat blijkt ten eerste uit de sectorale spreiding. Waren migranten in de jaren negentig nog oververtegenwoordigd in horeca en middenstand, in de eenentwintigste eeuw beginnen zij steeds meer op autochtone ondernemers te lijken. De groei van het aantal allochtone ondernemers in de zakelijke dienstverlening is bovengemiddeld. Dit wordt nog geprononceerder als we de eerste en de tweede generatie met elkaar vergelijken. Was overrepresentatie in de horeca het onderscheidende kenmerk van de eerste generatie, de tweede generatie kiest net als autochtone ondernemers in meerderheid voor de zakelijke dienstverlening.

Dat gaat verder dan cijfers kunnen uitdrukken en vertegenwoordigt een heuse kwaliteitssprong: van *Etnisch ondernemerschap 1.0* — precair, geringe toegevoegde waarde, laagdrempelige markten, weinig professioneel, negatieve motieven — naar *Etnisch ondernemerschap 2.0*: veel toegevoegde waarde, professioneel, winstgevend, positieve motivatie, inspeland op de kansenstructuur van de postindustriële stad. Het aantal etnische ondernemers dat in de eenentwintigste eeuw dankbaar gebruik heeft gemaakt van de groeiende vraag naar automatiseerders, website-ontwerpers, *game designers* en andere eigentijdse ICT-experts is niet van de lucht.

Ook groeit het aantal etnische ondernemers dat volgens de statistieken tot het type 1.0 behoort maar stilletjes naar 2.0 is geslopen. Neem de Turkse supermarktketen Genco, die in de hoofdstad vier winkels uitbaat en allang niet meer alleen een Turkse clientèle bedient. De keten presenteert zich als een 'internationaal georiënteerde supermarkt voor een internationaal publiek' en verkoopt naast Turks brood en halal vlees, Hollandse blikgroenten, Marokkaanse couscous, Japanse wasabi, Spaanse stokvis, Surinaamse kousenband en Parmezaanse kaas. Of neem het Amsterdamse Mamouche. Een Marokkaans restaurant dat in 2002 zijn deuren opende en met recepten uit de Maghreb, hoge kwaliteit en charmante bediening de bovenkant van de restaurantmarkt bedient. Het is illustratief voor het vaak innovatieve ondernemerschap van migranten.

GEDEELDE DROMEN

Een heus integratiewonder dus, en dat zonder specifiek beleid. Waarom blijven we dan zo tobberig doen over integratie en migratie? Ten eerste omdat wij ons sinds 9/11 bezondigen aan wat de oude Freud het 'narcisme van de kleine verschillen' noemde. We staren ons blind op kleine culturele eigenaardigheden en negeren de gedeelde dromen, vreugdes en smarten. Dat heeft alles te maken met de restanten van die verduivelde verzuiling. Daardoor is een door niemand gewenst of bedoeld islamitisch zuiltje ontstaan, dat na 9/11 tot haatobject is uitgroeid en politiek en samenleving nu al tien jaar verdeelt. Wat minder zuil en wat meer dynamiek, en straks heeft hopelijk niemand het meer over 'islamisering'.

Ten tweede omdat wij te ongeduldig zijn voor de immigratiesamenleving die we *contre coeur* zijn geworden. Onderzoek uit Canada, de VS en andere

'migratielanden' leert dat integratie drie generaties vergt. In Nederland ontbreekt het ons aan die ervaring en vragen wij te vlug wat het kost.

Wie nu het saldo van de naoorlogse migratie opmaakt, neemt alleen het begin van de bijdrage van de tweede generatie mee en ziet dus per definitie meer kosten dan baten. Doe het in 2020 nog eens, als de tweede generatie op het topje van haar economische macht zit en de derde generatie zich warmloopt voor de eigen arbeidscarrière. We moeten het onze migranten wel heel moeilijk maken, wil het saldo dan niet positief zijn.

Ten derde omdat onze verzorgingsstaat niet migratiebestendig is. Door ruimhartige sociale voorzieningen, een hoog kostenpeil en grote regel-dichtheid biedt Nederland nieuwkomers minder startmogelijkheden dan klassieke migratielanden. Startersmarkten als de taxisector en de bouw worden in Europa bezet door goedbeschermde autochtonen terwijl zelfs horeca en middenstand hoge administratieve eisen stellen en het werven en aannemen van personeel kostbaar en ingewikkeld is. Voor de tweede en derde

'DE TWEEDE GENERATIE KIEST VOOR DE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING: EEN HEUSE KWALITEITSSPRONG'

generatie is dat geen probleem, voor de eerste wel. Het duurt dus even voordat migratie wat oplevert. En bij die 'vertraging' spint het populisme garen.

Het antwoord is niet een migratiestop. Onze demografische opbouw gunt ons die luxe niet. Zoals het vergrijzende Nederland steeds meer zijn welvaart buiten Europa moet verdienen, zo kunnen de toekomstige markten voor persoonlijke dienstverlening niet zonder migranten. Europa kan nimmer in de eigen arbeidsbehoefte voorzien. Wie de demografische feiten kent, weet dat binnen vijftien jaar een mondiale wedren om het Noordafrikaanse en Arabische geboorteoverschot zal ontbranden. Wil Nederland niet het onderspit delven dan zal het aantrekkelijk moeten blijven, ook voor islamitische migranten. Dat vereist slimme experimenten met tijdelijke arbeidsmigratie, speciale regelingen voor migrerende ondernemers, en een ontkoppeling van verzorgingsstaat en arbeidsmarkt om migranten zich onder voorwaarden te laten 'inverdienen' in het Nederlandse burgerschap.

Maar bovenal vereist het een andere waardering van migranten. Wij moeten leren om hen te zien als wereldburgers die het 'land van aankomst' een pluim van formaat geven, in plaats van als uitvreter die op onze uitkeringen afkomen. Niet omdat we dat moreel verplicht zijn, maar omdat het goed koopmanschap is. Dichte grenzen kunnen we ons niet permitteren. ●

Dit essay is gebaseerd op de oratie die Ewald Engelen op vrijdag 12 november 2010 heeft uitgesproken in de Aula van de UvA bij de aanvaarding van de VNO-NCW-leerstoel Etnisch ondernemerschap.

tekst • Floor Boon beeld • Mattmo

OPERABEL? —

ER IS WEL EENS EEN PATIËNT AAN DE VERKEERDE KANT OPENGESNEDEN

PATIËNTEN DIE NIET GOED WORDEN ONDERZOCHT VOORDAT ZE WORDEN GEOPEREERD, HEBBEN ZES KEER ZOVEEL KANS OM TE OVERLIJDEN.

LEILA AHMADIAN ONDERZOCHT HET STANDAARDISEREN VAN EEN VRAGENLIJST VOOR PREOPERATIEF ONDERZOEK.

Uw proefschrift gaat over het standaardiseren van een zorginformatiesysteem, wat is dat precies?
 ‘Voordat een patiënt wordt geopereerd, wordt hem altijd gevraagd naar zijn medische achtergrond om te controleren of er risico’s zijn op complicaties voor, tijdens of na de operatie. Heeft de patiënt een bepaalde ziekte of allergie, slikt hij of zij bepaalde medicijnen, zitten er hartkwalen in de familie? Ook is het belangrijk dat de chirurg en anesthesioloog op de hoogte zijn van de fysieke gesteldheid van een patiënt om te kunnen bepalen of de patiënt direct geopereerd kan worden of dat er beter nog een tijdje kan worden gewacht.’

Dat klinkt logisch, bestond zo’n vragenlijst nog niet?

‘Jawel, een preoperatief onderzoek wordt altijd gedaan voorafgaand aan iedere operatie, maar dat onderzoek is niet gestandaardiseerd. Ieder ziekenhuis hanteert een andere vragenlijst en dat levert soms problemen op, bijvoorbeeld wanneer een patiënt van het ene naar het andere ziekenhuis moet worden verplaatst. In 2006 besloot de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie (NVA) dat een gestandaardiseerd onderzoek nodig was, omdat er onnodige medische fouten worden gemaakt tijdens operaties die op een vrij eenvoudige manier voorkomen kunnen worden.’

Zoals?

‘Er is wel eens een patiënt aan de verkeerde kant opengesneden op de operatietafel, omdat er niet goed vooraf was gecheckt wat er met die patiënt aan de hand was. Dat was de druppel voor de NVA om tot dit onderzoek te besluiten. Van de 3,7 miljoen mensen die in Nederland tussen 1991 en 2005 werden geopereerd, zijn er 67.879 na afloop overleden. Patiënten die een inadequaat onderzoek krijgen voorafgaand aan hun operatie, hebben zes keer zoveel kans om te overlijden na een operatie dan wanneer dat wel is gebeurd.’

Wat heeft u precies onderzocht?

‘Ik heb grootschalig literatuuronderzoek gedaan naar de medische voorkennis die chirurgen en anesthesiologen moeten hebben voordat zij gaan opereren. Daarvan is een lijst opgesteld met vijfhonderd vragen. Die is vervolgens voorgelegd aan een expertpanel van zes anesthesiologen en twee informatici. Zij hebben hun eigen ervaringen getoetst aan de vijfhonderd vragen en zijn zo uitgekomen op een totaal van 93 vragen die aan een patiënt moeten worden gesteld.’

Dan is iedere patiënt wel een uurtje bezig voordat hij of zij geopereerd kan worden.

‘Dat valt mee. De criteria zijn geclusterd. Wanneer er bijvoorbeeld wordt gevraagd of een patiënt hartklachten heeft en het antwoord is nee, dan kunnen de volgende tien vragen, die specifiek inzicht moeten geven in de hartklachten, worden overgeslagen. Hoe gezonder een patiënt is, hoe minder vragen hij zal moeten beantwoorden.’

Is de lijst nu al in gebruik?

‘Op dit moment loopt er een pilotstudie in twee ziekenhuizen in Utrecht. Wanneer de resultaten positief zijn, zal de lijst op veel meer plekken worden gebruikt en het idee is om deze lijst als uitgangspunt te gebruiken om internationaal in te zetten. De volgende stap is daarom ook dat de terminologie wordt gestandaardiseerd. In verschillende landen gebruiken ze verschillende termen om bepaalde ziektebeelden aan te duiden. Wanneer we die allemaal gelijk kunnen trekken, hebben niet alleen patiënten die binnen Nederland van ziekenhuis wisselen er profijt van, maar ook wanneer iemand vanuit een buitenlands ziekenhuis naar Nederland wordt gebracht.’ ●

LEILA AHMADIAN

– 1973

ahmadianle@yahoo.com

- 2002 Geneeskunde, Iran University of Medical Sciences, Teheran (Iran)
- 2002-2003 beheerder medische dossiers, Mohammad Rasool Allah hospital, Mobarakeh (Iran)
- 2004-2006 docent medische dossiers, Kerman University of Medical Sciences, Kerman (Iran)
- 2006-2011 promovendus/ onderzoeker Medische informatiekunde, UvA
- 2011 promotie Data Interchange Standards in Healthcare: semantic interoperability in preoperative assessment

LODEWIJK ASSCHER

NEDERLANDS RECHT 1998, promotie 2002, wethouder Financiën, Onderwijs en Jeugd in Amsterdam, is door *Binnenlands Bestuur* gekozen tot Beste Bestuurder 2010.

SANDER BAIS

PROMOTIE NATUURKUNDE UNIVERSITEIT TE SANTA CRUZ, CALIFORNIË (VS) 1977, emeritus hoogleraar Theoretische natuurkunde, is verkozen tot UvA Docent van het Jaar 2010.

MIEKE BAL

ROMAANSE TAAL- EN LETTERKUNDE 1969, promotie UU 1977, Akademietoelichting en hoogleraar Theoretische literatuurwetenschap en vrouwenstudies letteren, ontving een Distinguished Lifetime Achievement Award for Writing on Art van The College of Art Association.

GUUS BEUMER

ANDRAGOLOGIE 1986, directeur Marres, centrum voor contemporaine cultuur in Maastricht, is curator van de Nederlandse inzending voor de Biënnale van Venetië 2011.

MAAIKE BLEEKER

THEATERWETENSCHAP 1994 en *KUNSTGESCHIEDENIS EN ARCHEOLOGIE* 1994, promotie 2002 cum laude, hoogleraar Theaterwetenschap UU, is

benoemd tot president van Performance Studies International.

RENS BOD

ALFA-INFORMATICA 1990, promotie 1995, cognitiewetenschapper aan de UvA en hoogleraar Kunstmatige intelligentie aan de University of St Andrews (VK), is met zijn boek *Vergeten Wetenschappen: Een Geschiedenis van de Humaniora* door zowel *NRC Handelsblad* als *De Groene Amsterdammer* ingedeeld bij de 'Beste Boeken van 2010'

OSCAR VAN DEN BOGAARD

NEDERLANDS RECHT 1988, is artistiek directeur van het Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Gent.

CAROLINE DE BRUIJN

NEDERLANDS RECHT 1986, is verkozen tot stijlvolste televisiepersoonlijkheid, door de stichting Nederland Positief.

JET BUSSEMAKER

POLITICOLOGIE 1986 cum laude, promotie 1993, voormalig staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Kroonlid van de SER, is rector van de Hogeschool van Amsterdam (HvA).

GEERT TEN DAM

ANDRAGOLOGIE EN ONDERWIJSKUNDE 1984, promotie RUG 1989,

hoogleraar Onderwijskunde, is voorzitter van de Onderwijsraad.

NANCY DEKENS

NEDERLANDS RECHT 1998, behoort samen met Daniel Fontein, Nederlands recht 2000, tot de tien beste jonge strafpleiters in Nederland volgens 'true crime-magazine' *Koud bloed*.

JESSICA DURLACHER

NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE 1988, ontving de Opzij Literatuurprijs 2010, voor haar boek *De Held*.

LOUISE GUNNING-SCHEPERS

PROMOTIE GENEESKUNDE EUR 1988, voormalig AMC-voorzitter en tegenwoordig voorzitter van de Gezondheidsraad, staat op de eerste plaats in de categorie gezondheidszorg in de Opzij-Top-100 van machtige vrouwen.

ERIC HOEDEMAKER

GENEESKUNDE 1983, promotie Pharmaceutical medicine London 1991, is Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, vanwege zijn verdiensten voor de volksgezondheid en het farmaceutische bedrijfsleven.

H.J.A. (HENK) HOFLAND

POLITICOLOGIE N.A., columnist en schrijver, ontvangt de P.C. Hooftprijs 2011.

BRECHT VAN HULTEN

EUROPESE STUDIES 1994, presenteert sinds 8 januari het VARA-consumentenprogramma *Kassa*.

WESSEL DE JONG

SLAVISCHE TALEN EN HUN LETTERKUNDE 1988, is per 1 juli multimediaal correspondent voor de NOS in de VS.

TATIANA KALININA

EUROPESE STUDIES 2007 cum laude, is voorzitter van de Werkgroep Interculturalisatie van de Vereniging van Vrouwen met een Academische Opleiding.

JOHN KASTELEIN

GENEESKUNDE 1980, promotie 1991

cum laude, internist en hoogleraar Inwendige geneeskunde, won de eerste Hartstichting Wetenschapsprijs.

GEMMA KENTER

GENEESKUNDE 1979, promotie UU 1991, hoogleraar Gynaecologische oncologie, ontving de Corrie Hermann Prijs 2011 van de Vereniging van Nederlandse Vrouwelijke Artsen.

MICHIEL VAN DER KLIS

WIS- EN NATUURKUNDE 1979 CUM LAUDE, promotie 1983, hoogleraar Sterrenkunde, kreeg van NWO een TOP-subsidie (TOP-GO) van maximaal €750.000 euro voor zijn onderzoeksproject 'Signalen van Einsteins zwaartekracht'.

STÉPHANIE KNEPPERS

EUROPESE STUDIES 2009 CUM LAUDE, eerder winnaar van de scriptieprijs Europese studies 2009, won de scriptieprijs van het Genootschap voor Internationale Zaken.

CÉCILE KOEKKOEK

NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE 1999, is sinds december hoofdredacteur van de *VARA-gids*.

ALWIN KUIKEN

JOURNALISTIEK EN MEDIA 2010, journalist bij dagblad *Trouw*, won de VillaMedia Scriptieprijs 2010.

MARRIT LEENSTRA

STUDENT FUTURE PLANET STUDIES, won goud op de 1.000 meter bij het Nederlands Kampioenschap afstanden schaatsen.

JOEP LEERSSEN

ANGLO-IRISH STUDIES, PROMOTIE UU 1986, is benoemd tot lid van de Akademia Europae.

AD VAN LIEMPT EN NADIA ROSENTHAL

ontvingen beiden een eredoctoraat van de UvA.

IRENE VAN DER LINDE

GESCHIEDENIS 1992, kreeg voor haar boek *Het veer van Istanbul* het Lintje van de Boekverkooper.

HENRIËTTE MAASSEN VAN DEN BRINK

PSYCHOLOGIE 1988 CUM LAUDE, promotie Economie 1994 cum laude, hoogleraar Scholing, arbeidsmarkt en economische ontwikkeling, is nummer 1 in de categorie onderwijs en wetenschap in de Opzij-Top-100 van machtige vrouwen.

K. MICHEL

PSEUDONIEM VAN MICHAEL KUIJPERS, WIJSBEGEERTE 1989, ontving de Awater Poëzieprijs voor zijn bundel *Bij eb is je eiland groter*.

IN BEELD

- ▲ Mirjam van Praag
- Lodewijk Asscher
- Michiel van der Klis

LUUK VAN MIDDELAAR

PROMOTIE WIJSBEGEERTE 2009, won de Dirk Jacob Veegensprijs 2009 (12.500 euro) voor zijn proefschrift *De passage naar Europa. Geschiedenis van een begin*.

ERNST-JAN PFAUTH

BACHELOR COMMUNICATIEWETENSCHAP 2008, is chef internet van *NRC Handelsblad*.

MIRJAM VAN PRAAG

ECONOMETRIE 1991, promotie 1996, hoogleraar Ondernemerschap en organisatie en wetenschappelijk directeur Amsterdam Center for Entrepreneurship, won de eerste Brabant Center for Entrepreneurship Award.

DIEGO PULS

VERTAALWETENSCHAP 1985, ontvangt een van de Nederlands Letterenfonds Prijzen voor de vertaler als cultureel bemiddelaar 2010, voor zijn vertaalwerk Nederlands-Spaans.

ANNEMIEK RICHTERS

CULTURELE EN MEDISCHE ANTHROPOLOGIE 1983 CUM LAUDE, Sociologie 1986 cum laude, Wijsbegeerte 1989 cum laude, promotie 1991 cum laude, emeritus hoogleraar Cultuur, gezondheid en ziekte aan het Leids Universitair Medisch Centrum, is Officier in de Orde van Oranje-Nassau, vanwege haar verdiensten voor gezondheidszorg en onderwijs.

SIMON RIETVELD

PSYCHOLOGIE 1990, promotie 1996, universitair docent Psychologie aan de UvA, won samen met zijn Tilburgse collega Ilja van Beest de Ig-Nobelprijs voor geneeskunde, uitgereikt op Harvard University. Hun onderzoek toonde aan dat een rit in de achtbaan van pas kan komen bij de bestrijding van astma. De Ig-Nobelprijzen worden uitgereikt voor onderzoek 'dat eerst aan het lachen maakt en daarna aan het denken zet'.

PIET SCHRIJVERS

KLASSIEKE LETTEREN 1963 CUM LAUDE, promotie 1970 cum laude, emeritus hoogleraar Latijnse taal- en letterkunde RUG en LEI, wint de Martinus Nijhoffprijs 2011 voor zijn vertalingen van proza uit het Latijn.

PETER SLOOT

NATUURKUNDE 1983, promotie 1988, hoogleraar Computational Science, ontvangt een onderzoekssubsidie van 3,3 miljoen euro vanwege het Russische Leading Scientist-programma. Met de subsidie zet Sloot in Rusland een promotieprogramma en onderzoekslaboratorium op.

MARCEL SMITS

ACCOUNTANCY 1988, is bestuursvoorzitter van Sara Lee, eigenaar van onder meer Douwe Egberts.

HILDE VAN STELTEN

BACHELOR GESCHIEDENIS 2010, won de eerste Ons Amsterdam Scriptieprijs.

ELS SWAAB

PRIVAATRECHT 1977, voorzitter van de Raad voor Cultuur, staat op plaats 2 in de categorie cultuur in de Opzij-Top-100 van machtige vrouwen.

PATTI VALKENBURG

PROMOTIE OPVOEDKUNDE LEI 1995, is de eerste faculteitshoogleraar aan de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen.

GERDI VERBEET

SOCIALE GEOGRAFIE N.A., voorzitter van de Tweede Kamer, staat op plaats 3 in de categorie politiek in de Opzij-Top-100 van machtige vrouwen.

ERIC VERLINDE

NATUURKUNDE UU 1985, promotie UU 1988, hoogleraar Theoretische fysica, en Eric Opdam, promotie Wiskunde LEI 1988, hoogleraar Wiskunde, ontvangen beiden een ERC Advanced Grant van (bijna) 2 miljoen euro.

ERIK VERMAIRE

PROMOVENDUS SOCIALE TANDHEELKUNDE, won de NMT-award voor innovatieve mondzorg bij kinderen.

ROB VREEKEN

POLITICOLOGIE 1988 CUM LAUDE, verslaggever bij *de Volkskrant*, is vanwege zijn reportage 'Nu ook in Ethiopië: gezonde vrouwen' de Nederlandse winnaar van de Europese journalistiekprijs Reproductive Health for All. Vreeken wint deze prijs voor het derde opeenvolgende jaar.

JASPER VRUGT

FYSISCHER GEOGRAFIE 1999 CUM LAUDE, promotie 2004 cum laude, ontving van de American Geophysical Union de prestigieuze James B. Macelwane Medal, een prijs voor talentvolle geofysici.

MARCO DE WAARD

ENGELSE TAAL- EN LETTERKUNDE 2004 CUM LAUDE, docent aan het Amsterdam University College (AUC) en gastonderzoeker Engelstalige letterkunde, ontvangt de Teacher of the Year Award van het AUC.

CLAUDIA ZUIDERWIJK

ANDRAGOLOGIE 1987, is interim-bestuurder van spoorbeheerder ProRail.

Personalía in SPUI digitaal

Meer personalía en uitgebreidere informatie over de hier genoemde personen: www.uva-alumni.nl/spui

Tips zijn welkom via SPUI@uva.nl

overledenen**FERDINAND AARTSEN**

1943, *Economie 1975*, oud-directeur OVB (17 augustus 2010)

JOOP SEEGER

1957, *Nederlands recht 1983*, advocaat, voorvechter sociale advocatuur en één van de juridische gezichten van de kraakbeweging (25 september)

ROBERT VAN DER KLEIJ

1966, *Geneeskunde 1988*, huisarts (27 september)

PAUL NOORMAN

1930, *Wis- en natuurkunde 1952*, promotie 1965, oud-lid College van Bestuur UvA (30 september)

ARNA VAN DEN HURK

1953, *Nederlands recht 1981*, advocaat (1 oktober)

THIJS SANDERS

1922, *Geneeskunde 1957*, voormalig huisarts te Nieuwkoop, Ridder in de Orde van Oranje-Nassau (12 oktober)

CLAUS WEDDEPOHL

1937, em. hoogleraar Wiskundige economie (18 oktober)

MAX KOHNSTAMM

1914, *Geschiedenis 1940*, was intensief betrokken bij totstandkoming Europese Unie. O.a. Groot-Officier in de Orde van Oranje-Nassau (20 oktober)

PIETER VAN DER LAAN

1935, *Notarieel recht 1961*, oud-notaris, Officier in de Orde van Oranje-Nassau (20 oktober)

ANDRÉ NOLLET

1940, *promotie Natuurwetenschappen*, lid Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen, Ridder in de Orde van Oranje-Nassau (20 oktober)

HARRY MULISCH

1927, *eredoctoraat UvA 2007*, schrijver (30 oktober)

HENRIËTTE VAN LYN-DEN-LEIJTEN

1950, *Wijsbegeerte 1979*,

ambassadeur bij de Heilige Stoel (Vaticaanstad) (6 november)

JULES ENNEKING

1923, *Geneeskunde 1950*, oud-internist (13 november)

ILSE DE JONG

1932, *Geneeskunde 1959*, voormalig cardioloog O.L.V.G. Amsterdam (20 november)

ANNA BOUMAN

1969, *Nederlands recht 1995*, auteur en communicatieadviseur (22 november)

JAN DE GROOT

1921, *Algemene politieke en sociale wetenschappen 1969*, oud-directeur telefoondistrict Groningen, Officier in de Orde van Oranje-Nassau (23 november)

KO VAN LEEUWEN

1950, *Economie 1975*, partner bij Deloitte, lid Raad van Beroep NOREA (24 november)

PETER DEFARES

1929, *Psychologie en pedagogiek 1958*, promotie RUG 1958, em. hoogleraar Pedagogiek en onderwijskunde (25 november)

LENIE BORST-SMITH

1923, *Nederlands recht 1964*, weduwe van em. hoogleraar Inwendige geneeskunde J.G.G. Borst (26 november)

ANNEKE SNIJDER-RENEE

1934, *Muziekwetenschap 1985*, pianiste en musicologe (6 december)

ROB TROOST

1944, voormalig afdelingshoofd Facilitair centrum (6 december)

ROB JAN LENSELINK

1946, *Economie 1974*, vicepresident vermogen ABN Amro (7 december)

MADELEINE VERVOORT

1962, *Psychonomie 1987*, werkzaam bij internetadvies- en communicatiebureau Moonfield (11 december)

TEYUNG FU

1943, *Wis- en natuurkunde 1989*, mechanisch technicus Sectorbeheer (13 december)

MARIAN VERHAGE

1957, *Opvoedkunde 1984*, orthopedagoog (15 december)

DICK VAN WIJCK

1928, *Geneeskunde 1958*, vrouwenarts in ruste (16 december)

TJOE CHEN

1947, voormalig manager en arbo- en milieuoördinator afdeling Scheikunde (17 december)

HERMAN SLEURINK

1926, *Aardrijkskunde 1956*, voormalig curator Kaartenzaal UB en secretaris en studietoördinator Boek- en bibliotheekwetenschap (18 december)

ULBO DE SITTER

1930, *Sociologie en sociografie 1962* cum laude, promotie LEI 1970, voormalig wetenschappelijk medewerker Sociografische werkgemeenschap, em. hoogleraar Bedrijfskunde RUN, grondlegger moderne sociografie in Nederland (18 december)

PHONS SCHRÖDER

1942, *Geneeskunde 1970*, medisch adviseur Nederlandse Vereniging Medisch Specialistische Rapportage (19 december)

JOHAN VREEKEN

1929, *Geneeskunde 1955*, promotie 1957, em. hoogleraar Algemene inwendige geneeskunde, Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw (27 december)

FRITS MEULER

1925, *Geneeskunde 1957*, em. hoogleraar hart- en vaatziekten UU, voormalig wetenschappelijk directeur Interuniversitair Cardiologisch Instituut Nederland, cardioloog en schrijver (28 december)

HENRIËTTE BONARIUS

1952, *Nederlandse taal- en letterkunde 1982*, redacteur *Trouw* (30 december)

BIBI PANHUYSEN

1970, *Geschiedenis 1994*, promotie UU 2000, directeur Imagine IC (3 januari 2011)

JOHAN VAN MOURIK
1937, *Geneeskunde 1963*,
chirurg (16 januari)

GEERT VAN DER KLIJS
1965, *Nederlands en
internationaal recht 1989*,
advocaat (februari)

ANTON SANGERS
1932, *Psychologie 1964*,
onderwijspsycholoog in
ruste (5 februari)

WOUTER PAUW
1947, *Geneeskunde 1974*,
medisch specialist in ruste
(5 februari)

JOHANNES SIMONS
1926, *Wis- en natuurkunde
1955*, voormalig apotheker
(7 februari)

ED VAN LEER
1929, *Geneeskunde 1956*,
internist (7 februari)

SIMON FRENKEL
1920, *Geneeskunde 1949*,
arts-bacterioloog (8 februari)

ANDRÉ HANOU
1941, *Nederlandse taal- en
letterkunde 1972*, promotie
RUN 1988, voormalig
universitair hoofddocent
Historische Nederlandse
letterkunde, hoogleraar RUN
(8 februari)

DAVE FURTH
1941, *Wis- en natuurkunde
1970*, promotie Economie
1982, oud-universitair
hoofddocent Business
Studies (11 februari)

JAN VERWER
1946, *Wis- en natuurkunde
1973*, promotie 1977, em.
bijzonder hoogleraar Nume-
rieke wiskunde en informa-
tica, ontving kort voor zijn
overlijden bij zijn afscheid
de onderscheiding Ridder in
de Orde van de Nederlandse
Leeuw (16 februari)

BERT SWART
1941, *promotie 1978 cum
laude*, bijzonder hoogleraar
Europese strafrechtelijke
samenwerking (17 februari)

**PETRONELLA SCHNEI-
DER-TEN ROUWELAAR**
1924, *Geneeskunde 1954*,
arts (20 februari)

DOLF DE VRIES
1924, *Wis- en natuurkunde
1952*, gepensioneerd fysisch
chemicus (22 februari)

PIET VERNIMMEN
1927, *Geneeskunde 1959*,
zenuwarts (22 februari)

PETER VAN BREE
1927, *Wis- en natuurkunde
1958*, oud-conservator Zoö-
logisch Museum, Officier in
de Orde van Oranje-Nassau
en Officier in de Orde van de
Gouden Ark (24 februari)

FRANS VAN HASSELT
1927, *Geschiedenis 1959*, oud-
correspondent *NRC Handels-
blad*, Ridder in de Orde van
Oranje-Nassau (25 februari)

JOSEPH TAGER
1925, em. *hoogleraar Bio-
chemie* (25 februari)

MAX KOSTER
1916, *promotie Geneeskunde
1952*, voormalig hoogleraar
Interne geneeskunde Wilhel-
mina Gasthuis (2 maart)

**MAGDA VAN EMDE
BOAS-STARKESTEIN**
1917, *Kunstgeschiedenis 1942*,
kunsthistorica en congresstolk
(3 maart)

TOM VAN HEESCH
1947, *Economie 1973*, vice-
voorzitter Eindhovense reken-
kamercommissie (9 maart)

KAREN KWAST
1956, *Wijsbegeerte 1981*,
Wiskunde 1985, promotie
1992, oud-universitair docent
Logica, voormalig Onderwijs-
directeur Wijsbegeerte
(10 maart)

HAR COSIJN
1933, *Nederlands recht
1983*, bij afscheid UvA
onderscheiden met de grote
Sta-penning (14 maart)

FRANS SCHREUDER
1919, *Geneeskunde 1945*,
chirurg in ruste, Yad Vashem-
onderscheiding (14 maart)

JAAP LOBATTO
1925, *Wis- en natuurkunde
1953*, octrooigemachtigde
(15 maart)

tekst • Peter Brusse

beeld • Ton Sonneveldt

YVONNE DE RIJK 1946 – 2011

Yvonne de Rijk, op 3 februari op vierenzestigjarige leeftijd overleden, was een Rooie Vrouw die PvdA-raadslid en later wethouder van Financiën en Kunstzaken in Rotterdam werd. Klein, tenger en altijd met zorg gekleed, demonstreerde zij in de Rotterdamse haven tegen de import van kolen uit Zuid-Afrika. Vrede en veiligheid gingen haar zeer ter harte en op vakantie in Moskou merkte ze dat het besluit van de Rotterdamse Raad om de stad tot kernwapenvrije gemeente te verklaren groot nieuws in de Sovjetmedia was. Tijdens haar wethouderschap koos de gemeente voor de dure variant – één pijler – van de Erasmusbrug. En door haar inzet kon na veel strubbelingen de Kunsthal worden afgebouwd. Yvonne de Rijk werd als schipperskind in Rotterdam geboren. Ze groeide op in de jaren van wederopbouw en verzuiling. Al jong ging ze naar een internaat voor katholieke meisjes, daarna kwam ze in de kost bij een gezin. De middelbare school maakte zij niet af, op haar zestiende ging ze meevaren met haar ouders. Maasbracht in Limburg werd de thuishaven, zoals dat voor veel binnenschippers het geval was. De Rijk ging werken op een administratiekantoor in Roermond en haalde het boekhouddiploma, wat toen voor een meisje ongebruikelijk was. In een café ontmoette zij de man met wie ze zou trouwen, hij studeerde chemie in Eindhoven. Na zijn afstuderen kreeg hij een baan in Amsterdam, ze woonden in Breukelen en Hoorn. De Rijk haalde alsnog haar eindexamen, om daarna vol idealisme Politicologie aan de UvA te studeren. Eind jaren zeventig kreeg haar man een mooie functie bij Shell en verhuisden ze naar Rotterdam. Hij was actief binnen de Partij van de Arbeid en door hem raakte zij ook in partijpolitiek

geïnteresseerd. Ze zette zich in bij de Rooie Vrouwen van de PvdA en trad toe tot het bestuur van de Evert Vermeer Stichting, die zich inzet voor betere ontwikkelingssamenwerking. De Rijk viel op door haar kennis van zaken, precisie en haar rappe tong. Ook was ze ambitieus en fanatiek. Inmiddels van haar man gescheiden werd zij in 1982 lid van de gemeenteraad en drie jaar later studeerde zij af bij Politicologie, op een scriptie over de sociaal-economische ontwikkeling van Zuid-Korea. Toen ze er met een vriendin op vakantie ging kijken, leek alles te kloppen wat ze geschreven had. Na acht jaar raadslid werd ze in 1990 wethouder met de portefeuilles Financiën en Kunstzaken. Als boekhouder controleerde zij alles, aan beleid besteedde ze minder aandacht. Met hart en ziel steunde zij de vele Rotterdamse kunstinstellingen, ze genoot van muziek en toneel en ging vaak naar tentoonstellingen. In 1994 kreeg de PvdA, verwickeld in interne twisten, zware klappen en Yvonne vertrok naar Maastricht. Daar moest zij kunst-, sport- en welzijnsinstellingen in fusie bijeen brengen voor de provinciale stichting Symbiose. Ze hield van de stad, woonde mooi, verrichtte veel en knap werk, maar was uiteindelijk niet bestand tegen politieke spelletjes. In 2001 werd ze gemeentesecretaris in Leerdam, waar veel puin te ruimen viel. Ze nam het op voor de burgemeester toen de raad wilde dat hij vertrok. Zij bleef afstandelijk, was niet altijd even gelukkig met vernieuwingen en ging in 2008 met vervroegd pensioen. Strijdlustig tot de laatste dag wist ze teleurstellingen te overwinnen. Ze wandelde, reisde, ging naar concerten, verzamelde kunst en zat in allerlei vriendenclubjes die ze vaak zelf had opgericht.

AMSTERDAMSE UNIVERSITEITS- VERENIGING EN KRINGEN

ARNOUD BOOT IN NEW YORK BIJENKOMST ALUMNI IN DE VS

In New York sprak hoogleraar Ondernemingsfinanciering en financiële markten Arnaud Boot op 6 april voor een gehoor van zo'n veertig in Amerika verblijvende alumni en studenten van de UvA. Onderwerp van Boots voordracht in de West Club was 'De toekomst van (de) Euro(pa)'. Na afloop was er een light dinner. Ook UvA-collegevoorzitter Karel van der Toorn was daarbij aanwezig.

De UvA organiseert jaarlijks enkele alumnibijeenkomsten in het buitenland, soms in samenwerking met andere universiteiten. Zo sprak kunsthistoricus en universiteitshoogleraar Kunst en samenleving Henk van Os in november 2010 in Berlijn over kunstvervalsingen, tijdens een bijeenkomst voor alumni van de universiteiten van Delft, Eindhoven, Groningen, Nijmegen, Tilburg en Amsterdam. Meer informatie over bijeenkomsten in het buitenland vindt u op www.uva-alumni.nl/internationaal.

ALGEMENE LEDENVERGADERING AUV BIJEEN OP 28 MEI

Voorafgaand aan de Universiteitsdag vindt op zaterdag 28 mei de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging plaats. U bent van harte uitgenodigd deze bij te wonen. De agenda en vergaderstukken voor de ALV vindt u op www.uva-alumni.nl/alv.

TAALWETENSCHAP LUSTRUMFEEST AAN DE AMSTEL

De Taalwetenschap aan de UvA viert drie lustra tegelijk. Fonetiek bestaat 85 jaar, Taalwetenschap veertig jaar en Gebarentaalwetenschap vijftien jaar. Op zaterdag 28 mei, van 17.00 tot 23.00 uur, is er daarom een lustrumfeest bij Roeivereniging De Hoop aan de Amstel. Met borrel, eten, muziek en feestelijke activiteiten. Op dezelfde dag vindt de Universiteitsdag plaats. Taalwetenschappers die beide evenementen willen bezoeken, dienen zich daarvoor apart aan te melden. Informatie over het lustrumfeest: www.uva-alumni.nl/taalwetenschap.

CONTACT ALUMNIRELATIES EN UNIVERSITEITSFONDS

Met al uw vragen over de Amsterdamse Universiteits-Vereniging, het Amsterdams Universiteitsfonds en activiteiten en diensten voor alumni en donateurs kunt u terecht bij het bureau Alumnirelaties en Universiteitsfonds van de UvA.

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM ALUMNIRELATIES EN UNIVERSITEITSFONDS

BEZOEKADRES Spui 21
1012 WX Amsterdam

POSTADRES Postbus 94325
1090 GH Amsterdam

TELEFOON 020 525 2138

EMAIL alumni@uva.nl

WEBSITE www.uva-alumni.nl

ACADEMISCHE INSPIRATIE OP LOCATIE

NIEUWE REIZEN VOOR ALUMNI

Reis in gezelschap van andere alumni naar Duitsland en Engeland, onder deskundige reisleiding van UvA-wetenschappers en -alumni. De Amsterdamse Universiteits-Vereniging biedt samen met partner Voyage & Culture twee nieuwe reizen aan.

Vierdaagse reis Berlijn: *Stad van tegenstellingen* 6 - 9 oktober 2011

Berlijn: dynamisch stad vol kunst, cultuur, architectuur en wetenschap van topniveau. En in welke andere wereldstad ligt de bewogen geschiedenis zo sterk op straat? Ga samen met UvA-historicus en Duitsland-deskundige Willem Melching op zoek naar de wisselwerking tussen politiek en cultuur in het Berlijn van de afgelopen eeuw:

- Architectuur en de totalitaire regimes van Hitler en DDR
- Holocaust en de monumenten die daaraan herinneren
- De 'Golden Twenties' van Bauhaus en Werkbund
- Herrijzenis van Berlijn als kunststad, met bezoeken aan ateliers en privéverzamelingen.

Vierdaagse reis Engeland: *Watching the English* 27 september – 1 oktober 2011

Engeland: industriële en maritieme grootmacht, voortrekker van de parlementaire democratie, literatuur en wetenschap, belangrijke speler tijdens de wereldoorlogen, voormalige koloniale mogendheid, initiator van de Commonwealth. Peter Brusse, UvA-alumnus en voormalig correspondent in Londen, verkent met u het eiland dat zijn tradities en eigenheid koestert en zo graag tegenover *the continent* ligt.

- Was de breuk van Hendrik VIII met de katholieke kerk in 1534 het begin van de aparte status van Engeland in Europa?
- Wat vertellen de tumultueuze levens van Kent, Morris, Churchill en Thatcher ons over de Engelse historie, cultuur en politiek?
- Wat is er zo kenmerkend aan de kerken, landhuizen en parken van Oxfordshire, de universiteitsstad Oxford en excentrieke follies?

Voyage & Culture is een cultureel organisatiebureau. Reizen gaan verder dan naar gangbare bestemmingen. V&C maakt thema's tastbaar en plaatst cultuurhistorische onderwerpen voor u in perspectief, met aandacht voor geschiedenis, kunst en cultuur, politiek, economie en actualiteit.

Meer informatie:
www.uva-alumni.nl/reisprogramma

De reizen zijn bedoeld voor UvA-alumni die lid zijn van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging of dat willen worden.

IN BEELD

- A** Brandenburger Tor, Berlijn
- B** Landschap in Engeland

ALUMNI- VARIA

UNIVERSITEITSDAG TIEN JAAR UNIVERSITEITSDAG

Op zaterdag 28 mei 2011 vindt voor de tiende maal de Universiteitsdag plaats. In 2002 begon de Universiteit van Amsterdam met dit jaarlijkse alumni-evenement, dat is uitgegroeid tot een mooie traditie. Alumni, donateurs en (oud-) medewerkers zijn ook dit jaar weer van harte welkom voor een inspirerende dag vol colleges, debatten en optredens. Evenals vorig jaar is er een speciaal ouder-kindprogramma, met wetenschappelijke én sportieve onderdelen.

LUNCH MET STUDIEGENOTEN

Voor alumni van de opleidingen Geschiedenis, Europese studies, Sociologie, Psychologie en Communicatiewetenschap wordt dit jaar een speciaal programma georganiseerd, in samenwerking met de alumnikringen van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging. Zij kunnen elkaar ontmoeten tijdens specifieke programmaonderdelen en bij een gezamenlijke lunch en borrel. Op de website van de Universiteitsdag vindt u hierover meer informatie.

VERDER OP DEZE UNIVERSITEITSDAG

Rede Dick Swaab, emeritus hoogleraar Neurobiologie en auteur van de bestseller *Wij zijn ons brein III* // Colleges en debatten, met o.a. André de Roos over de visstand, Fred Spier over Big History, Carel Goslings over rampen en ziekenhuizen en Merel Kindt over angst // Quiz 'De wetenschap achter succes' met Joep van Deudekom en Rob Urgert // Ouder-kindprogramma // Optreden van Lucky Fonz III // Uitreiking UvA-scriptieprijs // Aanmelden kan telefonisch via 020-525 4791 (tijdens kantooruren) of online via www.uva-alumni.nl/universiteitsdag.

UNIVERSITEITSDAG
ZATERDAG 28 MEI 2011

HOE WORD IK SUCCESVOLLER DAN MIJN COLLEGA'S?

INTERACTIEVE QUIZ

De harde wetenschap achter succes: 'Hoe word ik succesvoller dan mijn collega's?' van Joep van Deudekom en Rob Urgert is een combinatie van quiz en theater. Met humoristische fotovragen, filmpjes en experimenten leggen zij hun publiek vragen voor over wat een mens succesvol maakt. Wetenschappelijk verantwoord, en gegarandeerd 100% tsjakka-vrij!

Van Deudekom en Urgert zijn samen al jaren actief op het gebied van humor en wetenschap. Zij maakten de tv-programma's 'Onder de Tram' en 'Tussen de Oren' en schreven *Waarom zit ik niet in Oranje?*, over de wetenschap achter het voetbal, en *Hoe word ik succesvoller dan mijn collega's?*, het boek waarop deze quiz is gebaseerd.

Joep van Deudekom (Nederlands recht 1980) is cabaretier bij Niet Uit Het Raam (NUHR) en columnist. Hij schreef *Het Perfecte Cadeau*, *Het Perfecte Reisverhaal* en *Echt een Aanrader* en werkte eerder als tekstschrijver voor o.a. 'Kopspijkers' en 'Ook Dat Nog'.

Cabaretier Rob Urgert (promotie Voedingskunde 1997 WUR) schreef het boek *Spoedcursus humor* en teksten voor 'Dit Was Het Nieuws'. Momenteel toert hij met de 'Spoedcursus Humor' en de 'Spoedcursus Creatief Denken'.

MEER INFORMATIE: deudekom.rees@12move.nl of 06-1839 8446.

Goede respons op enquête

ALUMNI POSITIEF OVER UVA

Alumni staan in meerderheid positief tegenover hun universiteit. Dat blijkt uit het onderzoek dat afgelopen najaar is gehouden. Aan de oproep in SPUI 33 om via een online enquête te laten weten wat u vindt van de UvA en de activiteiten voor alumni, gaven 4370 respondenten gehoor. Het positieve gevoel dat de meeste alumni over de UvA hebben, wordt onder meer ingegeven door de goede sfeer, de kwaliteit van de opleiding en docenten en de locaties in de stad Amsterdam. Alumni die zich negatief uitlaten, noemen vooral de matige organisatie en een gebrek aan studiebegeleiding als reden voor de slechte beoordeling. Ruim een kwart van de alumni beschouwt zichzelf als promotor van de UvA, een tiende staat kritisch tegenover de universiteit. Een meerderheid voelt zich na het afstuderen nog altijd betrokken bij de opleiding en bij de UvA als universiteit en is bovendien bekend met de activiteiten voor alumni. Men is positief over de activiteiten en programma's die de UvA voor haar alumni organiseert, al neemt een meerderheid daar niet actief aan deel. Meer over de uitkomsten van het alumni-onderzoek vindt u op www.uva-alumni.nl/alumni-onderzoek. Alumna Communicatiewetenschap Diewertje ten Feld-Beerepoot is de winnaar van de iPad die werd verloot onder de deelnemers aan de enquête. Haar naam werd uit de inzenders geselecteerd door Hans Borren, notaris van het Amsterdams Universiteitsfonds.

Tekst en communicatie

SYMPOSIUM BEROEPSPRAKTIJK

De masteropleiding Tekst en communicatie bestaat vijf jaar. Dit wordt op vrijdag 20 mei gevierd met het lustrum-symposium 'Tekst en communicatie in de beroepspraktijk'. Het symposium is bedoeld als ontmoetingsplaats voor alumni die werkzaam zijn als professional op het terrein van tekst en communicatie en studenten die zich oriënteren op een functie als tekstschrijver. De middag begint met korte bijdragen van professionals over het werk van de tekstschrijver, zowel binnen commerciële organisaties als

in de non-profitsector. Na de pauze is er een paneldiscussie. Aanvang: 14.30 uur. Locatie: zaal 105, P.C. Hoofthuis, Spuistraat 134, Amsterdam. Toegang: gratis. Aanmelden: belangstellenden kunnen zich per e-mail aanmelden bij Astrid van Pelt, astridvanpelt@live.nl.

Alumnidiner in Beijing en Shanghai

CHINEZEN AMBASSADEURS UVA

In maart kwamen UvA-alumni bijeen in Beijing en Shanghai. China behoort tot de belangrijkste exporteurs van internationale studenten: alleen dit jaar al studeren 111 Chinese studenten af in een van de Engelstalige masterprogramma's van de UvA. Een veelvoud daarvan voltooide al eerder een opleiding in Amsterdam en keerde daarna terug om het geleerde in eigen land in praktijk te brengen. Voor deze Chinese alumni en ook voor Nederlandse alumni die zich – al dan niet tijdelijk – in China hebben gevestigd, organiseerde de UvA twee diners. De alumni vertelden welke wensen zij hebben als het gaat om het contact met de UvA en waar zij zijn terechtgekomen. Zo werkt Zhang Yonggang (Computer Science 2005) nu als manager windenergie bij Bosch, Hang Yao (Accountancy and Control 2010) werkt op de afdeling Auditing van Shell in Beijing. De aanwezige alumni wisselden onderling contactgegevens uit en gaven aan bij een volgende onderwijsbeurs of presentatie in China graag te helpen de Universiteit van Amsterdam te presenteren aan een nieuwe lichter student.

Toch is de verwachting dat enkele honderden oud-leden op het 23ste lustrum zullen afkomen. Velen waren ook aanwezig toen in 1996 een geslaagd eeuwfeest werd gehouden in de Oude Kerk. Tussen 13.00 en 19.00 uur is er gelegenheid voor onderlinge ontmoetingen, tussen 15.00 en 17.00 uur vindt de lustrumvergadering plaats met muzikale optredens en toespraken. Aanwezigen kunnen deze dag ook aanvullingen geven op het (foto-)archief van Thomas en Ria. Meer dan vijfduizend oud-leden zijn inmiddels gelocaliseerd. Wie tot nu toe geen persoonlijk bericht ontving via post of e-mail, wordt verzocht contact op te nemen met Michel van Hulten, via michelvanhulten@planet.nl (of per post: Buitenplaats 49, 8212 AB Lelystad).

SPUI digitaal

BLIJF OP DE HOOGTE VIA E-MAIL

Sinds afgelopen najaar verschijnt naast de gedrukte SPUI ook de online editie SPUI digitaal. Heeft u SPUI digitaal nog niet ontvangen? Dan beschikt de UvA niet over uw (actuele) e-mailadres. U kunt uw gegevens zelf toevoegen door in te loggen op de alumncommunity via www.uva-alumni.nl. Een e-mail sturen aan relatiebeheer@uva.nl kan ook. Als u uw e-mailadres aan de UvA verstrekt, ontvangt u behalve SPUI digitaal bijvoorbeeld ook een voorankondiging van de Universiteitsdag, uitnodigingen voor andere activiteiten voor alumni en informatie van het Amsterdams Universiteitsfonds.

Feest in Posthoornkerk op 28 mei

LUSTRUM THOMAS EN RIA

Voor oud-leden van de katholieke studentenvereniging Sanctus Thomas Aquinas (Thomas) en de meisjesstudentenvereniging Religione Iunctae Amicitiae (Ria) is er op 28 mei een lustrumviering. De bijeenkomst, die samenvalt met de Universiteitsdag van de UvA, wordt gehouden in de Posthoornkerk aan de Haarlemmerstraat. Sinds de nadagen van 1968 zijn er geen nieuwe leden meer toegetreten tot de vereniging.

IN BEELD

- Ⓐ Diewertje ten Feld-Beerepoot (rechts) neemt iPad in ontvangst
- Ⓑ Chinese alumni in UvA-stand tijdens onderwijsbeurs

AMSTERDAMS UNIVERSITEITS- FONDS

Handgekleurde gravure door Van Santen, tweede helft zeventiende eeuw, aangeschaft uit het Steenbergen Fonds

HET NIEUWE MECENAAT

Vanaf de oprichting van de Universiteit van Amsterdam zijn er weldoeners geweest die de wetenschap en het academisch erfgoed een warm hart toedragen. Deze mecenasen speelden vroeger een cruciale rol in de ontwikkeling van de universiteit. Doordat de overheid vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw de verantwoordelijkheid voor de financiering van onderwijs en onderzoek in belangrijke mate naar zich toetrok, verdween deze private vorm van ondersteuning langzaam maar zeker naar de achtergrond. Tegenwoordig lijkt deze oude traditie zich weer te herstellen. Zo financiert de familie Steenbergen via het Steenbergen Fonds aanwinsten voor de Gouden Eeuw-collecties van de Universiteit van Amsterdam. Het Steenbergen Fonds is onlangs overgedragen aan het Amsterdams Universiteitsfonds en heeft daarbij nieuwe doelstellingen gekregen, waardoor nu ook derden het fonds en daarmee de activiteiten van de Bijzondere Collecties van de UvA kunnen ondersteunen. Het voorbeeld van de familie Steenbergen heeft de Bijzondere Collecties ertoe aangezet na te denken over vormen van nieuw mecenaat die zowel de collecties als de betrokken mecenasen zelf iets extra's opleveren. Het Amsterdams Universiteitsfonds komt graag in contact met potentiële mecenasen en sponsors die zich financieel aan de Bijzondere Collecties van de UvA willen verbinden, zodat ook toekomstige projecten rondom de collecties kunnen worden gerealiseerd. Wilt u meer weten, neem dan contact op met Jochem Miggelbrink van het Amsterdams Universiteitsfonds, via universiteitsfonds@uva.nl of 020-525 2067.

 AMSTERDAMS UNIVERSITEITSFONDS

MAAK HET MOGELIJK

ONDERWIJS EN ONDERZOEK
STUDIE- EN REISBEURZEN
STUDENTENVOORZIENINGEN
ACADEMISCH-CULTUREEL ERFGOED

WWW.AUF.NL/JAARFONDS

tekst • Albert Goutbeek
beeld • Bart Garssen

DE REDELIJKHEID IN EIGEN PERSOON —

FRANS VAN EEMEREN ONDERZOEKT HOE MENSEN OP EEN VERANTWOORDE MANIER KUNNEN SPREKEN, SCHRIJVEN EN DEBATTEREN. 'DE WERELD KOMT ALLEEN VERDER ALS MENSEN MET ELKAAR OVERLEGGEN'. IN MEI GAAT HIJ MET EMERITAAT.

'Dit boek had ik eigenlijk niet alleen moeten schrijven', zegt Frans van Eemeren over de monografie *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse* die op zijn tafel ligt. 'Het is de weerslag van het werk dat ik samen met Peter Houtlosser verrichtte. Toen hij overleed, moest ik het zelf afmaken.'

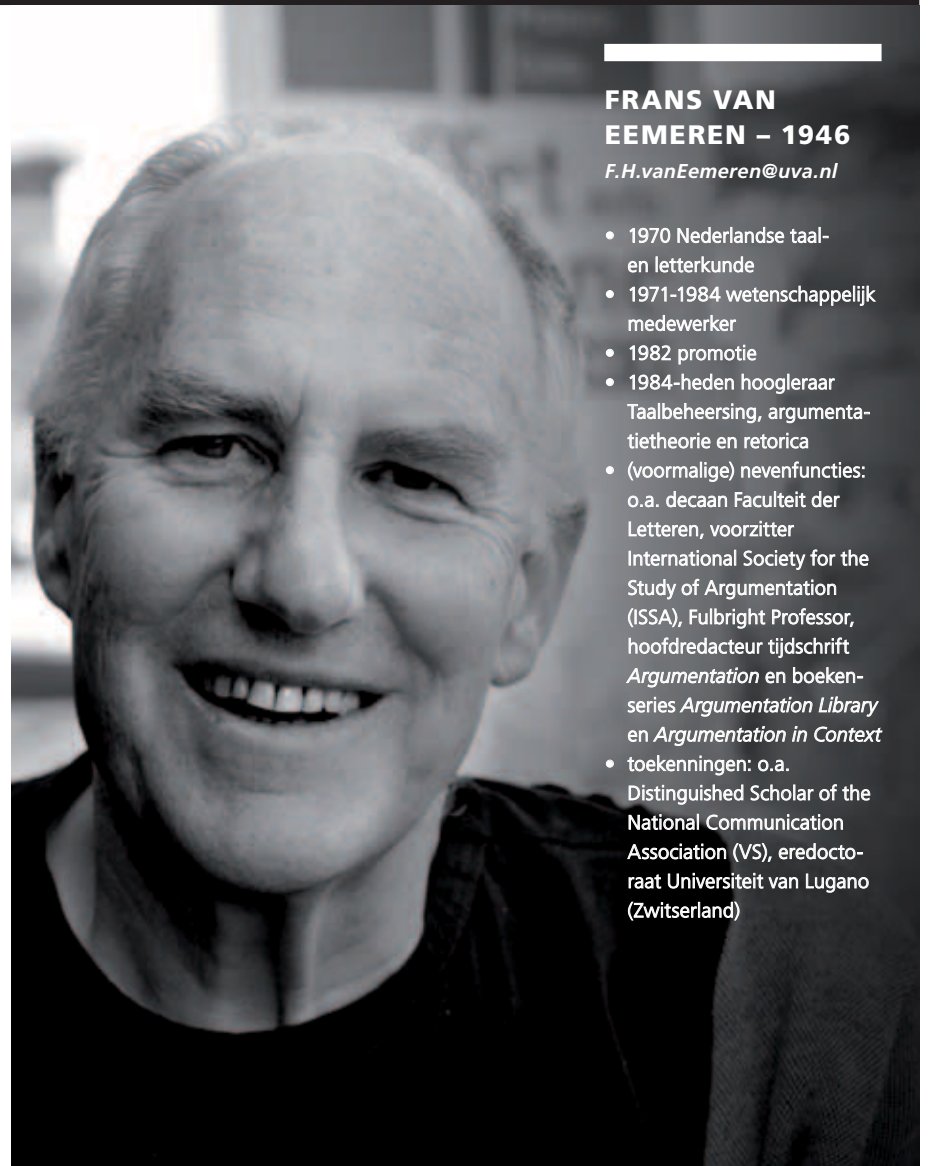
Van Eemeren verloor twee keer een collega met wie hij intensief samenwerkte. Eerst Rob Grootendorst, met wie hij de inmiddels toonaangevende Amsterdamse pragmatische argumentatietheorie ontwikkelde. Daarna Houtlosser, met wie hij werkte aan een integratie tussen deze theorie en inzichten uit de retorica. 'Verbijsterend dat zo iets dus nóg eens kan gebeuren. Robs overlijden bracht mij niet van het werk, ik werd er juist ijverig van. Het boek dat we samen wilden schrijven heb ik toen alleen gemaakt. Na Peter was ik uit het lood geslagen en had ik een half jaar nodig om moed te vatten om ook dit boek dan toch maar alleen te schrijven.'

Argumentatie fascineerde Van Eemeren vanaf de jaren zeventig, toen hij binnen de neerlandistiek een zinnige invulling wilde geven aan het nieuwe vak Taalbeheersing. Oude Grieken als Aristoteles schreven er al over, en in de tweede helft van de vorige eeuw kwam nieuw onderzoek van de grond. Maar behalve wetenschappelijk interessant vond hij argumentatie ook maatschappelijk relevant. 'Wat doen mensen met taal, hoe beïnvloeden ze elkaar? De hele dag door argumenteer je. Thuis, op je werk, als je vrienden ervan wilt overtuigen dat ze een film moeten gaan zien. Vaak gaat dat in alle redelijkheid, maar soms hebben ondeugdelijke argumenten toch effect.'

We wilden iets onderzoeken rond datgene waarvoor we toen zelf stonden: een vrije en democratische samenleving. Dat klinkt hoogdravend, maar zo denk ik daar nog over. De wereld komt alleen verder als mensen met elkaar overleggen. En dat werkt alleen als zij in staat zijn de posities die ze innemen goed te verwoorden en te verdedigen. In de argumentatietheorie onderzoek je wat daar allemaal bij komt kijken.'

Naast een doortimmerde theorie kent de Amsterdamse benadering een praktische oriëntatie. Theoretische inzichten leiden tot *tools* om mensen op een verantwoorde manier te leren spreken, schrijven en debatteren en te leren reflecteren op een argumentatieve discussie. Behalve een indrukwekkende serie wetenschappelijke publicaties verschenen van Van Eemeren c.s. allerlei schrijfhandleidingen en populariserende boekjes, bijvoorbeeld over drogredenen als de persoonlijke aanval, het ontduiken van de bewijslast en scheve vergelijkingen. Al dat werk leidde tot resultaat. 'Vanaf de jaren tachtig is er in het onderwijs steeds meer aandacht voor argumentatie. Je ziet het in schoolboeken en merkt het aan de kennis van eerstejaarsstudenten. Ook is er meer belangstelling voor spreken in het openbaar en debatteren. Aan onze faculteit krijgen alle studenten nu argumentatief schrijven. Dat had je vroeger niet.'

'Redelijkheid' is een terugkerend begrip in de theorie. Van Eemeren lijkt de verpersoonlijking van die redelijkheid. Op een onvertogen woord is hij niet te betrappen. *De redelijkheid zelve* – het is de titel van een feestbundel die collega's hem aanboden bij zijn zestigste verjaardag. Toch kleeft hem ook iets controversieels aan. In de beginjaren voerden Amsterdamse taalbeheersers een heuse richtingenstrijd uit, die culmineerde in een bommelding tijdens de dubbelpromotie van Van Eemeren en Grootendorst in de Aula. Een extremere overtreding van de *Regels voor redelijke discussies*

FRANS VAN EEMEREN – 1946

F.H.vanEemeren@uva.nl

- 1970 Nederlandse taal- en letterkunde
- 1971-1984 wetenschappelijk medewerker
- 1982 promotie
- 1984-heden hoogleraar Taalbeheersing, argumentatietheorie en retorica
- (voormalige) nevenfuncties: o.a. decaan Faculteit der Letteren, voorzitter International Society for the Study of Argumentation (ISSA), Fulbright Professor, hoofdredacteur tijdschrift *Argumentation* en boekenreeks *Argumentation Library* en *Argumentation in Context*
- toekenningen: o.a. Distinguished Scholar of the National Communication Association (NSA), eredoctoraat Universiteit van Lugano (Zwitserland)

(de titel van hun proefschrift) is in de academische wereld nauwelijks denkbaar. En toen hij jaren later als decaan van de Faculteit der Letteren een grote bezuiniging doorvoerde, werd hij in de wandelgangen beschimpt en bespuwd. Zelf relativeert hij de uitwassen. 'Toen het vak Taalbeheersing nieuw was, trok dat allerlei exoten. Dat wij een duidelijk programma neerzetten waarbij mensen zich konden aansluiten, genereerde enthousiasme. Daarna waren er geen conflicten meer. Die facultaire bezuiniging was inderdaad hard, maar we hadden geen keus. We hebben het op een nette manier gedaan, al leidde dat tot veel commotie, met protestbijeenkomsten in de Balie. Toch heb ik achteraf niet het gevoel dat er toen veel schade is aangericht of dat ik daar echte vijanden aan heb overgehouden. Toen ik voor een tweede keer decaan was en de fusie van Letteren, Wijsbegeerte en Godgeleerdheid tot Faculteit der Geesteswetenschappen voorbereidde, leverde dat meer animositeit op dan die hele reorganisatie ervoor.'

Internationaal timmerde Van Eemeren flink aan de weg. Zijn boeken zijn in vele talen vertaald, ook in niet-westerse als het Armeens, Chinees, Russisch en Arabisch. Hij kreeg ruime erkenning, vooral vanwege het theoretische werk dat hij verrichtte voor de ontwikkeling van het vakgebied. Zo ontving hij een eredoctoraat van de universiteit van Lugano en is hij *distinguished scholar* van de Amerikaanse National Communication Association. 'Ik ben de enige buitenlander die dat is. Dan denk ik: dat stelt iets voor.'

Dichter bij huis is de waardering minder uitbundig. En daarover laat Van Eemeren dan, in alle redelijkheid, toch een vleugje ongenoegen blijken. 'Als je nuchter kijkt, is de waardering internationaal inderdaad hoger dan nationaal. Maar dat vind ik niet zo belangrijk, Nederland is Nederland. Hoe de wetenschap hier gerund wordt, daar heb ik niet zo'n hoge pet van op.'

Op zijn werkkamer in het P.C. Hoofthuis hangen foto's van de bijna veertig promovendi die hij begeleidde. Een voor een wijst hij ze aan en vertelt iets over hun onderzoek. De een behoort tot zijn *inner circle*, de ander zit ver weg in het buitenland, maar bij allen is de leermeester betrokken. In tegenstelling tot veel collega's die met emeritaat gaan, houdt Van Eemeren zijn werkkamer straks niet aan. 'Nee. Ik vind dat ik plaats moet maken, er moet een duidelijke cesuur zijn. Ik zal met mijn collega's blijven werken, maar me hier niet meer met dingen bemoeien. Dat is voorbij.'

Op vrijdag 13 mei vindt het afscheidscollege van Frans van Eemeren plaats in de Aula van de UvA. Aanvang: 15 uur.

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

UNIVERSITEITSDAG

ZATERDAG 28 MEI 2011

REDE DICK SWAAB // OPTREDEN LUCKY FONZ III
STADSWANDELINGEN // RONDVAART
DEBATTEN // COLLEGES // PROMOVENDIMARATHON
UITREIKING UVA-SCRIPTIEPRIJS // BORREL // CONCERT

www.uva-alumni.nl/universiteitsdag